

คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ด้านการส่งเสริมและพัฒนา วิสาหกิจชุมชน องค์กรเกษตรกร และเกษตรกร ประจำปี 2568

ผู้จัดทำ : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1

คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน องค์กรเกษตรกร และเกษตรกร

คำนำ

ด้วยบทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในยุคปัจจุบันที่เป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่คือผู้ขับเคลื่อนและผลักดันที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของภาคการเกษตรไทย คู่มือ “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน องค์กรเกษตรกรและเกษตรกร” ฉบับนี้จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือและแนวทางปฏิบัติที่ครอบคลุมสำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร โดยรวบรวมหลักการ วิธีการ และองค์ความรู้ที่จำเป็น ตั้งแต่ การสร้างความเข้าใจในความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ไปจนถึงการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร สร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนและองค์กรเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองและเติบโตได้อย่างมั่นคง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นเสมือนเข็มทิศที่ช่วยนำทางให้การปฏิบัติงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ ตอบสนองต่อความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับชุมชนและภาคการเกษตรของประเทศไทยสืบไป

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 จังหวัดชัยนาท
สิงหาคม 2568

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญจากรากฐานสู่เศรษฐกิจดิจิทัล	1
1.2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน องค์กรเกษตรและเกษตรกร	1
1.3 กลุ่มเป้าหมาย	4
บทที่ 2 บทบาทและสมรรถนะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรยุคใหม่	5
2.1 การเป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มเกษตรกร	5
2.2 การพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่ม	6
2.3 การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 การส่งเสริม และพัฒนาองค์กรเกษตรกรรูปแบบต่าง ๆ	8
3.1 วิสาหกิจชุมชน	8
3.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	14
3.3 Young Smart Farmer	23
3.4 กลุ่มยุวเกษตรกร ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร และยุวเกษตรกร	28
3.5 เกษตรหมู่บ้าน	45
3.6 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	48
3.7 กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	62
3.8 เกษตรปราดเปรื่อง	66
แหล่งข้อมูลและเครือข่ายสนับสนุน	68
บทที่ 4 การพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร	71
4.1 การบริหารจัดการกลุ่มอย่างมืออาชีพ	71
4.2 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์	72
4.3 การตลาดและการสร้างเครือข่ายธุรกิจ	73
4.4 การเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนทางการเงิน	73
บทที่ 5 เครื่องมือและเทคนิคสำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร	75
5.1 เครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพ	75
5.2 เทคนิคการอบรมและถ่ายทอดความรู้	76
5.3 การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริม	76
บทที่ 6 แหล่งข้อมูลและเครือข่ายสนับสนุน	79
เอกสารอ้างอิง	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ จากรากฐานสู่เศรษฐกิจดิจิทัล

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน องค์กรเกษตรกร และเกษตรกร ถือเป็นภารกิจหลักและเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย แนวคิดของการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจการในชุมชนมิใช่ปรากฏการณ์ใหม่ แต่มีรากฐานที่ยังลึกในสังคมไทยมาช้านาน อย่างไรก็ตาม ในบริบทปัจจุบัน แนวคิดดังกล่าวได้รับการจัดระบบและประยุกต์ให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมีรากฐานทางความคิดที่สำคัญจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศ หลักปรัชญานี้เน้นย้ำถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีหัวใจหลักคือการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ จากระดับครอบครัวขยายสู่การรวมกลุ่มในชุมชน และการสร้างเครือข่ายโดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือองค์กรเกษตรกร จึงเป็นกลไกที่ช่วยสร้างรายได้ ส่งเสริมการอนุรักษ์ และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่สำคัญคือการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการของชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน ในขณะเดียวกัน ภาคการเกษตรไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ภายใต้นโยบายของรัฐบาลและทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายและแผนระดับชาติได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิรูปภาคการเกษตรของไทยสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy and Society) มุ่งผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการบนฐานขององค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทิศทางดังกล่าวสะท้อนอย่างชัดเจนในแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์หลักที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงในอาชีพและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่มูลค่า และปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกตลอดจนสภาพภูมิอากาศของโลกที่ผันผวน

1.2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน องค์กรเกษตรกรและเกษตรกร

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน แผนระดับที่ 1 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรเพื่อเข้าถึงฐานทรัพยากร การวิจัยเทคโนโลยี นวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่า ด้านการสร้างเติบโตบน

คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยเศรษฐกิจสีเขียว ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) มีสถานะเป็นแผนระดับที่ ๒ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ และใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนระดับที่ ๓ เพื่อให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้ โดยฉบับที่ ๑๓ เริ่มต้น ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ซึ่งเป็นระยะ ๕ ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาจำนวน 5 ประการ โดยหนึ่งในเป้าหมายนั้นก็คือ การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม มุ่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญ ผ่านการผลักดันส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ที่ตอบโจทย์พัฒนาการของสังคมยุคใหม่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาระบบนิเวศที่ส่งเสริมการค้าการลงทุนและนวัตกรรม มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยมีจุดหมายสำคัญคือการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้

3. แผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในช่วงระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวจะเป็นแผนหลักในการขับเคลื่อนภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น ผลผลิตทางการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรมีความสมดุล และสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร) มีศักยภาพเพิ่มขึ้น

4. แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) มีความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) และบริบทการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและ ถ่ายทอดเป้าหมายและตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ในส่วนที่เกี่ยวข้องมาสู่แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 -2570) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประกอบด้วย 3 เป้าหมาย ได้แก่

- (1) เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีรายได้เพิ่มขึ้น
- (2) การผลิตสินค้าเกษตรมีประสิทธิภาพและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น
- (3) เกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง

กลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ดังกล่าว ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

1. การสร้างความมั่นคงในอาชีพแก่เกษตรกร โดยส่งเสริมการทำการเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและรายได้ ส่งเสริมการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยกระดับการผลิตและเชื่อมโยงการตลาด

2. การส่งเสริมการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยการปรับเปลี่ยนผลิตภาพการผลิต และประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (Improve Productivity and Production Efficiency) สร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถเข้าร่วมห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรมูลค่าสูง ทั้งห่วงโซ่อุปทานมีอยู่ (Access to High Value Products Supply Chain) และหรือสร้างห่วงโซ่อุปทานมูลค่าสูงใหม่ (Creates New High Value Products Supply Chain) เพิ่มประสิทธิภาพการตลาดและการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อป้องกันความล้มเหลวของกลไกตลาด (Market Failure) การประเมินความเสี่ยงภาคการเกษตร ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนแม่บท ประเด็นการเกษตร ได้แก่ ส่งเสริมเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ส่งเสริมเกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป เกษตรอัจฉริยะ และการพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาก่อเกิดห่วงโซ่อุปทานเกษตร ส่งเสริมการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตรด้วย BCG Model ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือด้านการเกษตรต่างประเทศ

3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางธุรกิจของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน สื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกร องค์กรเกษตรกร/มหาวิทยาลัย/เอกชน/ภาครัฐ พัฒนาลิขสิทธิ์และงานบริการ สร้างโครงข่ายระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องและเกษตรกรรุ่นใหม่ (Smart Farmer & Young Smart Farmer) เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร ส่งเสริมบทบาทเกษตรกรสูงวัยและการเข้าสู่สังคมสูงอายุของภาคการเกษตร สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในพื้นที่ จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ ส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน สร้างความมั่นคงด้านอาหารและความเข้มแข็งของชุมชน และพัฒนาและเตรียมกำลังคนเข้าสู่ภาคการเกษตร

4. การส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประเมินความเสี่ยงภาคการเกษตรเพื่อการบริหารความเสี่ยงและความเสียหายจาก Climate Change ส่งเสริมการลดการเผา และสร้างห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเกษตรกรรมยั่งยืน และส่งเสริมการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมเมือง

5. การพัฒนาศักยภาพองค์กรและการบริหารจัดการ โดยพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงาน ระบบโครงสร้างองค์กร ความผาสุกและทัศนคติในการทำงานของทุกคนในองค์กร มุ่งพัฒนากลุ่มส่งเสริมการเกษตรสู่ 'การเป็น Digital DOAE และพัฒนาระบบ

สารสนเทศทางการเกษตร ปรับระบบและวิธีการทำงาน พัฒนาศักยภาพบุคลากร ทุกระดับ และสร้างโอกาสความก้าวหน้าในสายอาชีพ พัฒนาสำนักงานให้เป็น Smart Office พัฒนาองค์กรสู่ระบบราชการ 4.0 และปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทุกระดับในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ รวมถึงข้าราชการบรรจุใหม่ที่ต้องการองค์ความรู้พื้นฐานที่ครอบคลุม และเจ้าหน้าที่ผู้มีประสบการณ์ที่ต้องการแนวทางในการทำงานที่แตกต่าง

กลุ่มเป้าหมายรอง เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่ปฏิบัติงานร่วมกับเกษตรกร (เช่น กรมการพัฒนาชุมชน, ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น), ผู้นำเกษตรกร, ที่ปรึกษากลุ่มเกษตรกร, และนักวิชาการหรือนักศึกษาที่สนใจประเด็นการพัฒนาชุมชนเกษตรและการส่งเสริมการเกษตร

บทที่ 2

บทบาทและสมรรถนะของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรยุคใหม่

ในยุคที่ภาคการเกษตรมีความเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี ตลาด นโยบาย ตลอดจนสภาพภูมิอากาศ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้เปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ (Instructor) สู่การเป็นผู้ที่มีบทบาทหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความสำเร็จของการส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันไม่ได้วัดจากการให้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่วัดที่ความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาให้เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้สามารถยืนหยัดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจึงได้ปรับเปลี่ยนจากการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (Content Expert) เช่น การรู้วิธีการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ ไปสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการ (Process Expert) ที่สามารถออกแบบและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ การวางแผน และการแก้ปัญหาโดยตัวเกษตรกรเอง ฉะนั้น บทบาทใหม่ที่สำคัญของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจึงประกอบด้วยการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่นำเสนอแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผู้ชี้แนะและร่วมแก้ไขปัญหา (Problem-Solver) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ที่สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาและต้องการพัฒนาตนเอง และผู้ประสานงาน (Coordinator) ที่เชื่อมโยงทรัพยากรและโอกาสต่างๆ เข้าสู่ชุมชน บทบาทเหล่านี้สะท้อนผ่านสมรรถนะหลัก 3 ด้านที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรยุคใหม่ต้องมี คือ การเป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง การพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่ม และการผู้ประสานงานกับภาคีเครือข่าย

2.1 การเป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มเกษตรกร (Consultant and Mentor)

บทบาทของการเป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งเปลี่ยนจากการสั่งการหรือสอนแบบทางเดียว ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความไว้วางใจและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน กรมส่งเสริมการเกษตรเองได้เล็งเห็นความสำคัญของแนวทางนี้ และได้นำระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรผ่านโครงการ DOAE Onboarding Program ซึ่งจัดให้ข้าราชการรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และผู้สอนงาน (Coach) ให้กับข้าราชการบรรจุใหม่ เพื่อช่วยในการปรับตัวและพัฒนาศักยภาพ หลักการเดียวกันนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานร่วมกับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักส่งเสริมการเกษตรต้องสวมบทบาท เป็นพี่เลี้ยงที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มในทุกมิติ การจะเป็นพี่เลี้ยงที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องมีทักษะของการเป็นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่ง วิทยากรกระบวนการไม่ได้มุ่งเน้นการบรรยายความรู้ แต่จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดเวทีเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การชักชวนให้สมาชิกกลุ่มได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อให้ทุกคนกล้าแสดงความคิดเห็น การใช้เทคนิคเหล่านี้ เช่น การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะช่วยให้นักส่งเสริม สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

2.2 การพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่ม (Member Capacity Building)

เป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมคือการทำให้กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ กระบวนการพัฒนาศักยภาพนี้ต้องตั้งอยู่บนหลักการการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) ซึ่งครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิดและวางแผน การร่วมตัดสินใจ การร่วมลงมือปฏิบัติ ไปจนถึงการร่วมรับผิดชอบในผลลัพธ์และร่วมประเมินผลแนวทางการปฏิบัติที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรต้องนำไปใช้ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการลงมือทำและแก้ปัญหาจริงของกลุ่ม เป้าหมายสำคัญคือการพัฒนากลุ่มไปสู่การเป็น Smart Group ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการนี้เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกรู้จักจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง การส่งเสริมให้สมาชิกจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (Individual Farm Production Plan: IFPP) และนำไปสู่การจัดทำ แผนพัฒนากลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกและระหว่างกลุ่ม จะช่วยสร้างกระบวนการทัศนใหม่ ๆ และเปิดมุมมองให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น

2.3 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Coordination with Stakeholders)

ภารกิจการส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายมิติ จึงไม่สามารถสำเร็จได้ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรเพียงหน่วยงานเดียว ความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงและเชื่อมโยงกับระบบนิเวศทางธุรกิจที่กว้างขวางขึ้น ทั้งตลาด แหล่งทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้ เฉพาะทาง ด้วยเหตุนี้ บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจึงเปรียบเสมือนผู้ถักทอเครือข่าย (Network Weaver) ที่ต้องมีความสามารถในการมองเห็นและสร้างการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับโอกาสและทรัพยากรภายนอก

นักส่งเสริมการเกษตรต้องเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) ที่มีประสิทธิภาพกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การประสานงานที่ดีต้องอาศัยเทคนิคและความเข้าใจใน 2 มิติหลัก คือ

1. การประสานงานภายในและระหว่างบุคคล เริ่มต้นจากการ "รู้เขารู้เรา" คือการทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ทัศนคติ และข้อจำกัดของผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งในหน่วยงานเดียวกันและต่างหน่วยงาน การสร้างมิตรภาพที่ดี การสื่อสารที่ชัดเจน และการให้ความเคารพซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

2. การประสานงานระหว่างองค์กร ก่อนที่จะประสานงานกับหน่วยงานภาคี นักส่งเสริมการเกษตรควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในภารกิจ บทบาทหน้าที่ และวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรนั้น ๆ การสร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาคีจะช่วยให้การประสานงานเป็นไปอย่างราบรื่น หน่วยงานภาคีที่สำคัญมีทั้งภาครัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน (ด้าน OTOP), กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (ด้านการเงินและบัญชี), กระทรวงพาณิชย์ (ด้านการตลาด), สถาบันการเงินของรัฐ (ธ.ก.ส.) และภาคเอกชน เช่น บริษัทที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต, โรงงานรับซื้อผลผลิต และแพลตฟอร์มการตลาดต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป การปรับเปลี่ยนบทบาทสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการ ที่ปรึกษา และผู้ถ่ายทอด
เครือข่ายถือเป็นการยกระดับวิชาชีพนักส่งเสริมการเกษตรให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของภาคเกษตร
ยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง การประเมินผลการปฏิบัติงานจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงตัวชี้วัดเชิงปริมาณ เช่น จำนวนผู้เข้ารับ
การอบรม แต่ควรขยายไปสู่การประเมินผลลัพธ์เชิงคุณภาพ เช่น ความสามารถของกลุ่มในการวางแผนและบริหาร
จัดการตนเองได้ภายหลังสิ้นสุดกระบวนการส่งเสริม

บทที่ 3

การส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรรูปแบบต่าง ๆ

องค์กรเกษตรกรในประเทศไทยมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โครงสร้างทางกฎหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกัน การที่นักส่งเสริมการเกษตรจะสามารถ ให้คำแนะนำและสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถึงลักษณะเฉพาะขององค์กรแต่ละประเภท องค์กรเกษตรกรเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบที่ตายตัว แต่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านความเป็นทางการ (Formality) วัตถุประสงค์หลัก (Purpose) และกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) การวินิจฉัย (Diagnose) ระยะการพัฒนาและความต้องการของกลุ่มได้อย่างแม่นยำ คือทักษะ ที่สำคัญของนักส่งเสริมการเกษตร การผลักดันให้กลุ่มที่เพิ่งเริ่มต้นและยังไม่พร้อมต้องไปจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล อาจสร้างภาระและนำไปสู่ความล้มเหลว ในทางกลับกัน การไม่ชี้ช่องทางให้กลุ่มที่มีศักยภาพสูงสามารถเข้าถึง แหล่งทุนหรือสิทธิประโยชน์ทางกฎหมายก็ถือเป็นการปิดกั้นโอกาสในการเติบโต บทนี้จะนำเสนอรายละเอียด ขององค์กรเกษตรกรแต่ละรูปแบบ เพื่อเป็นฐานความรู้ให้นักส่งเสริมการเกษตรสามารถวินิจฉัยและเลือกแนวทาง การส่งเสริมที่เหมาะสมที่สุดกับบริบทของแต่ละกลุ่ม

3.1 วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) เป็นรูปแบบองค์กรเกษตรกรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อเศรษฐกิจฐานราก และเป็นเป้าหมายหลักในการส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตรตามพระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมและพัฒนากิจการของวิสาหกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและ สามารถพึ่งพาตนเองได้ อันจะก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3.1.1 นิยามและหลักการ วิสาหกิจชุมชน คือ กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนหัวใจสำคัญ คือ การเป็นกิจการที่ริเริ่มและดำเนินการโดยชุมชน ใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม และมีกระบวนการเรียนรู้เป็นกลไกในการพัฒนา

3.1.2 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (เครือข่ายฯ) หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายฯ

หมายเหตุ : การจดทะเบียนเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ต้องประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ 2 วิสาหกิจชุมชน ขึ้นไปมารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น โดยการดำเนินงานของเครือข่ายฯ อาจมีบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่วิสาหกิจ ชุมชนเห็นว่า เป็นผู้ที่สามารถให้ความรู้ ความช่วยเหลือ หรือทำคุณประโยชน์อื่นใดมาร่วมในการดำเนินการด้วยกัน ก็ได้

3.1.3 คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

3.1.4 สำนักงานรับจดทะเบียน หมายถึง สำนักงานเกษตรอำเภอ/ สำนักงานเกษตรพื้นที่ 1-4 (กทม.)

- 3.1.5 นายทะเบียน หมายถึง เกษตรอำเภอ หรือ ผู้รักษาราชการแทนเกษตรอำเภอ
- 3.1.6 เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานเกษตรพื้นที่ 1-4 (กทม.)
- 3.1.7 เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ หมายถึงเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล/แขวง(กทม.)
- 3.1.8 ผู้ยื่นคำขอ หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ทำการแทนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายฯ ในการยื่นคำขอต่างๆ
- 3.1.9 ระบบฯ หมายถึง ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (<http://smce.doae.go.th>)

หลักเกณฑ์การจดทะเบียน

การรวมกลุ่ม ต้องเป็นการรวมตัวของบุคคลในชุมชน ไม่น้อยกว่า 7 คน ซึ่งสมาชิกต้องไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกันและไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านเดียวกัน

กิจการ ต้องเป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ประเภทกิจการ กรมส่งเสริมการเกษตรได้จำแนกประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มการผลิตสินค้า (18 ประเภท เช่น การผลิตพืช, ปศุสัตว์, แปรรูปอาหาร, ผ้าทอ, สมุนไพร) และ กลุ่มการให้บริการ (6 ประเภท เช่น ร้านค้าชุมชน, ท่องเที่ยว, ออมทรัพย์)

ขั้นตอนการจดทะเบียน

1) ยื่นคำขอ ผู้แทนกลุ่มยื่นคำขอยื่นจดทะเบียน (แบบ สวช.01) พร้อมเอกสารประกอบ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ โดยเอกสารสำคัญประกอบด้วย สำเนาบัตรประชาชนของผู้มีอำนาจทำการแทน, ทะเบียนรายชื่อและที่อยู่ของสมาชิก, และหนังสือให้ความยินยอมของสมาชิกหรือสำเนามติที่ประชุมที่มอบหมายให้ผู้แทนมาจดทะเบียน

2) การตรวจสอบและประกาศ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารและออกใบรับเรื่อง (ท.ว.ช.1) จากนั้นจะนำแบบ สวช.01 ไปปิดประกาศเป็นเวลา 7 วัน เพื่อให้มีการตรวจสอบหรือคัดค้าน

3) การอนุมัติและออกหนังสือสำคัญ เมื่อครบกำหนดประกาศและไม่มีผู้คัดค้าน เจ้าหน้าที่จะเสนอนายทะเบียน (เกษตรอำเภอหรือเกษตรจังหวัด) เพื่อลงนามอนุมัติใน หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียน (ท.ว.ช.2) และ เอกสารสำคัญแสดงการดำเนินกิจการ (ท.ว.ช.3)

4) สถานะทางกฎหมายและภาษี วิสาหกิจชุมชนสามารถเลือกดำเนินกิจการได้ทั้งในรูปแบบ "ไม่เป็นนิติบุคคล" (มีสถานะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล) หรือ "เป็นนิติบุคคล" (เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัด, บริษัทจำกัด) ซึ่งการเลือกรูปแบบจะมีผลต่อภาระทางภาษีที่แตกต่างกัน

กรณีไม่เป็นนิติบุคคล หากมีเงินได้พึงประเมินเกิน 1,800,000 บาทต่อปี จะต้องยื่นเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในนามของคณะบุคคล อย่างไรก็ตาม มีสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่สำคัญคือ เงินส่วนแบ่งกำไรที่จ่ายให้แก่สมาชิกจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

กรณีเป็นนิติบุคคล จะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่ก็อาจได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับ SMEs เช่น การยกเว้นภาษีสำหรับกำไรสุทธิ 300,000 บาทแรก (ตามเงื่อนไขที่กรมสรรพากรกำหนดในแต่ละช่วงเวลา)

แนวทางการส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างครบวงจร ตั้งแต่การสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของกิจการ, การสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา, ไปจนถึงการสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนากระบวนการผลิต (เครื่องจักร, เทคโนโลยี), การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ (อย., GMP, มผช., ฮาลาล), การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย, และการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด

ดังนั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่จะต้องรับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชน ต้องทำความเข้าใจในคำนิยามและหลักการของวิสาหกิจชุมชน ระเบียบและขั้นตอนการขอจดทะเบียน และฐานข้อมูลระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (<http://smce.doae.go.th>) เพื่อช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการฯ ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด

การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารและตลาด

การบริหารจัดการกลุ่ม สิ่งสำคัญอันดับแรกของการบริหารจัดการกลุ่ม คือ การรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์/เกิดคุณค่าสูงสุด โดยสมาชิกที่มาร่วมกลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์หรือความต้องการที่ไปในทิศทางเดียวกัน จึงจะทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จะต้องประกอบด้วยการดำเนินงาน ดังนี้

การบริหารจัดการด้านโครงสร้างองค์กร

- ตั้งคณะกรรมการบริหารที่ชัดเจน เช่น ประธาน เลขานุการ เหรัญญิก
- กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน
- ตัวอย่าง กลุ่มทอผ้าบ้านนาข่า จังหวัดอุดรธานี มีคณะกรรมการที่แบ่งหน้าที่ชัดเจน เช่น ฝ่ายผลิต

ฝ่ายตลาด ฝ่ายบัญชี

การบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชี

- มีระบบบัญชีที่โปร่งใส ตรวจสอบได้
- วางแผนการใช้จ่ายและการลงทุนอย่างรอบคอบ
- ตัวอย่าง: กลุ่มแปรรูปสมุนไพรบ้านหนองแสง ใช้บัญชีรายรับ-รายจ่ายรายเดือน และมีการประชุมสรุปผล

ทุกไตรมาส

การบริหารจัดการด้านการผลิตและคุณภาพ

- ควบคุมคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน
- พัฒนานวัตกรรมหรือปรับปรุงกระบวนการผลิต
- ตัวอย่าง: กลุ่มแปรรูปกล้วยบ้านป่าซาง ใช้เครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อเพิ่มคุณภาพและ

ลดต้นทุน

การบริหารจัดการด้านการตลาด

- วิเคราะห์ตลาดและกลุ่มเป้าหมาย
- สร้างแบรนด์และช่องทางการขายที่หลากหลาย

- ตัวอย่าง กลุ่มผลิตสบู่สมุนไพรบ้านดงบัง ใช้ Facebook และ TikTok ในการขายสินค้าและเล่าเรื่องราวของชุมชน

การบริหารจัดการด้านการเรียนรู้และพัฒนา

- จัดอบรมหรือศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพสมาชิก
- ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม
- ตัวอย่าง กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านห้วยทราย จัดเวิร์กช็อปทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคใหม่ การบริหารจัดการด้านเครือข่ายและความร่วมมือ

- สร้างพันธมิตรกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือมหาวิทยาลัย

- แลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้

- ตัวอย่าง กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านหนองแขง ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการพัฒนาสูตรปุ๋ยชีวภาพ

ดังนั้น การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ไม่ใช่แค่การผลิตสินค้า แต่คือการสร้าง “ระบบ” ที่สมาชิกมีส่วนร่วม โปร่งใส และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเล่าเรื่องราวของชุมชน จะช่วยเพิ่มคุณค่าและความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์การพัฒนาและสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การส่งมอบคุณค่าของสินค้า ผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการแก่ลูกค้า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องทำการวิเคราะห์กลุ่มของตัวเอง ว่ามีจุดแข็ง/จุดอ่อน อะไรบ้าง ? อะไรคือทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์หรือสร้างมูลค่าให้แก่ชุมชนหรือกลุ่มได้บ้าง หากทราบข้อมูลเบื้องต้นก็สามารถนำมาจัดทำแผนการพัฒนาและสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ยกตัวอย่าง วิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการปลูกผัก จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตัวผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมในชุมชน จึงดำเนินการปลูกผักปลอดภัยโดยนำระบบการผลิตพืชผักปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) ในกระบวนการผลิตขั้นต้น หรือการปลูกผักอินทรีย์ที่มีมาตรฐานการตรวจสอบย้อนกลับได้ เช่น มาตรฐาน (IFOAM) เพื่อเป็นการการันตีความปลอดภัยต่อตัวของผู้บริโภค

การตลาดและการสร้างเครือข่ายธุรกิจ

ในเรื่องของการตลาด วิสาหกิจชุมชนควรมีการฝึกอบรมให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนธุรกิจ Business Model Canvas (BMC) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนธุรกิจ โดยแสดงภาพรวมของธุรกิจในรูปแบบที่เข้าใจง่ายผ่านองค์ประกอบ 9 ส่วน ช่วยให้ผู้ประกอบการเห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างชัดเจน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และปรับกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำการวิเคราะห์สินค้าและระบุกลุ่มตลาดในการแข่งขันว่าอยู่ในกลุ่ม red ocean หรือ blue ocean เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายทางธุรกิจ เช่น กลุ่มแปลงใหญ่, Smart Farmer/Young Smart Farmer , การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agritourism) เป็นต้น

การเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนทางการเงิน

ปัจจุบันหากวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็ง มีประธานที่เป็นผู้นำ มีความรู้ ความเสียสละ และสมาชิกให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สามารถที่ยื่นแผนธุรกิจ Business Model Canvas (BMC) เพื่อขอแหล่งเงินทุน จากธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

เครื่องมือและเทคนิคสำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

1. เครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สามารถนำเครื่องมือมาใช้ในการขับเคลื่อนงานโครงการวิสาหกิจชุมชนได้ ยกตัวอย่างเช่น

1.1 SWOT Analysis เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ของธุรกิจหรือโครงการ โดยพิจารณาจากปัจจัยภายในและภายนอก เพื่อให้เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งจะช่วยในการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจต่าง ๆ

1.2 RRA (Rapid Rural Appraisal) เป็นเครื่องมือการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal) หรือ การประเมินความเสี่ยงอย่างรวดเร็ว (Rapid Risk Assessment) ซึ่งมีสองความหมายหลัก ขึ้นอยู่กับบริบทที่ใช้ โดยในบริบทของการพัฒนาชนบท RRA หมายถึง การประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนชนบทอย่างรวดเร็ว เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนา และในส่วนของบริบทของการจัดการความเสี่ยง RRA หมายถึง การประเมินความเสี่ยงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการระบุและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถตอบสนองและจัดการกับความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม

1.3 Business Model Canvas (BMC) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนธุรกิจ โดยแสดงภาพรวมของธุรกิจในรูปแบบที่เข้าใจง่ายผ่านองค์ประกอบ 9 ส่วน ช่วยให้ผู้ประกอบการเห็นภาพรวมของธุรกิจได้อย่างชัดเจน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และปรับกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เทคนิคการอบรมและถ่ายทอดความรู้ เรียนรู้การจัดเวทีจาก Coaching (รุ่นพี่หรือเจ้าหน้าที่ผู้เคยรับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชน หรือวิทยากรที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง) เพื่ออบรมและให้ความรู้แก่เกษตรกร

3 การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริม ในปัจจุบันการสื่อสารของโลกไอทีมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด การใช้เทคโนโลยีทางปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก็เป็นอีกหนึ่งของเทคโนโลยีที่จะมาช่วยในการทำงานโครงการวิสาหกิจ เช่น การวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม การออกแบบแผนธุรกิจ การตลาด การสร้างแบรนด์สินค้า ช่องทางการจำหน่ายสินค้า ยกตัวอย่างเครื่องมือ AI เช่น Chat GPT ,Google gemini และ Microsoft copilot เป็นต้น

กรณีศึกษาความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

การเรียนรู้จากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จเป็นวิธีการสร้างแรงบันดาลใจและให้แนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ดีที่สุด การถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาต่างๆ ช่วยให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรมองเห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทของตนเองได้ บทนี้ได้รวบรวมกรณีศึกษาจากจังหวัดชัยนาทและพื้นที่อื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จขององค์กรเกษตรกรและเกษตรกรในหลากหลายรูปแบบ

กรณีศึกษาที่ 1 ความเข้มแข็งที่สร้างจากรากฐาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย จังหวัดชัยนาท

เรื่องราวและเส้นทาง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย เป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และความร่วมมือที่ยาวนาน กลุ่มนี้มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาทมานานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ก่อนที่จะรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2548 ความสำเร็จของกลุ่มได้รับการยอมรับผ่านรางวัลมากมาย เช่น รางวัลชนะเลิศการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ปี 2558 และได้รับการยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ กลุ่มมีผู้นำ (ประธาน) ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างโปร่งใสและซื่อสัตย์ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับสมาชิก มีระบบการตรวจสอบบัญชีและการเงินที่ชัดเจน, และมีกฎระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนยอมรับคุณภาพและมาตรฐาน หัวใจของความสำเร็จคือการรักษาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์อย่างเข้มงวดกลุ่มมีกระบวนการตรวจสอบแปลงพันธุ์และคุณภาพเมล็ดพันธุ์ก่อนรับซื้อจากสมาชิก เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากตลาดการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของสมาชิก สมาชิกมีความร่วมมืออย่างแข็งขัน, เข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่มและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตอย่างเคร่งครัด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกที่มีประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น และเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย การที่กลุ่มตั้งอยู่ใกล้กับหน่วยงานราชการที่สำคัญอย่างศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท ทำให้ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี และเครื่องมือเครื่องจักรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญอย่างยิ่ง

กรณีศึกษาที่ 2 ต้นแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับเขต ประจำปี 2568 และการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน (วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านพิกุลทองสามัคคี จังหวัดสิงห์บุรี)

สำหรับวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านพิกุลทองสามัคคี มีการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และขอจดทะเบียนที่สำนักงานเกษตรอำเภอท่าช้าง ในปี พ.ศ.2560 ในชื่อ ”วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านพิกุลทองสามัคคี” โดยทางสมาชิกได้ใช้เวลาว่างหลังการทำการเกษตร รวมตัวกันทำเครื่องจักรสานหัตถกรรม ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เป็นผลิตภัณฑ์ตะกร้าหวายที่มีลวดลายอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น จำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกของจังหวัดสิงห์บุรี นอกจากนี้ ยังมีการใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ สมุนไพรท้องถิ่น มาผลิตเป็นน้ำมันสมุนไพร ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ของสมุนไพรได้อย่างคุ้มค่า และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจากการรับซื้อสมุนไพรที่ปลูกโดยสมาชิก และเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ของสมุนไพรพื้นบ้านในการให้บริการของสถานือนามัยในกลุ่มผลิตภัณฑ์ลูกประคบสด และน้ำมันสมุนไพรในร้านนวดสปา และช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ อีกด้วย

3.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (Farm women group)

1. ความหมายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (Farm women group) หมายถึง การรวมกลุ่มของสตรีในภาคเกษตร ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป รวมตัวกันไปยื่นขอจดทะเบียนที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ภายใต้ชื่อ “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” เพื่อเป็นแหล่งรับการสนับสนุน และถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาอาชีพ และยกระดับเศรษฐกิจครัวเรือน

2. สัญลักษณ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

- 1) เพื่อรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ครัวเรือนและพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนเกษตรกร
- 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและกลุ่ม นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตร
- 3) เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชน
- 4) เพื่อรับความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเข้าถึงบริการของภาครัฐและเอกชน
- 5) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

4. องค์ประกอบของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.1 คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 5 คน ซึ่งได้รับเลือกจากสมาชิกกลุ่มนั้น ๆ ให้เป็นตัวแทนในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี ตามระเบียบกรมส่งเสริมการเกษตรว่าด้วยคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พ.ศ. 2557 และระเบียบกรมส่งเสริมการเกษตรว่าด้วยคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ประกอบด้วย

4.1.1 ประธาน มีหน้าที่ ดังนี้

- 1) กำหนดเรื่องที่จะเข้าประชุม กำหนดแผนการประชุมที่จะนำเข้าประชุมเพื่อให้ได้มติ นโยบาย แผนการวิธีการและขั้นตอนของการปฏิบัติงาน
- 2) ควบคุม รับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงานในแต่ละเรื่องตามที่ประชุมได้ลงมติรับรองให้ดำเนินการได้
- 3) เป็นผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ตนเป็นประธานอยู่ในการติดต่อประสานงานหรือปฏิบัติงานอื่นใดกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือบุคคลภายนอก ในเรื่องซึ่งที่ประชุมลงมติรับรองแล้ว และมอบหมายให้ดำเนินการ
- 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่จำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอมติที่ประชุมได้และหากไม่ดำเนินการดังกล่าวจะได้รับความเสียหายหรือเสียประโยชน์ต่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เมื่อประธานดำเนินการดังกล่าวแล้ว ต้องรายงานการดำเนินการนั้นให้ที่ประชุมได้รับทราบในการประชุมครั้งต่อไป

4.1.2 รองประธาน มีหน้าที่ ดังนี้

- 1) ติดต่อประสานงานและร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ
- 2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

4.1.3 เลขานุการ มีหน้าที่ ดังนี้

- 1) ดำเนินการติดต่อและบันทึกเรื่องราว รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ
- 2) รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ให้ประธานกรรมการเพื่อพิจารณาหรือสั่งการให้นำเข้าที่ประชุม
- 3) จัดรายงานการประชุม เสนอรายงานการประชุมให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบทุกครั้ง
- 4) ออกหนังสือเชิญประชุม ประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ประชุม
- 5) ปฏิบัติงานอื่นใดที่ประธาน หรือที่ประชุมมอบหมาย

4.1.4 เพรสชญก มีหน้าท่ ด่งน้

- 1) จดัทำทะเบยนต่ง ๆ หลักรฐนการรบั การจ่ายของคณกรรณการหรือของผู่เก่ยวข้องอื่น ๆ
- 2) ดำเนนการตดตามและควบคุมเก่ยวกับการเงินและบัญช้ของคณกรรณการ
- 3) รบัผดชอบการเก่ยวการรบั และการจ่ายเงินในการดำเนินการของคณกรรณการ
- 4) ปรบฏบัตหน้าท่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

4.1.5 ปรชสัณพันธ์ มีหน้าท่ ด่งน้

- 1) ดำเนนการตดต่อประสานงานและออกข่าวสารหรือแจ้งเร่องราวต่ง ๆ ซ่งที่ประชุมได้ลงมติไว้แล้วให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือผู่เก่ยวข้องได้รับทราบ
- 2) ดำเนนการเพื่อเสริมสร้งความเข้าใจอันดีระหว่างคณกรรณการหรือสมาชิกด้วยกัน หรือกับหน่วยงานภาครฐหรือภาคเอกชน
- 3) ปรบฏบัตหน้าท่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมายนอกจากนี้คณกรรณการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังมีบทบาทในการเป็นคณกรรณการในระดับต่ง ๆ อีกด้วยซึ่งมาจากการเลือกต่งของสมาชิกมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี แต่ไม่เกินสองวาระตดต่อกันสำหรับผู่ดำรงตำแหน่งประธานกรรณการ

โครงสร้างคณกรรณการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่ง ๆ มีจำนวน 5 ระดับ ด่งน้

1. คณกรรณการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับประเทศ
2. คณกรรณการกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกรระดับเขต
3. คณกรรณการกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด
4. คณกรรณการกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ
5. คณกรรณการกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกรระดับตำบล

คณกรรณการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแต่ละระดับ จะประกอบด้วย ตำแหน่ง ประธานกรรณการ 1 คน รองประธานกรรณการไม่เกิน 2 คน เลขานุการ 1 คน เพรสชญก 1 คน ปรชสัณพันธ์ 1 คน และกรรณการตามความเหมาะสม โดยมาจากการเลือกต่ง มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี แต่ไม่เกินสองวาระตดต่อกัน สำหรับผู่ดำรงตำแหน่งประธานกรรณการ

4.2 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ สตรีในภาคเกษตรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีความสนใจ มีความเสียสละ และตั้งใจรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ แก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตร เพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรและสังคมเกษตรมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีหน้าท่ด่งน้

- 1) เข้าร่วมประชุมกลุ่มและแสดงความคิดเห็น
- 2) รบัรู้แผน/กิจกรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมรบัผดชอบ ร่วมแก้ปัญหในการทำงานให้สำเร็จ
- 3) เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสมาชิกและคณกรรณการ กฎระเบียบของกลุ่ม ตลอดจนวัตถุประสงค์ ในการจัดต่งกลุ่ม
- 4) สมาชิกมีการพัฒนาตนเอง ฝ้หาความรู้และถ่ายทอดความรู้แก่ผู่อื่น
- 5) กระตุ้นให้ผู่นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปรบฏบัตงานต่ง ๆ ที่เกิดประโยชน์แก่สังคม
- 6) ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
- 7) แนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
- 8) ปรบฏตตามมติและข้อบ้งค้บของกลุ่ม และให้ความร่วมมือกับราชการในโอกาสอันสมควร
- 9) ไม่กระทำเร่องที่เสื่อมเสียแก่กลุ่มและสมาชิก

4.3 ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง กฎ กติกาและหน้าที่ที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกคนต้องปฏิบัติตาม โดยให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและให้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรวบรวมและสรุปเป็นมติที่ประชุมทราบ ในการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะกำหนดขึ้นภายในของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรครั้งแรกเมื่อมีการรวมกลุ่มขึ้น เช่น คุณสมบัติผู้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม ฯ การกำหนดการประชุม การจัดสรรผลกำไร การออม การจัดทำบัญชีของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

4.4 กองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นการพัฒนาพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยจัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันสะสมทุน เพื่อให้เป็นแหล่งใช้ทรัพยากรหลักในการดำเนินกิจการของกลุ่มและบริหารจัดการทุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การระดมทุน การจัดหาแหล่งเงินทุน และเงินอุดหนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

4.4.1 ความหมายของกองทุน กองทุน หมายถึง แหล่งรวมทุนและทรัพยากร ปัจจัย เช่น เงิน สัตว์ พืช ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ที่สามารถนำมาใช้หมุนเวียนเพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือชุมชนนั้น เช่น กองทุนเพื่อการผลิต กองทุนเพื่อการแปรรูป กองทุนปุ๋ย กองทุนผู้ปลูกสับปะรด กองทุนอาหาร กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น กองทุนมีที่มาได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) กองทุนที่เกิดขึ้นโดยเกษตรกร เกิดจากการตระหนักถึงปัญหาในเรื่องทุน จึงได้มีการระดมทุนเป็นเงินทุนจำนวนหนึ่งจากสมาชิกกำหนด ระเบียบ กฎ กติกาในการใช้เงินทุนให้กระจายไปในหมู่สมาชิก และคัดเลือกสมาชิกที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีคุณธรรม เป็นกรรมการเข้ามาบริหารจัดการเงินกองทุนนั้น

2) กองทุนที่เกิดขึ้นจากโครงการ/กิจกรรมพัฒนาของส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม/โครงการแก่กลุ่มเกษตรกรซึ่งสามารถนำมาเป็นทุนริเริ่มดำเนินการในรูปแบบของกองทุน

4.4.2 การสร้างกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีขั้นตอน ดังนี้

1) การสร้างความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจัดประชุมสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2) การจัดตั้งกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เมื่อสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความเห็นตรงกันว่า จะดำเนินการจัดตั้งกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คณะกรรมการกลุ่มร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนัดหมายสมาชิกกลุ่มจัดการประชุมเพื่อยกร่างระเบียบข้อบังคับ

4.4.3 การบริหารกองทุน

1) การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน สมาชิกกลุ่มต้องตั้งกติกาข้อตกลงร่วมกัน ตามเงื่อนไขของมติที่ประชุมกลุ่มในเรื่องราวต่าง ๆ

2) การบริหารเงิน ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของมติที่ประชุม เช่น การเก็บรักษา แต่งตั้งคณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน ในการเปิดบัญชี การเก็บ การเบิก การกู้ยืม การส่งคืน วงเงิน เป็นต้น

3) การจัดการด้านผลประโยชน์ และการจัดสรรผลประโยชน์ เช่น การวางเงื่อนไขให้การสนับสนุนเงินที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิต ผลประโยชน์ที่ได้รับของกลุ่ม เงินสมทบจากสมาชิกหรือกลุ่มต่าง ๆ ผลประโยชน์จากเงินให้กู้ยืมแก่สมาชิก เงินจากการจัดงานหรือทำกิจกรรมของกลุ่ม การเพิ่มเป็นเงินทุน เพื่อดำเนินกิจกรรม

ในปีต่อ ๆ ไป การปันผลให้สมาชิกตามหุ้น (ถ้ามี) ค่าดำเนินการของคณะกรรมการค่าช่วยเหลือสวัสดิการของสมาชิกและค่าช่วยเหลือสังคมและสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

5. วิธีการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.1 การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

5.1.1 การจัดตั้งโดยความริเริ่มของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรดำเนินงานจัดการประชุมชี้แจงหัวหน้าครอบครัว แม่บ้านเกษตรกร และบุตรหลานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรหรือเกษตรกร ถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลประโยชน์ของสมาชิกที่ได้รับ และผลประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นการหยั่งเสียงและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ จนเป็นที่แน่ใจว่าแม่บ้านเกษตรกรต้องการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น

2) แจกใบสมัครแก่ผู้สนใจ อธิบายวิธีการกรอกใบสมัคร

3) การประชุมครั้งต่อไป เป็นการประชุมเฉพาะผู้ส่งใบสมัครและผู้สนใจเข้าร่วมประชุม และดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.1.2 การจัดตั้งโดยความริเริ่มของแม่บ้านเกษตรกรเอง ซึ่งแม่บ้านเกษตรกรมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านความคิดในการพัฒนาการเกษตร สังคมเกษตรกร พัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจครัวเรือน

1) ผู้ริเริ่มจัดประชุมหารือกันเอง เพื่อหยั่งเสียงกันก่อนว่าสมควรจะจัดตั้งกลุ่มขึ้น แล้วจึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาช่วยประชุม ชี้แจงรายละเอียดให้สมาชิกทราบอีกครั้งหนึ่ง

2) เมื่อที่ประชุมตกลงใจจะจัดตั้งกลุ่มขึ้น ก็ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแจกใบสมัคร และดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.2 ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) แจกใบสมัครแก่ผู้สนใจ อธิบายวิธีการกรอกใบสมัคร

2) รวบรวมใบสมัคร และเรียกประชุมผู้ส่งใบสมัครและผู้สนใจ ทั้งนี้ การจัดตั้งกลุ่มต้องมีสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน พร้อมทั้งจัดทำรายงานการประชุมการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3) ตั้งชื่อกลุ่มตามความเห็นชอบของสมาชิก ให้ขึ้นต้นด้วยคำว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร”

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอธิบายหลักการ ความสำคัญ และวิธีการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5) เลือกคณะกรรมการประกอบด้วยตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และประชาสัมพันธ์โดยสมาชิกในกลุ่มเลือกกันเอง เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มในการติดต่อ ประสานงาน และการดำเนินงานต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

6) ร่วมกันกำหนดกิจกรรมตามความต้องการของสมาชิก ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มโดยคำนึงถึงบริบทของชุมชน

7) ร่วมกันกำหนดข้อบังคับกลุ่มหรือข้อตกลงร่วมหรือข้อกำหนด เพื่อใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

8) คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจัดเตรียมเอกสาร ในการขอหนังสือรับรองการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ยื่นต่อสำนักงานเกษตรอำเภอ ดังนี้

- (1) หนังสือคำขอรับรองการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามแบบฟอร์มที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด
- (2) รายงานการประชุมการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- (3) ทะเบียนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- (4) ข้อบังคับกลุ่มหรือข้อตกลงร่วมหรือข้อกำหนด

9) สำนักงานเกษตรอำเภอ พิจารณาตรวจสอบเอกสาร เสนอเกษตรจังหวัดลงนามหนังสือรับรองการจัดตั้งกลุ่ม และสำนักงานเกษตรจังหวัดสำเนาหนังสือรับรองพร้อมกับจัดทำทะเบียนข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้เป็นหลักฐาน

10) สำนักงานเกษตรอำเภอ มอบหนังสือรับรองการจัดตั้งกลุ่มให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และสำเนาหนังสือรับรองพร้อมกับจัดทำทะเบียนข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้เป็นหลักฐาน

5.3 การขอยกเลิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถขอยกเลิกได้ 3 กรณี ดังนี้

- 1) กลุ่มไม่มีการดำเนินกิจกรรม ไม่มีการประชุมติดต่อกัน 2 ปี หรือ
- 2) เมื่อมีสมาชิกเหลือน้อยกว่า 10 คน เป็นเวลามากกว่า 1 ปี หรือ
- 3) เมื่อที่ประชุมกลุ่มมีมติให้ยกเลิกกลุ่ม

โดยให้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้แทนกลุ่ม ยื่น/แสดงหลักฐานการขอยกเลิกกลุ่มให้กับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดังนี้

- 1.1 หนังสือจากคณะกรรมการกลุ่ม แสดงความประสงค์ขอยกเลิกกลุ่ม
- 1.2 รายงานการประชุมกลุ่ม ที่มีมติให้ยกเลิก

2. สำนักงานเกษตรอำเภอ จัดทำหนังสือพร้อมหลักฐานการขอยกเลิกกลุ่ม แจ้งสำนักงานเกษตรจังหวัด และระบุดานะยกเลิกกลุ่มในทะเบียนข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของสำนักงานเกษตรอำเภอ

3. สำนักงานเกษตรจังหวัด ระบุดานะยกเลิกกลุ่ม ในทะเบียนข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของสำนักงานเกษตรจังหวัด และรายงานกรมส่งเสริมการเกษตรทราบ

5.4 ระเบียบการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

- 1) เป็นสตรีในภาคเกษตร อายุ 18 ปีขึ้นไป
- 2) สมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 3) ผู้สมัครต้องกรอกใบสมัครให้เรียบร้อย ยื่นต่อคณะกรรมการกลุ่ม ในกรณีที่เป็นกลุ่มจัดตั้งใหม่ ให้ยื่นใบสมัครต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการ
- 4) ผู้สมัครต้องร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในการพัฒนาการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกร
- 5) ให้ความช่วยเหลือ และเผยแพร่ความรู้แก่ผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อชุมชน มีการช่วยให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 6) ให้ความร่วมมือกับทางราชการในโอกาสอันสมควร

5.5 บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) กำหนดแนวทาง/วิธีปฏิบัติงานการส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบ ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และกลุ่มจังหวัด
- 2) ศึกษาและประเมินสถานการณ์ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีในชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์พัฒนารูปแบบ การส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยจัดทำแผนพัฒนางานด้านส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้บรรจุในแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
- 3) ส่งเสริม ถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีด้านการเกษตร ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านความมั่นคงด้านอาหาร โภชนาการ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การจัดการบ้านเรือน และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน และประสานการถ่ายทอดความรู้จากวิชาการต่าง ๆ
- 4) ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านเคหกิจเกษตรให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 5) ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตลอดจนสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงาน
- 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับรู้และเข้าใจปัญหาที่แท้จริง และจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพกลุ่มและตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
- 7) ประสานงาน และบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. กรณีศึกษาความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลศาลาครุ หมู่ที่ 3 ตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เมื่อปี พ.ศ. 2560 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยมีหลักการสำคัญคือ ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดโครงการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และบริหารจัดการโครงการด้วยตนเอง ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรในชุมชนบ้านสหพัฒนา หมู่ที่ 3 ตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้เสนอ “โครงการส่งเสริมการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานในชุมชน” และได้รับงบประมาณสนับสนุน จำนวน 1,323,150 บาท แบ่งออกเป็นค่าวัสดุ จำนวน 610,150 บาท และค่าแรงงาน 713,000 บาท เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 230 ราย ดำเนินกิจกรรมการเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้าภูฐานและเห็ดขอนขาว เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและชุมชน ซึ่งเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้ทันที มีประโยชน์กับชุมชน และมีความยั่งยืน ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ต่อมาในปี 2562 เกษตรกรในพื้นที่อำเภอนองเสือ ประสบปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง และการแข่งขันทางการตลาดสูง เกษตรกรในตำบลศาลาครุจึงได้รวบรวมเกษตรกรที่เคยเข้าร่วมโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน จำนวน 14 ราย จัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างเป็นทางการกับกรมส่งเสริมการเกษตร ผ่านทางสำนักงานเกษตรอำเภอนองเสือ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลศาลาครุ” เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563 เพื่อสืบสานและต่อยอดกิจกรรมการเพาะเห็ด

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลศาลาครุ

ข้อมูลทั่วไป ที่ตั้งและสถานที่ดำเนินการ

ประธานกลุ่ม : นางสาวดวนภา เปี้ยทอง

โทรศัพท์ : 088-1539473

ทำการกลุ่ม : หมู่ที่ 3 ตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

พิกัดที่ทำการ : X = 706076 Y = 1569140

จัดตั้งเมื่อ : 16 มกราคม 2563

สมาชิกแรกตั้ง : 14 คน

สมาชิกปัจจุบัน : 32 คน

อาชีพหลักของสมาชิก : เกษตรกร

อาชีพรองของสมาชิก : รับจ้างทั่วไป

อายุของสมาชิก : 25 - 70 ปี

รายได้เฉลี่ย : 40,000 บาท/ปี/ครัวเรือน

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่

- 1) ก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐานและเห็ดขอนขาว
- 2) ดอกเห็ดสด (เห็ดขอนขาวและเห็ดนางฟ้าภูฐาน)
- 3) ข้าวเกรียบเห็ด
- 4) แหนมเห็ด
- 5) เห็ดสามกรอบ
- 6) พริกแกงเผ็ด
- 7) น้ำพริกเผา

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลศาลาครุ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีและ ภูมิปัญญาสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การใช้เครื่องอัดก้อนเชื้อเห็ด การใช้ระบบน้ำอัจฉริยะในโรงเรือน การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กระปุกใส่น้ำพริก การใช้ถุงซิปล็อกใส่ผลิตภัณฑ์ ป้องกันการสัมผัสอากาศและเพื่อความสะอาดในการบริโภค ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม ดูทันสมัย มีการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพโดยใช้ต้นทุนที่ต่ำ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม มีคุณภาพ ปลอดภัย และตอบโจทย์ความต้องการของตลาด มีการต่อยอดและขยายผลอย่างต่อเนื่อง โดยทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากสำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี และสำนักงานเกษตรอำเภอหนองเสือ และหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนให้คำแนะนำในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การบริหารตลาด ความรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ การจัดทำบัญชีรับ - จ่าย การทำทะเบียนสมาชิกและหุ้น รวมถึงการการแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญ สามารถพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนของสมาชิก จนกลายเป็นจุดเรียนรู้ และศึกษาดูงานของเกษตรกร บุคคลทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ให้เข้ามาเรียนรู้และฝึกทักษะในการทำผลิตภัณฑ์จากเห็ด สืบทอดภูมิปัญญาเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป

การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

1) นวัตกรรมหัวเชื้อจุลินทรีย์เทคโนโลยีสมาร์ต นวัตกรรมหัวเชื้อจุลินทรีย์เทคโนโลยีสมาร์ตของรองศาสตราจารย์ ดร. สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์

2) เทคโนโลยี Smart Farm เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำการเกษตร เช่น การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ผ่านแผง Solar Cell, การติดตั้งระบบฟนละอองน้ำอัตโนมัติ, การจัดทำฐานข้อมูลและการแปรรูปขยะพลาสติกด้วยเทคโนโลยีไพโรไลซิส (Pyrolysis) เพื่อผลิตเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง

3) ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ ใช้ในการตากข้าวเกรียบเห็ด เพื่อลดระยะเวลาการตากแห้ง โดยใช้หลักการไหลเวียนอากาศร้อนเพื่อระบายความชื้นโดยวิธีธรรมชาติ ช่วยลดระยะเวลาการตากข้าวเกรียบจาก 8 ชั่วโมง ลดลงเหลือ 6 ชั่วโมง ทั้งยังช่วยป้องกันฝุ่น แมลง และสิ่งปนเปื้อนอื่น ๆ

4) การผลิตวัสดุเพาะกล้าพืชจากก้อนเชื้อเห็ดเก่า สามารถผลิตวัสดุเพาะกล้าพืชจากก้อนเชื้อเห็ดเก่าไว้ใช้ภายในกลุ่มและแบ่งให้สมาชิกโดยไม่ได้จำหน่าย ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตและเป็นการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาหมุนเวียน

รางวัลที่ได้รับ

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 จังหวัดชัยนาท ได้ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกร บุคคลทางการเกษตร และสถาบันเกษตรกรดีเด่น ระดับเขต ประจำปี 2568 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลศาลาครุได้รับรางวัลชนะเลิศ สถาบันเกษตรกรดีเด่น สาขากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางแสดงฐานข้อมูลระบบองค์กรเกษตรกร (3ก) ปี พ.ศ. 2568 ประเภท กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	สมาชิก			เป็นกลุ่มต้นแบบ		การจัดวิสาหกิจชุมชน		การบริหารจัดการทุน		กิจกรรมกลุ่ม			ผลการประเมิน	ระดับการประเมินกลุ่ม		
		รวม	ชาย	หญิง	เป็น	ไม่เป็น	จดทะเบียน	ไม่จดทะเบียน	มี	ไม่มี	เกษตร	แปรรูป	บริการ	คะแนน	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง
กรุงเทพมหานคร	19	133	20	113	3	16	10	9	14	5	1	33	1	68.21	8	8	3
ชัยนาท	53	595	39	556	10	43	29	24	36	17	6	76	0	61.77	21	15	17
นนทบุรี	43	491	47	444	4	39	40	3	20	23	18	54	1	75.35	26	16	1
ปทุมธานี	38	429	42	387	7	31	21	17	19	19	12	47	0	62.79	14	16	8
พระนครศรีอยุธยา	102	937	88	849	10	92	47	55	78	24	30	128	8	74.49	66	32	4
ลพบุรี	109	1,414	50	1,364	10	99	46	63	78	31	32	129	2	70.4	41	64	4
สระบุรี	57	536	13	523	13	44	39	18	44	13	8	70	2	71.05	27	22	8
สิงห์บุรี	39	361	34	327	5	34	23	16	33	6	8	48	0	75.69	24	12	3
อ่างทอง	45	314	23	291	6	39	33	12	38	7	9	55	1	67.87	19	18	8
รวมทั้งหมด	505	5,210	356	4,854	68	437	288	217	360	145	124	640	15	69.73	246	203	56

3.3 Young Smart Farmer

การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ดำเนินการโดยยึดหลักการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยตัวเกษตรกรเอง มีการให้ความสำคัญกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงและนำผลที่ได้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง มีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหมกับพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบเฉพาะกิจจากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษา ดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ยังเน้นหนักในกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง องค์ความรู้ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด เพื่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองเป็น Young Smart Farmer นำไปสู่การเป็นผู้นำด้านการเกษตรในอนาคต ตลอดจนการสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ได้มีการดำเนินงานควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ มีเป้าหมายหลักในการเพิ่มทักษะให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นเพื่อนคู่คิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนอง ความต้องการ ความจำเป็น และความเหมาะสมของเกษตรกร ซึ่งอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการนำระบบส่งเสริมการเกษตรที่เรียกว่า MRCF คือ การใช้ข้อมูลแผนที่ (Mapping) การติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล (Remote Sensing) การจัดเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Community Participation) และการเข้าทำงานในพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (Specific Field Service) มาใช้ในการจัดกระบวนการพัฒนา

กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุ 17 – 45 ปี และ เริ่มต้นทำการเกษตร โดยต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ต้องการทำการเกษตรพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของตนเอง ซึ่งในแต่ละปีจะมีเป้าหมายทั้ง 77 จังหวัด และมี Young Smart Farmer รุ่นพี่ ช่วยเป็นพี่เลี้ยงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเข้าร่วมโครงการ

กระบวนการพัฒนา

การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ประกอบด้วย กระบวนการหลัก ดังนี้
 การจัดทำแผนชีวิต เป็นการปรับกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ และสร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสามารถ ด้านการเกษตรทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่าและใช้ระบบแนวคิดแบบใหม่ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่การผลิต การตลาด ไปจนถึงการบริหารจัดการธุรกิจเกษตร ทั้งนี้ มีการใช้ “แผนที่กิจกรรม” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีต้นแบบมาจากเครือข่ายเกษตรกร รุ่นใหม่ภาคตะวันตก ใช้เป็นเครื่องมือ ในการวิเคราะห์ตนเองเพื่อค้นหาความต้องการด้านวิชาการและเทคโนโลยี รวมถึงเป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิต/การตลาด กับเพื่อนเกษตรกรด้วย

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ กับพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบเฉพาะกิจจากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้าน หรือ บุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศ และ สื่อออนไลน์

การเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นการเน้นหนักในกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้าง เครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด เพื่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองเป็น Young Smart Farmer นำไปสู่ การเป็นผู้นำด้านการเกษตรในอนาคต ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง เกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การประเมินศักยภาพ หลังจากกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่จะได้รับการประเมิน คุณสมบัติ Young Smart Farmer ประกอบด้วย คุณสมบัติด้านรายได้ คือ มีรายได้รวมทางการเกษตร ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และคุณสมบัติพื้นฐาน 6 ข้อ คือ มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูล ประกอบการตัดสินใจ มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเมินผลจากการเรียนรู้ และวางแผนการพัฒนาในอนาคต

บทบาทและความรับผิดชอบ

- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด

1) ประชาสัมพันธ์รับสมัคร และคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งมีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

- (1) มีอายุระหว่าง 17 - 45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร
- (2) มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร ต้องการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตตนเอง
- (3) สมัครใจเข้าร่วมโครงการและต้องเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาโครงการ
- (4) ต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกร

2) จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และ ออกแบบ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการปรับกระบวนการทัศน์และแนวคิด วนทัศน์และแนวคิด การสร้างแรงจูงใจ การจัดทำแผนที่ กิจกรรม แผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) แผนพัฒนาธุรกิจเกษตร และประเมินตนเองตามคุณสมบัติ ของ Young Smart Farmer ในระบบ ffgdev.doae.go.th ก่อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตนเองเพื่อค้นหา ความต้องการด้านวิชาการและเทคโนโลยีของเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ (แผนการเรียนรู้)

รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดทำช่องทางการเรียนรู้และการติดต่อสื่อสาร

ระยะที่ 2 และ 3 เจ้าหน้าที่และพี่เลี้ยงช่วยปรับการเรียนรู้ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อรายงานการเรียนรู้และประสานงานเชื่อมโยงแหล่งความรู้ที่เหมาะสม เช่น การอบรม/สัมมนาเพิ่มเติม การพูดคุยแลกเปลี่ยนหรือแนะนำแหล่งความรู้ แหล่งวิชาการและเทคโนโลยี โดยเกษตรกรรุ่นใหม่จะเรียนรู้ตามแผนและความต้องการของตนเอง เช่น

- เรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหมกับพี่เลี้ยง ปราชญ์ชาวบ้าน หรือบุคคลต้นแบบ
- เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน สัมผัส ลงมือฝึกปฏิบัติจริง
- เรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์
- เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มและเครือข่าย กับศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่
- เรียนรู้กับหน่วยงานวิชาการเฉพาะด้าน

ระยะที่ 4 เจ้าหน้าที่และพี่เลี้ยงจัดเวทีนำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย ให้เกษตรกรรุ่นใหม่วางแผนอนาคต สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงประเมินคุณสมบัติ Young Smart Farmer ในระบบ ffgdev.doae.go.th ดังนี้

- (1) มีรายได้รวมทางการเกษตรไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี
- (2) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่
- (3) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
- (4) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด
- (5) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค
- (6) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม
- (7) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

3) ตรวจสอบและยืนยันผลการประเมินคุณสมบัติ Young Smart Farmer และรายงานผลการดำเนินงานในระบบ ffgdev.doae.go.th

- เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร/เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง

1) ติดตาม กำกับ และสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมในพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบให้บรรลุตามเป้าหมายและตัวชี้วัดโครงการ

- 2) เชื่อมโยงเครือข่าย Young Smart Farmer

การดำเนินงานศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่

ศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ ศบพ. เกิดจากแนวความคิดในการทำการเกษตรจากเกษตรกรผู้ป้อนมาประยุกต์ใช้ เพื่อเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น จากการศึกษาดูงานภายใต้โครงการแลกเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรและจังหวัดคุมาโมโตะ ประเทศญี่ปุ่น ทำให้ตัวแทน Young Smart Farmer ได้เห็นแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย Young Smart Farmer จึงเสนอแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่ระดับจังหวัดที่มีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย Young Smart Farmer เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตร เพิ่มโอกาสในการฝึกปฏิบัติงานจริงในฟาร์มเกษตรกรรมมืออาชีพ สนับสนุนปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตและการตลาด รวมถึงปรับปรุงและพัฒนากาประกอบอาชีพด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ต่อมาปี 2561

ได้มีการปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย Young Smart Farmer รวมถึงมีความต้องการให้มีศูนย์กลางการประสานการทำงานกับเครือข่าย Young Smart Farmer ระดับจังหวัด จึงมีการปรับเปลี่ยนชื่อจาก “ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่ระดับจังหวัด” เป็น “ศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ ศบพ.” และขยายการดำเนินงานไปสู่ Young Smart Farmer เกิดเป็นเครือข่ายศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อกระจายแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครอบคลุมกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย

เป้าหมายของศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเกษตรและสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรได้

คุณสมบัติ

1) เจ้าของศูนย์

- (1) ต้องเป็น Young Smart Farmer ต้นแบบ
- (2) มีจิตอาสา จิตสาธารณะ
- (3) ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่
- (4) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล พร้อมพัฒนาตนเอง พัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- (5) มีองค์ความรู้เฉพาะด้าน สามารถถ่ายทอดความรู้ได้
- (6) สามารถประสานงาน สร้างเครือข่าย รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
- (7) มีความเป็นผู้ประกอบการเกษตร
- (8) ผ่านการคัดเลือกจากเครือข่าย Young Smart Farmer

2) สถานที่ตั้งศูนย์

- (1) มีแปลงเรียนรู้ของจริง สามารถฝึกปฏิบัติได้ มีสถานที่ให้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- (2) มีสถานที่แสดงสินค้าเกษตร (Show Room) ของ Young Smart Farmer ในพื้นที่
- (3) มีสถานที่เจรจาธุรกิจเกษตร (Business Matching)
- (4) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้งของตนเองและผู้อื่น
- (5) มีความสะดวกสบายด้านสาธารณูปโภค มีการคมนาคมสะดวกเข้าถึงง่าย
- (6) ผ่านการคัดเลือกจากเครือข่าย Young Smart Farmer

บทบาทหน้าที่ของศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่

- 1) เป็นศูนย์กลางการทำงานเครือข่าย Young Smart Farmer ระดับจังหวัด และการประสานงานเครือข่าย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตร 4.0 เทคโนโลยี สมัยใหม่ นวัตกรรม องค์ความรู้ควบคู่งานวิจัย และหลักการธุรกิจเกษตรที่ปรึกษา
- 3) เป็นแหล่งบ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ ปรับแนวคิด สร้างแรงจูงใจ ฝึกการวิเคราะห์ตนเองและการจัดทำแผนพัฒนาตนเองอย่างง่าย เตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร
- 4) เป็นแหล่งรวบรวมฐานข้อมูล (Big Data) Young Smart Farmer ระดับจังหวัด
- 5) เป็นแหล่งรวบรวมสินค้าเกษตรของ Young Smart Farmer และเพิ่มช่องทางการตลาดให้เครือข่าย Young Smart Farmer รวมถึงเกษตรกรและชุมชน
- (6) เป็นแหล่งสร้างทายาทเกษตรกร และเป็นต้นแบบของยุวเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐาน Young Smart Farmer (ข้อมูล ณ วันที่ 21 สิงหาคม 2568 : <https://ffgdev.doe.go.th>)

จังหวัด	ผลการประเมิน เป็น YSF
กรุงเทพมหานคร	82
ชัยนาท	121
นนทบุรี	107
ปทุมธานี	104
พระนครศรีอยุธยา	122
ลพบุรี	159
สระบุรี	125
สิงห์บุรี	110
อ่างทอง	86
รวม	1,016

6. กรณีความสำเร็จ

นายโสภณ บุญธรรม อายุ 40 ปี Young Smart Farmer จังหวัดชัยนาท และเป็นศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่อำเภอเมืองจังหวัดชัยนาท มีแนวคิด “ทำเกษตรเชิงธุรกิจ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม” ผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เป็นศูนย์เรียนรู้และปฏิบัติสำหรับผู้ที่สนใจสร้างงานสร้างอาชีพให้คนในชุมชน ซึ่งมีประสบการณ์เพาะเห็ดนางรมเห็ดนางรมเห็ดนางรมมาแล้วกว่า 9 ปี โดยดำเนินกิจกรรมทั้งการผลิตก้อนเชื้อเห็ด เพาะเห็ดดอกขายผลผลิตสด และการขายวัสดุอุปกรณ์การเพาะเห็ดเพิ่มเติม

พื้นที่เพาะเห็ดมีขนาดรวม 0.75 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 0.25 ไร่ และพื้นที่เกษตร 0.5 ไร่ ใช้โรงเรือนผลิตก้อนและบ่มขนาด 10x25 เมตร 1 โรงเรือน และโรงเรือนเปิดดอกขนาด 4x13 เมตร 2 โรงเรือน กำลังการผลิตก้อนเชื้อประมาณ 140,000 ก้อนต่อปี ให้ผลผลิตสดประมาณ 6,000 กิโลกรัมต่อปี

ด้านการตลาด ก้อนเชื้อเห็ดและเห็ดสดส่วนใหญ่จำหน่ายในจังหวัดชัยนาทและพื้นที่ใกล้เคียง ผ่านทั้งการขายส่งและปลีก รวมถึงการตลาดออนไลน์บางส่วน ซึ่งรายได้หลักจากการเพาะเห็ดอยู่ที่ประมาณ 960,000 บาทต่อปี และมีรายได้เสริมจากการเป็นวิทยากรและการจำหน่ายอุปกรณ์เพาะเห็ดอีกกว่า 50,000 บาทต่อปี ข้อเสนอแนะทางพัฒนา คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและบรรจุภัณฑ์ การลดต้นทุนโดยผลิตรายได้เอง เช่น ขี้เลื่อยและหัวเชื้อ การสร้างโรงเรือนอัจฉริยะแบบน็อคดาวน์เพื่อขยายเครือข่ายและตลาด ตลอดจนการเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแข่งขันทางการตลาด

3.4 กลุ่มยุวเกษตรกร ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร และยุวเกษตรกร

กลุ่มยุวเกษตรกร เกิดจากแนวคิดการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกร มีทักษะด้านการเกษตรขั้นพื้นฐาน เสริมสร้างความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการเตรียมความพร้อมในการเป็นเกษตรกรหรือการประกอบอาชีพที่สนับสนุนและพัฒนาด้านการเกษตรได้ในอนาคต โดยการสนับสนุนส่งเสริม และพัฒนาในทุกมิติให้สามารถรับมือและเท่าทันกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

ยุวเกษตรกร หรือ 4-H Club กำเนิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ด้านการเกษตรและมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพัฒนากิจกรรมให้มีความหลากหลายแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่และความต้องการของยุวเกษตรกรและขยายการจัดตั้ง ไปยังประเทศต่างๆ มากกว่า 80 ประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ในปี พ.ศ. 2496 ได้มีการส่งเสริมและการดำเนินงานเกี่ยวกับยุวเกษตรกรไทย ณ โรงเรียนพรหมานุเคราะห์ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหลักในการดำเนินงาน 4-H Club และเปลี่ยนชื่อจาก 4-H Club เป็น “หน่วยยุวกสิกร” และมอบหมายให้กรมกสิกรรม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ได้มีการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ งานส่งเสริมและจัดตั้งหน่วยยุวกสิกร ได้โอนมาเป็นภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร และในปี พ.ศ. 2518 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กลุ่มยุวเกษตรกร” เพื่อให้สอดคล้องกับงานของกรมส่งเสริมการเกษตร

จากการดำเนินงานส่งเสริมกลุ่มยุวเกษตรกร ทำให้มีกลุ่มยุวเกษตรกรเกิดขึ้นทั่วประเทศ มีการขยายแนวคิดและวิธีการดำเนินงานตามบริบทพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันมีกลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 5,171 กลุ่ม สมาชิกทั้งสิ้น 67,041 คน (ฐานข้อมูลเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2568)

จากผลการดำเนินงานในรอบ 72 ปี ที่ผ่านมามีทำให้เกิดการกระจายแนวคิดการดำเนินงานกลุ่มยุทธศาสตร์กร ไปยังยุทธศาสตร์กรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีกลุ่มยุทธศาสตร์กรต่างๆ ดังนี้

- กลุ่มยุทธศาสตร์กรในสถาบันการศึกษา
- กลุ่มยุทธศาสตร์กรนอกสถาบันการศึกษา
- กลุ่มยุทธศาสตร์กรแบบผสมผสาน ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์กรทั้งในสถาบันการศึกษา และนอกสถาบันการศึกษา

สัญลักษณ์ของยุทธศาสตร์กร

สัญลักษณ์ของยุทธศาสตร์กรไทย ใช้ไบโคเลอร์ (สีเขียว) มี 4 แฉก โดยแต่ละแฉกบรรจุตัวอักษร “ก” (สีขาว) ไว้ตรงกลาง ดังภาพ

อักษร “ก” ในนี้เป็นคำย่อของคำ ๔ คำ คือ

ก ตัวแรก หมายถึง “เกศ” คือ “การฝึกสมอง”

ก ตัวที่สอง หมายถึง “กมล” คือ “การฝึกใจ”

ก ตัวที่สาม หมายถึง “กร” คือ “การฝึกใช้มือ”

ก ตัวที่สี่ หมายถึง “กาย” คือ “การฝึกพลานามัย”

4 ก จึงแสดงให้เห็นถึงการใช้สติปัญญา ความตั้งใจ การลงมือปฏิบัติ และกำลังร่างกาย ในการทำงานของยุทธศาสตร์กร

หมวกยุทธศาสตร์กร

เป็นหมวกทรง “จ็อกกี้” ด้านหน้าหมวกมีเครื่องหมายยุทธศาสตร์กร สีของหมวกอาจจะเป็นสี เขียว สีขาว หรือสีอื่นใดก็ได้ตามความเหมาะสม โดยทั่วไปจะเป็นสีเขียว สำหรับเครื่องหมาย หมวกต้องตรงตามรูปแบบและสีที่กำหนดใช้เป็นเครื่องแบบที่แสดงถึงความเป็นยุทธศาสตร์กร

คำปฏิญาณของกลุ่มยุทธศาสตร์กร

ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า

ข้อที่ ๑ ข้าพเจ้าจะใช้สมอง เพื่อดำเนินกิจการให้ก้าวหน้า

ข้อที่ ๒ ข้าพเจ้าจะซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

ข้อที่ ๓ ข้าพเจ้าจะใช้มือ เพื่อทำงานให้เป็นประโยชน์

ข้อที่ ๔ ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีพลานามัยสมบูรณ์ เพื่อครอบครัว เพื่อท้องถิ่น และเพื่อชาติ

การกล่าวคำปฏิญาณ

เมื่อจะกล่าวคำปฏิญาณจะต้องยืนในท่าตรง กล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า...”

“ข้อหนึ่ง” พร้อมกับยกฝ่ามือขวาแตะหน้าผากเหนือคิ้วขวา หรือกลาง หน้าผาก แล้วกล่าวว่า “ข้าพเจ้าจะใช้สมอง เพื่อดำเนินกิจการให้ก้าวหน้า”

“ข้อสอง” ย้ายฝ่ามือขวามาวางทาบที่หน้าอกด้านซ้ายตรงหัวใจ ให้ข้อศอกแนบกับลำตัว แล้วกล่าว “ข้าพเจ้าจะซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น”

“ข้อสาม” ยกมือทั้งสองข้างให้ขนานกับพื้น หันฝ่ามือเข้าหากัน ให้ข้อศอกแนบกับลำตัว แล้วกล่าว “ข้าพเจ้าจะใช้มือ เพื่อทำงานให้เป็นประโยชน์”

“ข้อสี่” ลดมือทั้งสองข้างลงในลักษณะยืนตรง แล้วกล่าวว่า “ข้าพเจ้าจะ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีพลานามัย

สมบูรณ์ เพื่อครอบครัว เพื่อท้องถิ่น และเพื่อชาติ”

มติประจําใจของยุวเกษตรกร

การเป็นยุวเกษตรกรไทยจำเป็นต้อง ยุวเกษตรกร ซึ่งมีอยู่ ๒ ประการ คือมมติประจําใจซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของ

๑. เรียนจากการทําจริง (Learning by doing) หมายถึง การเรียนรู้ของ ยุวเกษตรกรที่เกิดจากการได้ลงมือฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรมด้วยตนเองจากของจริงที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถอย่างถูกต้องแท้จริง

๒. จะทำให้ดียิ่งกว่าดีที่สุด (To make the best better) หมายถึง ความตั้งใจ หรือความพยายามอย่างที่สุดของยุวเกษตรกร ที่จะทํางานให้ประสบผลสำเร็จได้ดีกว่าที่เคย ได้ทำที่ผ่านมาแล้ว เพื่อให้เกิดความสำเร็จและความก้าวหน้าในทํางานมากขึ้นตามลำดับ

เพลงมาร์ชยุวเกษตรกร

ยุวเกษตรกรของไทย	ส่งเสริมให้มีอาชีพทุก ๆ คน
ฝึกฝนเหล่าเยาวชน	ให้ชุดค้นแหล่งทรัพยากร
ผืนดินไทยอุดมด้วยที่ทำกิน	ทรัพยากรในดินมากมายจงอย่างนึ่งนอน
รวมแรงใจผดุงไว้ให้บาร	ทรัพยากร เกษตรกรของไทย
กายแกร่งแข็งใจคงมั่น	มือถากถางไป
รวมเหล่าหญิงชายรวมใจ	ฟันฝ่าผจญ (ข้า)

องค์ประกอบของกลุ่มยุวเกษตรกร

กลุ่มยุวเกษตรกร คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีอายุระหว่าง 10 – 25 ปี มีความสนใจด้านการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มยุวเกษตรกร” เพื่อพัฒนาทัศนคติ ความรู้ และประสบการณ์ด้านการเกษตร การเสริมสร้างทักษะอาชีพ และทักษะการดำเนินชีวิต

องค์ประกอบของกลุ่มยุวเกษตรกร ประกอบด้วย

1. สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10 – 25 ปี ที่มีความสนใจด้านเกษตรสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรด้วยความสมัครใจและได้รับความเห็นชอบจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และยินดีปฏิบัติตามหลักวิธีการดำเนินงานและข้อบังคับกลุ่มยุวเกษตรกร

บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

- 1) ปฏิบัติงานของตนเองหรือร่วมกับผู้ปกครอง อย่างน้อยปีละ 1 กิจกรรม/โครงการ อย่างเต็มความสามารถ
- 2) รับผิดชอบและพัฒนางาน โดยนำความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการ กลุ่มยุวเกษตรกรมาประยุกต์ใช้
- 3) บันทึกการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและเป็นปัจจุบัน
- 4) เข้าร่วมการประชุมของกลุ่มยุวเกษตรกรทุกครั้ง

5) เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อครอบครัว ตามบริบทชุมชน งานยุวเกษตรกร

2. คณะกรรมการสภายูวเกษตรกร

คณะกรรมการสภายูวเกษตรกร หมายถึง คณะกรรมการสภายูวเกษตรกรของกลุ่ม มีจำนวน 5 คน ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกในกลุ่มยูวเกษตรกร เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินงานของ กลุ่มยูวเกษตรกร คณะกรรมการสภายูวเกษตรกร นี้จะอยู่ในตำแหน่งได้ อย่างน้อยคราวละ 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี และให้มีการเลือกตั้งใหม่เมื่อหมด วาระ ตำแหน่งของคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ปฏิคม โดยการเลือกตั้งคณะกรรมการสภา ยูวเกษตรกรตามหลักประชาธิปไตย เพื่อปลูกฝังให้ ยูวเกษตรกรรู้และเข้าใจ หลักประชาธิปไตยขั้น พื้นฐาน เพื่อสามารถนำไปเป็นหลักการในการ ดำเนินชีวิตต่อไปได้ในอนาคต โดยฝึกให้รู้จัก แสดง ความคิดเห็น และยอมรับกฎกติกาของกลุ่ม รวมทั้ง การฝึกความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) คณะกรรมการสภายูวเกษตรกร ระดับกลุ่ม และ 2) คณะกรรมการสภายูวเกษตรกร ระดับจังหวัด/เขต/ประเทศ

1) คณะกรรมการสภายูวเกษตรกรระดับกลุ่ม

1.1) บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสภายูวเกษตรกรระดับกลุ่ม

- (1) จัดทำทะเบียนข้อมูลสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร งานและกิจกรรมที่ดำเนินงาน
- (2) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ที่ปรึกษากลุ่มยูวเกษตรกร ในการ กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม การพัฒนาความรู้ ทักษะ การประกอบ อาชีพของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร
- (3) ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรและเครือข่าย การดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกร

(4) จัดการประชุมคณะกรรมการสภายูวเกษตรกร เพื่อร่วมกัน กำหนดวิธีการปฏิบัติงานของกลุ่มยูวเกษตรกรและประชุมสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติให้แก่สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรพัฒนา

(5) วิเคราะห์ปัญหา/ข้อเสนอ ของสมาชิกกลุ่มเพื่อจัดทำแผน

(6) ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมของ กลุ่มยูวเกษตรกร

1.2) บทบาทหน้าที่ของตำแหน่ง โดยสังเขป มีดังนี้

ประธาน มีหน้าที่

- (1) เป็นประธานในการประชุมประจำเดือนและการประชุม พิเศษอื่น ๆ
- (2) เรียกประชุมพิเศษในกรณีที่มีความจำเป็น
- (3) กำหนดสถานที่และเรื่องที่จะประชุมไว้ล่วงหน้า
- (4) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเฉพาะกิจตามความเหมาะสม
- (5) ร่วมหารือในการปฏิบัติงานกับที่ปรึกษายูวเกษตรกรอย่างใกล้ชิด
- (6) สรุปผลการดำเนินงานในรอบปี

รองประธาน มีหน้าที่

- (1) เป็นประธานในที่ประชุมเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
- (2) เป็นประธานในการวางแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร
- (3) ช่วยประธานและร่วมกับที่ปรึกษายูวเกษตรกรดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ

(4) เป็นผู้นำสมาชิกกล่าวคำปฏิญาณในการประชุม

เลขานุการ มีหน้าที่

(1) ร่วมกับประธานจัดเตรียมสถานที่ประชุมและเรื่องที่จะประชุมไว้ล่วงหน้า

(2) จัดเตรียมบัญชีไว้ให้สมาชิกผู้มาร่วมประชุม ลงลายมือชื่อทุกครั้งที่มีการประชุม

(3) จัดบันทึกการประชุมของกลุ่มยูวเกษตรกรลงในสมุดบันทึก การประชุมของกลุ่ม และเสนอรายงานการประชุมต่อที่ประชุม

(4) จัดทำทะเบียนรายชื่อ ที่อยู่ พร้อมประวัติของสมาชิก

(5) จัดทำรายงานความเคลื่อนไหวของจำนวนสมาชิกที่ลาออก เข้าใหม่ และผลการปฏิบัติงานของสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

เหรัญญิก มีหน้าที่

(1) รับผิดชอบการจัดการรายได้และเก็บรักษาเงินของกลุ่ม

(2) จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย รายงานสถานะการเงินของกลุ่มให้ที่ประชุมทราบ

(3) จัดทำทะเบียนพัสดุ ครุภัณฑ์ เก็บรักษาทรัพย์สินของกลุ่ม

(4) ติดตาม เร่งรัดหนี้สิน

ปฏิคม มีหน้าที่

(1) ติดต่อนัดหมายให้สมาชิกร่วมประชุมตามกำหนด

(2) เป็นต้นเสียงนำร้องเพลงชาติ และเพลงอื่น ๆ ในการประชุม

(3) จัดเตรียมกิจกรรมนันทนาการในระหว่างการประชุมและในโอกาสอื่น

(4) เป็นผู้นำและจัดให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับการเล่นเกมส์ หรือกิจกรรมนันทนาการ

(5) ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือน

(6) เผยแพร่งานกลุ่มยูวเกษตรกรให้เป็นที่รู้จักแก่ชุมชนในท้องถิ่น

(7) เป็นผู้นำสมาชิกกล่าวคำปฏิญาณ กรณีที่รองประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

2) คณะกรรมการสภายูวเกษตรกรระดับจังหวัด/เขต/ประเทศ

อาจเกิดขึ้นเฉพาะกิจ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ยูวเกษตรกร กลุ่มยูวเกษตรกร ที่ปริญายูวเกษตรกร ในแต่ละระดับ โดยมีวัตถุประสงค์ในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย

การเลือกตั้งคณะกรรมการสภายูวเกษตรกร

การเลือกตั้งคณะกรรมการสภายูวเกษตรกรของกลุ่มเป็นหน้าที่หนึ่งของสมาชิกทุกคนจะต้องสนใจและพยายามเรียนรู้ โดยมีที่ปริญายูวเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางและวิธีการเลือกตั้ง เพื่อสนับสนุนให้การเลือกตั้งคณะกรรมการสภายูวเกษตรกรมีความเป็นประชาธิปไตย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกผู้สนใจและสมัครใจที่จะทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ทั้ง 5 ตำแหน่ง สมัครรับเลือกตั้งก่อน หากไม่มีผู้ใดสมัครก็ให้ใช้วิธีเสนอชื่อสมาชิกที่เห็นว่าเหมาะสมกับตำแหน่งต่างๆ เข้ารับการเลือกตั้ง การเสนอชื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งเข้ารับการเลือกตั้งจะต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 2 คน โดยการเลือกตั้งให้กระทำที่ละตำแหน่ง การลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกแต่ละคน ที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนได้หนึ่งครั้งต่อการเลือกตั้งคณะกรรมการหนึ่งตำแหน่ง

วิธีลงคะแนน การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ 2 วิธี คือ

1. วิธีเปิดเผย ให้สมาชิกยืนขึ้นหรือยกมือขึ้นในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แล้วให้คณะกรรมการตรวจนับ

คะแนนโดยนับจำนวนสมาชิกที่ยืนขึ้นหรือจำนวนมือที่ยกขึ้น

2. วิธีลับ การลงคะแนนวิธีนี้ต้องใช้บัตรเลือกตั้ง เป็นวิธีเดียวกับการ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต้องมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนผู้ช่วยเหลือการเลือกตั้งมากกว่าวิธีแรก แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้ง วิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุด ให้ความยุติธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง วิธีนี้เหมาะสมสำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการสภายูวเกษตรกรระดับจังหวัดและประเทศ

3. ที่ปรึกษายูวเกษตรกร

ที่ปรึกษายูวเกษตรกร หมายถึง บุคคลที่สนใจในงานยูวเกษตรกร อาสาสมัครเข้ามาเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ประสานงาน และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกรบรรลุผล ตามแผนงานที่วางไว้

ประเภทของที่ปรึกษายูวเกษตรกร แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ที่ปรึกษายูวเกษตรกรเฉพาะงาน หมายถึง ที่ปรึกษายูวเกษตรกร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน กิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร การให้ความรู้ทางวิชาการ ถ่ายทอดประสบการณ์ และฝึกทักษะ การปฏิบัติงานของสมาชิกยูวเกษตรกร ทั้งนี้รวมถึงการประสานงานและการจัดการกลุ่มยูวเกษตรกร

2) ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ หมายถึง ที่ปรึกษายูวเกษตรกรที่เป็นผู้สนใจ และประสงค์จะช่วยเหลืองานและ กิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร แต่ไม่สามารถ รับหน้าที่อย่างเต็มตัวได้ตลอดเวลา

คุณลักษณะของที่ปรึกษายูวเกษตรกรและเยาวชน

- 1) มีบุคลิกดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสนใจงานด้านพัฒนาเด็ก
- 2) มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น
- 3) มีความรู้และเข้าใจในกระบวนการงานยูวเกษตรกรอย่างแท้จริง
- 4) มีจิตอาสา สามารถอุทิศเวลาให้แก่กลุ่มยูวเกษตรกร
- 5) มีความรู้และความสามารถ สนับสนุนงาน ของกลุ่มยูวเกษตรกร
- 6) เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นในท้องถิ่น
- 7) มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

บทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษายูวเกษตรกร

1) ร่วมมือกับสมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน ของกลุ่ม

2) ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือแก่คณะกรรมการและสมาชิกใน การปฏิบัติหน้าที่และดำเนิน กิจกรรม

3) เยี่ยมเยือน ติดตาม ประสานงาน สร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครอง ของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร

4) ร่วมพัฒนากลุ่มยูวเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น

5) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ งานกลุ่มยูวเกษตรกร และส่งเสริมให้ เยาวชนสมัครเป็นสมาชิก กลุ่มยูวเกษตรกร

6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มยูวเกษตรกรส่งผลงานเข้ารับการ คัดเลือกเพื่อเป็นต้นแบบในระดับต่างๆ

4. งานและกิจกรรมกลุ่มยูวเกษตรกร

4.1 งานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร

“งาน” (PROJECT) เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นหรือเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้ยูวเกษตรกรควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความสมัครสมานสามัคคี

ในหมู่สมาชิกด้วยกัน ผลผลิตหรือรายได้ที่เกิดขึ้นอาจพิจารณาแบ่งปันกันในหมู่สมาชิกที่ร่วมปฏิบัติงาน หรืออาจรวบรวมเป็นเงินรายได้ของกลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ด้าน สวัสดิการ นันทนาการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และอื่นๆ งานของสมาชิก

การกำหนดให้สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรทุกคนจะต้องเลือกปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสนใจและสมัครใจของตนเอง เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสหาความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง อันอาจจะเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในวันข้างหน้า แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) งานส่วนบุคคล คือ งานที่สมาชิกทุกคนเลือกทำตามความสนใจ อาจจะทำที่บ้านหรือที่หนึ่งใดก็ตามตามความเหมาะสม โดยปฏิบัติงานด้วยตนเอง หรือร่วมกับผู้ปกครอง

2) งานกลุ่มย่อย คือ งานที่สมาชิก ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบแยก จากงานส่วนบุคคล และงานรวมของกลุ่มเป็นการฝึกปฏิบัติตามสาขาวิชาที่สมาชิกนั้นๆ สนใจ

3) งานรวม คือ งานที่สมาชิกทั้งกลุ่มร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบสถานที่ดำเนินการอาจจะเป็นในโรงเรียน บ้านสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ที่สาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน ผลหรือรายได้ที่เกิดจากงานรวมอาจพิจารณาแบ่งปันกันในหมู่สมาชิกที่ร่วมปฏิบัติงาน หรืออาจรวบรวมเป็นเงินรายได้ของกลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ด้านสวัสดิการ นันทนาการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และอื่น ๆ

4.2 กิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร

“กิจกรรม” (Activities) หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาจากการร่วมดำเนินงานที่สำคัญ ๆ นอกจากการปฏิบัติงานหรือโครงการ ได้แก่ การจัดบันทึกการปฏิบัติงานและการทำบัญชีรับจ่าย การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม/สัมมนา งานชุมนุมยูวเกษตรกร ระดับต่าง ๆ และ การประกวดผลงาน ยูวเกษตรกร เป็นต้น

4.2.1 การจัดบันทึกการฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรม

การจัดบันทึกเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อยูวเกษตรกร ยูวเกษตรกรสามารถใช้สิ่งที่จัดบันทึกไว้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ข้อดี และข้อบกพร่องของการฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรมของตนกิจกรรมการจัดบันทึกจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการวางแผนงานล่วงหน้า การปฏิบัติงานตามแผนที่ กำหนดไว้ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดทำรายงานการประชุมของกลุ่ม ยูวเกษตรกร และการบันทึกทะเบียนประวัติ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่สำคัญของกลุ่ม โดยในการดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกรจะมีสมุดบันทึกการฝึกปฏิบัติงานและ กิจกรรมสำหรับให้ยูวเกษตรกรได้ใช้เพื่อฝึกหัดการจัดบันทึกด้วย

4.2.2 การประชุมกลุ่มยูวเกษตรกร

การประชุมกลุ่มยูวเกษตรกร มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิก ยูวเกษตรกรจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน เป็นโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้แก่สมาชิกยูวเกษตรกรได้รับประโยชน์ร่วมกัน และเป็นเครื่องมือในการติดตามงาน ของสภายูวเกษตรกร และกิจกรรมต่างที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มยูวเกษตรกร เพื่อฝึก การทำงานเป็นทีมและความรับผิดชอบเนื่องจากเมื่อมีการเรียกประชุมสมาชิกประมาณเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทำให้การดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่ม ยูวเกษตรกรเกิดความต่อเนื่องขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรออกเยี่ยม หรือเฝ้าติดตามกลุ่มในโอกาสนี้ด้วย การประชุมของกลุ่มยูวเกษตรกรโดยทั่วไป สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ภาค คือ

1) ภาคบริหารงาน สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร จะทำการตกลงกันเกี่ยวกับรายละเอียดของ การดำเนินงานบริหารจัดการ แผนงาน และ กิจกรรมของกลุ่ม อาจมีการนัดหมายหรือมอบหมายความรับผิดชอบ

ของการทำงาน ตลอดจนการระดมความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของกลุ่มยุทธกรของตน

2) ภาควิชาความรู้ สมาชิกกลุ่มยุทธกรจะได้รับการ ถ่ายทอดความรู้วิชาการ ด้านต่างๆ ทั้งการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ ด้านสังคม ที่อยู่ในความต้องการหรือความสนใจของกลุ่ม วิทยากร ผู้ถ่ายทอด ความรู้จะเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่ปริญญายุทธกร สมาชิกกลุ่มยุทธกร หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เชิญมา ซึ่งความรู้ทางด้านวิชาการ อาจจะ เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันกับวาระการประชุม ในภาคการบริหารงานสามารถนำไปใช้ ในการปฏิบัติงานและกิจกรรมของยุทธกรได้

3) ภาคบันเทิง สมาชิกกลุ่มยุทธกรของกลุ่มจะมี ส่วนร่วมกันทางด้านนันทนาการต่างๆ เช่น การร้องเพลง การเล่นเกมเข้า จังหวะ และการเล่นเกมต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการผ่อนคลายจากการประชุม ในภาคการบริหารงานและภาคความรู้ต่าง ๆ โดยการประชุมจะต่อเนื่องกันไปทั้ง 3 ภาค เนื้อหาในแต่ละภาคขึ้นอยู่กับกิจกรรมของสมาชิกที่จะนำเสนอต่อที่ประชุม

องค์ประกอบของการประชุม มีดังนี้

1) ระเบียบวาระการประชุม คือ การกำหนดหัวข้อเรื่อง ที่กลุ่มยุทธกรจะพิจารณาร่วมกันในที่ประชุม โดยอาจแบ่งเป็นวาระต่างๆ ดังนี้

- วาระเพื่อทราบ เป็นวาระสำหรับประธานแจ้งเรื่อง ต่าง ๆ ให้ที่ประชุมทราบ รวมทั้งเรื่องที่ เลขานุการจัดระเบียบวาระ เพื่อแจ้งที่ ประชุมทราบ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ต้องหาข้อยุติหรือ การพิจารณาจากที่ประชุม เช่น การรายงานกิจกรรม หรือผลการดำเนินงานของกลุ่มยุทธกร

- วาระรับรองรายงานการประชุม เป็นการรับรอง รายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา

- วาระสืบเนื่อง / หรือเรื่องค้างพิจารณา เป็นเรื่องที่ ที่ประชุมได้มอบหมายให้กลุ่มยุทธกร หรือสมาชิกกลุ่มยุทธกรดำเนิน การไว้หรือให้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมหรือเคยพิจารณามาก่อนแล้ว แต่ยังมีได้ ข้อยุติ ซึ่งจะต้องรายงานความคืบหน้าให้ที่ ประชุมทราบ ประเด็นเสนอมวาระ

- วาระเรื่องเพื่อพิจารณา เป็นเรื่องที่ต้องการให้ที่ประชุม พิจารณา เพื่อนำไปเป็นนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติงาน

- วาระอื่นๆ

2) ประธานที่ประชุม คือ ผู้นำการประชุม

3) องค์ประชุม คือ สมาชิกยุทธกร ที่ปริญญายุทธกรผู้มีหน้าที่เข้าประชุม

4) ผู้เข้าร่วมประชุม คือ ผู้เข้าประชุมเฉพาะกิจอื่นๆ

5) เลขานุการ คือ ผู้จัดรายงานการประชุม

6) มติ คือ ข้อตกลงที่ถือเป็นข้อยุติของที่ประชุม

7) รายงานการประชุม คือ ข้อความที่เลขานุการจดบันทึกความคิดเห็นของที่ประชุม

4.2.3 การฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มยุทธกร

การฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มยุทธกร มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของยุทธกร โดยเนื้อหาหรือหัวข้อการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ขั้นพื้นฐานต่างๆ ทั้งทางด้านการเกษตรและด้านอื่นๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม

4.2.4 การสัมนายุทธกรผู้นำ

การสัมนายุทธกรผู้นำเป็นการดำเนินงานพัฒนาสมาชิกกลุ่มยุทธกรที่เน้นหนักไปทางด้าน

การสร้างลักษณะความเป็นผู้นำอย่างมีเหตุและผลฝึกให้รู้จักการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ ยุวเกษตรกรจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและฝึกปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น นอกจากนี้แล้วยังได้ข้อสรุปหรือผลที่เกิดจากความคิดร่วมกันของยุวเกษตรกรที่อาจนำไปเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

4.2.5 การชุมนุมยุวเกษตรกร

การชุมนุมยุวเกษตรกรหรือการเข้าค่ายยุวเกษตรกร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสมาชิกและที่ปรึกษา ยุวเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ

- 1) ให้ที่ปรึกษาและสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรมีโอกาสแสดงผลงานดีเด่น แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน
- 2) ให้ที่ปรึกษาและสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ ด้านวิชาการ ด้านสังคม และอื่นๆ
- 3) เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รักความสามัคคี ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

4.2.6 การประกวดผลงาน

ในกลุ่มยุวเกษตรกรนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต้องทำคือ “งาน” ซึ่งอาจเป็นงานด้านการเกษตร เกษตรกรรม ที่ทุกคนจะต้องเลือกปฏิบัติเป็นของตนเอง และแตกต่างจากจากผู้ปกครอง ตามข้อกำหนด การจัดประกวดผลงานจะช่วยให้สมาชิกปรับปรุงงานให้ดีขึ้น สมาชิกจะได้รับความรู้ มีประสบการณ์ ตลอดจนมีกำลังใจในการทำงาน การประกวดผลงานนี้ ควรจัดประกวดเฉพาะผลงาน ที่ได้จากการทำงานของสมาชิกอย่างแท้จริง

การประกวดผลงานยุวเกษตรกรเป็นการวัดผลการฝึก ปฏิบัติงานและกิจกรรมของยุวเกษตรกร เพื่อคัดเลือกผู้ที่ประสบความสำเร็จ ดำเนินการประกวดคัดเลือกผลงานยุวเกษตรกรดีเด่นนี้มีเป็นประจำทุกปี ปีละ 3 ระดับ คือ ระดับ จังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ ประเภทของการประกวด มี 3 ประเภท คือ กลุ่มยุวเกษตรกร สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร และที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร

4.2.7 การระดมทุนและจัดหาทุน

กลุ่มยุวเกษตรกรอาจหาทุนเพื่อการดำเนินงานโดยวิธีออกหุ้น การเก็บจากรายได้ที่เกิดจากโครงการของส่วนราชการหรือองค์กรที่สนับสนุนกลุ่มยุวเกษตรกร การออกร้านจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม การขายสินค้าของสมาชิก กรณีสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรออกจากกลุ่มยุวเกษตรกรไม่ว่าเพราะเหตุใด กลุ่มยุวเกษตรกรจะขายสินค้าหุ้นแก่สมาชิกที่ออกเท่ามูลค่าหุ้นที่สมาชิกผู้นั้นถืออยู่

การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร

กระบวนการและขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร (สำหรับเจ้าหน้าที่)

1. ขั้นเตรียมการ

- สำรวจความพร้อมโรงเรียน/ชุมชน/ผู้ปกครอง และทุนพื้นที่ (แปลงเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์)
- หาหรือผู้อำนวยการ/ผู้นำชุมชน แต่งตั้ง “ครูที่ปรึกษา/พี่เลี้ยง” และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบอำเภอ

การจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรดำเนินการ ได้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	เอกสาร
ขั้นตอนที่ 1	ประชุมชี้แจง - ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร วิธีการดำเนินงาน และประโยชน์ที่ได้รับ - คุณสมบัติของสมาชิก และงานกิจกรรมที่จะ ดำเนินการ - พิจารณา/สรรหาที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร - แจกใบสมัคร พร้อมชี้แจงรายละเอียดในใบสมัคร และให้ผู้ปกครองลงนามยินยอมในใบสมัคร - กำหนดนัดหมายการประชุมครั้งต่อไป	- เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด/ อำเภอ - ครู/ผู้บริหาร ในโรงเรียน - ผู้ปกครอง - ผู้นำชุมชน/องค์กร - เด็กและเยาวชนผู้สนใจ - ประชาชนชาวบ้าน/ เกษตรกรต้นแบบ (SF) เกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF)	- คู่มือการ ดำเนินงานยุว เกษตรกร - ใบสมัคร
ขั้นตอนที่ 2	ประชุมจัดตั้งกลุ่ม - ชี้แจงวิธีการดำเนินงาน บทบาทและหน้าที่ของ สภายุวเกษตรกร สมาชิกยุวเกษตรกร และที่ปรึกษา ยุวเกษตรกร - รับใบสมัครสมาชิกยุวเกษตรกร - เลือกตั้งสภายุวเกษตรกร - ตั้งชื่อกลุ่ม - ยกร่างกฎระเบียบของกลุ่มฯ - ฝึกซ้อมการเปิดประชุมสภายุวเกษตรกร - กำหนดแผนการประชุมสภายุวเกษตรกร ครั้งที่ 1	- เจ้าหน้าที่ระดับ จังหวัด/ อำเภอ - ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร - เด็กและเยาวชนผู้สนใจ	- ใบลงทะเบียน - สมุดบันทึกการ ฝึก ปฏิบัติ - สมุดบันทึก รายงานการประชุม - สื่อวีดิทัศน์การ จัดตั้งกลุ่ม - ชุดอุปกรณ์ การ ประชุมสภา ยุว เกษตรกร
ขั้นตอนที่ 3	การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม - เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ และที่ปรึกษา จัดทำ รายงานการจัดตั้งกลุ่มตามแบบฟอร์ม ส่งสำนักงาน เกษตรอำเภอ และเก็บสำเนาไว้ที่ทำการกลุ่ม - สำนักงานเกษตรอำเภอส่งรายงานการ จัดตั้งกลุ่ม ให้จังหวัด เพื่อขออนุมัติจัดตั้ง เป็นกลุ่มยุวเกษตรกร ของจังหวัด - สำนักงานเกษตรจังหวัดแจ้งการอนุมัติจัดตั้งให้ อำเภอทราบ และสรุปรายละเอียด ตามแบบรายงาน ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร พร้อมสำเนาให้ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทราบ	- เจ้าหน้าที่สำนักงาน เกษตรอำเภอ - ที่ปรึกษายุวเกษตรกร - เจ้าหน้าที่สำนักงาน เกษตรจังหวัด	- รายงานการจัดตั้ง กลุ่มยุวเกษตรกร - รายงานการประชุม - สำเนาใบสมัคร - สำเนาบัตร ประชาชน - รายงานการจัดตั้ง กลุ่มยุวเกษตรกร - ใบประกาศนียบัตร รับรองการจัดตั้งกลุ่ม ยุวเกษตรกร
ขั้นตอนที่ 4	ประชุมสภายุวเกษตรกร ครั้งที่ 1 - ดำเนินการประชุมตามขั้นตอนการประชุมสภายุว เกษตรกร (กรณีกลุ่มยุวเกษตรกรในระดับอุดมศึกษา ให้พิจารณาตามความเหมาะสม)	- เจ้าหน้าที่สำนักงาน เกษตรอำเภอ - ที่ปรึกษายุวเกษตรกร	- สมุดบันทึกรายงาน การประชุม - ระเบียบวาระการ ประชุม

	- รับรองกฎระเบียบของกลุ่ม - วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม - กำหนดรูปแบบกิจกรรม - วางแผนการดำเนินงาน/กิจกรรม	- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด - สมาชิกยุวเกษตรกร - ผู้นำชุมชน - SF /YSF - กลุ่มองค์กรเกษตรกร - เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร (สังเกตการณ์)	
ขั้นตอนที่ 5	จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผน - ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ - ฝึกปฏิบัติ/ทักษะ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร นวัตกรรม ฯลฯ ตามความสนใจของสมาชิกยุวเกษตรกร	- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ - ที่ปรึกษายุวเกษตรกร - เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด - สมาชิกยุวเกษตรกร - ผู้นำชุมชน - SF /YSF - กลุ่มองค์กรเกษตรกร - เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร (สังเกตการณ์)	- เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง - สื่อ/โสตทัศนูปกรณ์ - อุปกรณ์สาธิตฝึกปฏิบัติ
ขั้นตอนที่ 6	สรุป/ ประเมิน ผลการดำเนินงาน - จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน - จังหวัดรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรทราบตามห้วงระยะเวลา - สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร รายงานผลการดำเนินงานภาพรวมในระดับเขต ให้กรมส่งเสริมการเกษตร	- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด - เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร	

บทบาทและความรับผิดชอบ

- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร เป็นพี่เลี้ยงตลอดกระบวนการ มีการจัดเวทีการเรียนรู้ด้านวิชาการ การฝึกปฏิบัติและทักษะในด้านต่างๆ ให้การสนับสนุนทั้งด้านความรู้ งบประมาณ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

- ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร/ โรงเรียน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ประสานงาน และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่มยุวเกษตรกรบรรลุผลตามแผนงานที่วางไว้

- ผู้ปกครอง/ ผู้นำชุมชน/ SF /YSF/ กลุ่มองค์กรเกษตรกร ให้การสนับสนุนในทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ และทรัพยากร

ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มเยาวชนเกษตรกร (ข้อมูล ณ วันที่ 21 สิงหาคม 2568 : <https://ffgdev.doae.go.th>)

จังหวัด	กลุ่มเยาวชนเกษตรกรในสถาบันการศึกษา				กลุ่มเยาวชนเกษตรกรนอกสถาบันการศึกษา			
	จำนวนกลุ่ม	สมาชิก			จำนวนกลุ่ม	สมาชิก		
		รวม	ชาย	หญิง		รวม	ชาย	หญิง
กรุงเทพมหานคร	43	389	195	194	0	0	0	0
ชัยนาท	48	681	336	345	1	17	8	9
นนทบุรี	29	675	314	361	0	0	0	0
ปทุมธานี	43	680	321	359	0	0	0	0
พระนครศรีอยุธยา	104	1,783	973	810	2	20	20	0
ลพบุรี	75	1,382	667	715	1	43	41	2
สระบุรี	54	647	300	347	0	0	0	0
สิงห์บุรี	23	422	238	184	1	21	4	17
อ่างทอง	43	415	207	208	0	0	0	0
รวม	462	7,074	3,551	3,523	5	101	73	28

5. กรณีศึกษาความสำเร็จของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร สมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร และที่ปรึกษากลุ่มเยาวชนเกษตรกร

1.ประเภทกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

กลุ่มเยาวชนเกษตรกรโรงเรียนร่วมจิตประสาธ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มยุวเกษตรกรการจัดตั้งเมื่อ วันที่ 26 ธันวาคม 2543 วัตถุประสงค์เพื่อให้ยุวเกษตรกรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ด้านการเกษตรในการผลิตพืช สัตว์ ประมง การแปรรูปผลผลิตเกษตร และการดำเนินธุรกิจเกษตร แบบเกษตรก้าวหน้าที่เหมาะสมกับท้องถิ่นสามารถสืบทอดอาชีพเกษตรได้มีประสิทธิภาพ มีบทบาทการเป็นผู้นำการทำงานในรูปแบบกลุ่มและปลูกฝังให้ยุวเกษตรกรมีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีจำนวน 60 คน ชาย 29 คน หญิง 31 คน โดยศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ของโรงเรียน

คณะกรรมการสภายุวเกษตรกรโรงเรียนร่วมจิตประสาธ

1. นางสาวพุด เยี่ยมสอาด	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ประธานกลุ่มยุวเกษตรกร
2. เด็กชายสมชาย บัวสุวรรณ	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	รองประธาน
3. เด็กหญิงพิชญธิดา เจนอ่าน	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	เลขาฯ
4. เด็กหญิงวิรญา ศิริยามัน	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	เหรัญญิก
5. เด็กหญิงเปรมิกา ธิชาจารย์	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ภูมิ

ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร

นางกาญจนา โสนิกร ผู้อำนวยการโรงเรียนร่วมจิตประสาธ

แนวคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา

กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนร่วมจิตประสาธ มีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการหมุนเวียนทุกปี กำหนดระเบียบ ข้อตกลงโดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ดังนี้ เครื่องมือของการเรียนรู้อย่างมีพลังคือ “จักรยานแห่งการเรียนรู้” มีวงล้อประกอบด้วย 4 ส่วนคือ Define, Plan, Do และ Review วงล้อมี ๒ วง วงหนึ่งเป็นของนักเรียน อีกวง หนึ่งเป็นของครู หลักสำคัญคือนักเรียนกับครูต้องเรียนรู้ไปด้วยกัน อย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน “จักรยาน” นี้ คือโมเดลการเรียนรู้แบบ PBL นั่นเอง โดยจะมีชิ้นส่วนอื่นๆ มาประกอบเข้าเป็น “จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL” และจะต้องมี “พื้นถนน” ที่มี “ความลาดเอียง” เป็นส่วนประกอบของ การเรียนรู้

ขั้นที่ 1 Define คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนร่วมกับครูที่ปรึกษาร่วมกันกำหนดคำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

ขั้นที่ 2 Plan คือ การวางแผนปฏิบัติงานการทำงาน นักเรียนที่เป็นสมาชิกแต่ละกิจกรรมวางแผนงาน ของตนเอง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การประชุมสภายุวเกษตรกร การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ เพื่อให้งานที่ดำเนินการมีความชัดเจน

ขั้นที่ 3 Do คือ การลงมือทำ นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะในการปฏิบัติงาน แก้ปัญหา การประสานงาน การทำงาน ร่วมกันเป็นทีม และได้ดำเนินงานฐานการเรียนรู้ ดังนี้

1. งานรวม ได้แก่ ฐานกิจกรรมการปลูกผักและไม้ผล ฐานการเรียนรู้การเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้า
2. งานกลุ่มย่อย ได้แก่ ฐานการเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ ฐานการเรียนรู้การเลี้ยงปลาในบ่อดิน ฐานการเรียนรู้การเพาะเห็ดนางฟ้า-ภูฐาน ฐานการทำน้ำหมัก-ปุ๋ยหมักชีวภาพ ฐานการเรียนรู้เคหกิจเกษตร
3. งานส่วนบุคคล ได้แก่ การทำไข่เค็ม การปลูกกล้วยน้ำว้า และการเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้า

ขั้นที่ 4 Review คือ สมาชิกยุวเกษตรกรจะทบทวนการเรียนรู้ เน้นทบทวนว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรม แต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจ ภาคภูมิใจ ประทับใจ มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection) หรือในภาษา KM เรียกว่า AAR (After Action Review) หลังจากการดำเนินการนักเรียนจะกำหนดการประชุมสภายุวเกษตรกรเพื่อสะท้อนผลจากการทำกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน

ขั้นที่ 5 Presentation คือ การนำเสนอผลการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่ให้การ เรียนรู้ทักษะ อีกชุดหนึ่ง ต่อเนื่องกับขั้นตอน Review ที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงานและการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้น อย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เราใจ ให้อารมณ์และให้ความรู้ (ปัญญา) สมาชิกยุวเกษตรกรเขียนเป็น รายงาน และนำเสนอหน้าชั้น จัดทำวีดิทัศน์ เพื่อเผยแพร่

การดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ฐานการปลูกผักและไม้ผล (งานรวม)

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ฐานการเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้า (งานรวม)

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 ฐานการเลี้ยงไก่ไข่-ไก่เนื้อ (งานกลุ่มย่อย)

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 ฐานการเลี้ยงปลาในบ่อดิน (งานกลุ่มย่อย)

ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ฐานการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน

ฐานการเรียนรู้ที่ 6 ฐานปฎิบัติชีวภาพ (งานกลุ่มย่อย)

ฐานการเรียนรู้ที่ 7 ฐานเคหกิจเกษตร (งานกลุ่มย่อย)

ซึ่งฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐานมีแผนการดำเนินงานและบันทึกกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมที่จะเป็น แหล่งเรียนรู้ได้ตลอดเวลา รวมไปถึงการออมเงินของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

2. ประเภทสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

เด็กหญิงฐิติมา ใจฉลาด สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนวัดลาดเค้าว (ประชารัฐวิทยา) ปัจจุบันศึกษาอยู่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดลาดเค้าว (ประชารัฐวิทยา)

เด็กหญิงจิตติมา ใจฉลาด มีพี่น้องด้วยกันสองคน มีพี่ชาย 1 คน มีพ่อและแม่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตั้งแต่เป็นเด็กและจำความได้จะเห็นพ่อแม่ทำงานหนักตลอด แต่พ่อแม่ก็มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกๆ ทุกคนตลอดจนฝึกให้ลูกใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ประหยัด อดออม และตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม ตั้งแต่เด็ก ๆ จะช่วยงานบ้าน งานเกษตรกรรมของครอบครัวกลับจากโรงเรียนช่วยครอบครัวทำงานทุกอย่างเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังเรียนเก่ง ขยันเรียน ขยันทำงานมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และตรงต่อเวลา

บทบาทหน้าที่ในกลุ่มยุวเกษตรกร

ประธานกลุ่มยุวเกษตรกร จากลักษณะนิสัยที่ใฝ่รู้ และได้รับการส่งเสริมจากกิจกรรมของกลุ่มยุวเกษตรกร ทำให้มีการพัฒนาการเรียนรู้สร้างเสริมประสบการณ์ให้กับตนเองอยู่ตลอดเวลา และประกอบกับประสบการณ์ทางบ้านที่อาศัยอยู่กับ ครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความขยัน เอาใจใส่ต่องานที่รับผิดชอบ มีความสามารถเฉพาะตัวหลายด้าน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตอาสา ช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความเต็มใจทุกด้าน จึงทำให้ เด็กหญิงจิตติมา ใจฉลาด ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานกรรมการสภายุวเกษตรกรโรงเรียนวัดลาดเค้าว (พระราชรัษฎวิทยา) เป็นกำลังหลักสำคัญของกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนวัดลาดเค้าว (พระราชรัษฎวิทยา) มีกิจกรรมและผลงานที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมสภายุวเกษตรกร รับฟังความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมพัฒนางานอาชีพทางเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม

บทบาทและการมีส่วนร่วมของยุวเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

1. เข้าร่วมประชุมกลุ่มยุวเกษตรกรและร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการสภายุวเกษตรกร
2. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
3. ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อบังคับของกลุ่ม
4. ให้ความช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกและคณะกรรมการสภายุวเกษตรกร ในการดำเนินงานของกลุ่ม
5. ร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหา เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมสำเร็จตามวัตถุประสงค์

แนวคิดในการทำงาน

ทำงานด้วยความตั้งใจ อดทน เสียสละ ปรับตัวให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยยึดหลักการของ ประชาธิปไตย ปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำ และร่วมแก้ปัญหา เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ มีความรู้ความสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน

ผลงานความสำเร็จ

ผลงานยุวเกษตรกรดีเด่นโรงเรียนวัดลาดเค้าว (พระราชรัษฎวิทยา) มีการบริหารจัดการเงินที่ได้รับอย่าง เหมาะสม มีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ตลอดจนรายจ่ายส่วนตัวได้เป็นอย่างดี มีผลงานที่หลากหลาย ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงโคเนื้อ ผลงานที่เป็นความภาคภูมิใจของยุวเกษตรกรดีเด่น คือ การเลี้ยงวัว ครอบครัวของยุวเกษตรกรเลี้ยง วัวเป็นจำนวนมากและมอบหมายให้ เด็กหญิงจิตติมา ใจฉลาด รับผิดชอบดูแลวัวจำนวน 3 ตัว เมื่อวัวมีลูก และขายได้เงิน เงินส่วนนั้นก็จะมาเป็นของเด็กหญิงจิตติมา ใจฉลาด เพื่อเป็นการปลูกฝังให้มีความรับผิดชอบต่อเวลา ต้องให้อาหารหรือต้องทำความสะอาดคอก และยังสามารถนำขี้วัวดังกล่าวไปขายได้อีกด้วย นอกจากนี้ผลงานของกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนวัดลาดเค้าว (พระราชรัษฎวิทยา) มีผลงานทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ มีผลผลิตทางการเกษตรนำออกจำหน่ายให้แก่ชุมชนแล้ว ยังมีผลที่เกิดขึ้นกับสมาชิกทุกคน อีกด้วย เช่น

1. สมาชิกมีทัศนคติที่ดีและเห็นความสำคัญของการเกษตร
2. สมาชิกมีความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกและกล้าแสดงความคิดเห็น

3.ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร

นางสาวกิจสิพร แต่งงาม ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนวัดลาดเค้าว (ประชารัฐวิทยา) เริ่มรับราชการในตำแหน่งครูผู้ช่วย เมื่อวันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2563 โรงเรียนวัดลาดเค้าว (ประชารัฐวิทยา) ตำบลนรสิงห์ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง อายุราชการ 4 ปี 2 เดือน

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการพัฒนาอุปสรรค

ข้าพเจ้าได้สัมผัสและเรียนรู้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากครอบครัวของข้าพเจ้า ที่ประกอบ อาชีพ ทำไร่นา และทำสวน เพื่อนำมาเป็นรายได้หลักในการใช้จ่ายค่าครองชีพของครอบครัว และถูกสอน ให้รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด อดออม ไม่ฟุ่มเฟือย พระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต ยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต ยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต ยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต ยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้น้อมหลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต คือ

1. ยึดหลักความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุก ๆ ด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
3. ปฏิบัติตนในทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตามหลักศาสนา
4. ตั้งใจมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ
5. ตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี

การนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนา กลุ่มยุวเกษตรกร เนื่องจากสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยี นักเรียนจะยึดติดกับเทคโนโลยี ซึ่งเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนในยุคนี้ แนวทางหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนห่างจากโทรศัพท์ เกมสกีคือการหากิจกรรมอื่น ๆ ให้ทำแทนการหมกมุ่นอยู่กับโทรศัพท์ เกม โดยการพัฒนาทักษะทางการเกษตร เป็นทางออกหนึ่งที่จะทำได้ เด็ก ๆ ห่างจากสิ่งนี้ได้ และยังเป็นการปลูกฝังทักษะอาชีพในอนาคต การทำเกษตร เป็นรากเหง้าของสังคมไทย ในสมัยก่อนและเป็นอาชีพที่คนไทยส่งต่อให้ในรุ่นลูกหลาน ข้าพเจ้าจึงนำทักษะด้านการเกษตรมาบูรณาการกับการเรียนการสอน โดยการจัดกิจกรรมและนวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมักสารชีวภาพเพื่อกำจัดศัตรูพืช และการปรับปรุงบำรุงดิน การทำไข่เค็มและการทำน้ำยาล้างจานเป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของงานสอนยุวเกษตรกร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะ เห็ดนางฟ้า การทำน้ำยาล้างจาน และการทำไข่เค็ม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างอาชีพ และหารายได้เสริม นอกจากนี้ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรม และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน

ผลงานและความสำเร็จของผลงาน

การบริหารจัดการกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนให้เกิดคุณภาพจนประสบความสำเร็จ ได้ใช้หลักการมีส่วนร่วม ร่วมกับคณะครูภายในโรงเรียนร่วมทำงาน และหน่วยงานภายนอกร่วมสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มให้ดำเนินไปตาม แผนที่กำหนดไว้

และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนได้มีการเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มตั้งแต่ในระดับชั้นอนุบาลโดยให้ครูที่รับผิดชอบอธิบายและพาชม กิจกรรมกลุ่มในระดับชั้นประถม ได้มีการบูรณาการกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกรเข้ากับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและ ได้บูรณาการโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการเดินตามรอยพ่อ สานต่อความพอเพียง โดยให้กลุ่ม สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรเป็นวิทยากร และเป็นผู้ดำเนินการฝึกปฏิบัติเพื่อการปูพื้นฐานการดำรงชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง มีความรัก ชื่นชอบ และศรัทธา ในบทบาทของกลุ่มยุวเกษตรกรรุ่นพี่เมื่อนักเรียนมีคุณสมบัติ ตามเกณฑ์ก็สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรของโรงเรียน และในกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกร ได้มีการกำหนด บทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน

ผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้กลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องกันมา เป็นระยะเวลาถึง 17 ปี มีการพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสมาชิกยุวเกษตร ของโรงเรียนวัดลาดเค้า (ประชารัฐวิทยา) สามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้ทำกิจกรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันและสามารถสร้างอาชีพช่วยเหลือครอบครัวได้ โดยแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ผักปลอดสารพิษ โดยแบ่งแปลงเกษตรที่มีทั้งหมด 15 แปลง แบ่งให้นักเรียนรับผิดชอบ แปลงเกษตรตามชั้นเรียน

กิจกรรมที่ 2 ไข่เค็ม เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรู้ในการถนอมอาหาร สามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติสร้างอาชีพได้ในอนาคต

กิจกรรมที่ 3 การเพาะเห็ด

กิจกรรมที่ 4 การผลิตปุ๋ยหมักและปรับปรุงบำรุงดิน

กิจกรรมที่ 5 การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

กิจกรรมที่ 6 การทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน

ในการปฏิบัติหน้าที่ครู ได้แสดงออกถึงภาวะผู้นำและความเสียสละจนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และชุมชน ปรากฏผลงานดังนี้

1. เป็นครูที่ปรึกษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนในที่ปรึกษาทำการเกษตรทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนและให้คำปรึกษาด้านการทำการเกษตรพึ่งตนเองของนักเรียนและผู้ปกครอง
2. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การปลูกผัก ปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ด การทำไข่เค็ม การทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น
3. เป็นที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนวัดลาดเค้า(ประชารัฐวิทยา)
4. เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ จัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรและดำเนินการจนประสบความสำเร็จ
5. ศึกษาค้นคว้าหาแนวทางใหม่ ๆ ทางด้านการเกษตรมาใช้ในการจัด การเรียนการสอน
6. การแก้ปัญหาแมลงกัดกินผัก โดยทำปุ๋ยน้ำไล่แมลง นำความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมทางด้านการเกษตรสำหรับการเรียนการสอนเผยแพร่สู่ผู้สนใจ
7. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต จากการเป็นผู้นำและการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ทำให้ข้าพเจ้าได้รับเกียรติบัตร จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในการเป็นครูที่ปรึกษาโครงการ เรื่อง “ผักสวนครัวพออยู่ พอเพียง”

แนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรในอนาคต

1. การสร้างศิษย์เก่าเกษตรกรรุ่นพี่ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับรุ่นน้อง
2. การสร้างกิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสมกับสังคม และชุมชน
3. การส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายเพื่อเป็นแหล่งความมั่นคงด้านอาหารของโรงเรียนวัดลาดเค้า (ประชารัฐวิทยา)
4. การสร้างเครือข่ายเกษตรกรภายในโรงเรียน ต่างโรงเรียนในอำเภอและต่างอำเภอ จะทำให้ นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างกันทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการ

3.5 เกษตรหมู่บ้าน (กม.)

ความหมาย

เกษตรหมู่บ้าน (กม.) คือ อาสาสมัครเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมให้กับเกษตรกรในหมู่บ้าน/ชุมชน และได้รับการคัดเลือกจากเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามกระบวนการของกรมส่งเสริมการเกษตร เรียกโดยย่อว่า “กม.”

3.5.1 บทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้าน (กม.) ดังนี้

- 1) ร่วมกับเกษตรกรผู้นำ และเกษตรกรทั่วไป ในการรวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น
- 2) ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ และ/หรือเจ้าหน้าที่ เข้าปฏิบัติงานในหมู่บ้าน พิจารณากำหนดแนวทาง และแผนพัฒนาการเกษตรในหมู่บ้าน
- 3) ชักชวน กระตุ้น และสนับสนุนให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ในหมู่บ้านได้มีโอกาสร่วมกันทำงานตามแผนการที่กำหนดไว้ ร่วมวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนา การเกษตรของหมู่บ้าน เพื่อผลักดันเป็นแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบล (เกษตรตำบล)
- 4) แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นข้อมูลข่าวสาร และความรู้ด้านการเกษตร กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบล
- 5) ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในการสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริม การเกษตรภายในหมู่บ้าน
- 6) ร่วมเป็นวิทยากร เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตร ให้กับเกษตรกรในหมู่บ้าน
- 7) ช่วยแก้ไขปัญหาเบื้องต้นด้านการเกษตร หรือด้านอื่น ๆ ที่สามารถช่วยแก้ไขได้ หากไม่สามารถแก้ไข ได้ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทราบ เพื่อประสานงานหาทางแก้ไขต่อไป
- 8) ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลที่เป็นของทางราชการที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรประจำตำบลไปยังเกษตรกรรายอื่น ๆ และกระตุ้นให้เกษตรกรรายอื่น ๆ นำไปปฏิบัติ

3.5.2 การคัดเลือกเกษตรหมู่บ้าน (กม.)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดกระบวนการการคัดเลือกเกษตรหมู่บ้าน (กม.) เพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 1) กรมส่งเสริมการเกษตร แจ้งให้จังหวัดดำเนินการประกาศรับสมัครเกษตรกรผู้นำเข้ารับการคัดเลือก เป็นเกษตรหมู่บ้านทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ
- 2) ผู้สมัครเป็นเกษตรกรหมู่บ้าน ต้องมีคุณสมบัติตรงตามประกาศแนบท้าย และต้องยื่นใบสมัคร

ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จัดประชุมผู้นำการเกษตรในหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกผู้สมัครเป็นเกษตรกรหมู่บ้าน โดยสัดส่วนจำนวนเกษตรกรหมู่บ้านที่ต้องการ อยู่ที่อัตราส่วนเกษตรกรหมู่บ้าน 1 คน ต่อครัวเรือนเกษตรกร 10 ครัวเรือน (1:10) และนำเสนอผลการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้านให้เกษตรอำเภอทราบภายใน 7 วัน หลังการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) เสร็จสิ้น

4) เกษตรกรหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือก กรอกรายละเอียดในแบบขึ้นทะเบียนอาสาสมัครเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ดำเนินการบันทึกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลอาสาสมัครเกษตรกร (www.asa-center.doae.go.th)

5) เกษตรอำเภอเสนอผลการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดเพื่อพิจารณากลับกรอกก่อนดำเนินการเสนอเกษตรจังหวัด ลงนามประกาศต่อไป

ทั้งนี้ หากหมู่บ้านใดมีครัวเรือนเกษตรกรไม่ครบตามสัดส่วนที่กำหนด (เกษตรกรหมู่บ้าน 1 คน ต่อครัวเรือนเกษตรกร 10 ครัวเรือน) ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรผู้นำเป็นเกษตรกรหมู่บ้านตามจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มี โดยไม่เกินสัดส่วนที่กำหนด กรณีที่ครัวเรือนเกษตรกรมีเศษเกินให้สามารถคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) เพิ่มไว้จากเศษที่เกินได้ โดยดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) ได้ตามขั้นตอนในภาคผนวกข้อ 2 (หน้า 25 - 29) ตามคู่มือเอกสาร การคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) และอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ปี 2566

3.5.3 คุณสมบัติเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดคุณสมบัติเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้าน และการดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ที่ประสงค์สมัครเป็นเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) มีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ประกอบอาชีพการเกษตร
- 2) มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านนั้น
- 3) ขึ้นทะเบียนความเป็นเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร
- 4) สามารถอ่านออกเขียนได้
- 5) ไม่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี หรือต้องโทษคดีอาญา
- 6) สามารถติดต่อประสานงาน และสื่อสารปัญหาต่าง ๆ ระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบได้เป็นอย่างดีและยินดีเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 7) เป็นที่ยอมรับ และได้รับการคัดเลือกจากเกษตรกรในหมู่บ้าน
- 8) เป็นผู้มีลักษณะเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดริเริ่ม สนใจต่อเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม มีความมั่นใจในตนเอง

9) อายุไม่เกิน 65 ปี (การกำหนดอายุเป็นเพียงแนวทางในการดำเนินงานคัด เลือกอาสาสมัครเกษตรกร เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อการคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติด้านอายุของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านไว้ตามตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตรกร พ.ศ. 2563) ทั้งนี้ หากมีเกษตรกรผู้นำที่มีอายุเกินกว่าแนวทางที่ให้ไว้ต้องการสมัคร สามารถดำเนินการคัดเลือกได้ตามการพิจารณาคุณสมบัติข้ออื่นได้ โดยผู้สมัครอาสาสมัครเกษตรกร ประเภทเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) อย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 1 - 6

3.5.4 การพัฒนสภาพการเป็นเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.)

เกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) ที่ได้รับการคัดเลือก สามารถปฏิบัติงานโดยไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง แต่สถานภาพของเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) จะสิ้นสุดลงเมื่อ

- 1) เลิกประกอบอาชีพทางการเกษตร
- 2) ตาย
- 3) ลาออก
- 4) ย้ายภูมิลำเนาไปท้องถิ่นอื่น
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นบุคคลล้มละลาย

6) ได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ทั้งนี้ ในกรณีที่เกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) พ้นจากตำแหน่ง ให้สำนักงานเกษตรอำเภอนั้น ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) คนใหม่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทน และแจ้งสำนักงานนายทะเบียน (สำนักงานเกษตรจังหวัด) เพื่อให้ดำเนินการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันต่อไป

ลักษณะของตราสัญลักษณ์อาสาสมัครเกษตร ประเภทเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) เป็นรูปรวงกลมสีเขียวภายในวงกลม มีรูปคนวิ่งสีชมพู ในมือข้างหนึ่งถือต้นกล้า มีอักษรตัวย่อสีขาว “กม.” อยู่ด้านล่างภายในวงกลม และมีอักษรสีดำ คำว่า “เกษตรกรหมู่บ้าน” อยู่ด้านล่างภายนอกวงกลม

ความหมายของตราสัญลักษณ์

วงกลมสีเขียวตองอ่อน หมายถึง การเกษตรของประเทศไทย

รูปคนสีแดงบานเย็น หมายถึง บุคคลสำคัญที่แก้ไขปัญหาการเกษตร

ต้นพืชสีขาว หมายถึง ภารกิจในการปฏิบัติงานการเกษตร

กม. หมายถึง ชื่อย่อของเกษตรกรหมู่บ้าน

3.6 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

3.6.1 ความหมาย

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) คือ ตัวแทนอาสาสมัครเกษตรกรทุกประเภทที่มีในแต่ละหมู่บ้านมาประชุมคัดเลือกกันเอง หมู่บ้านละ 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเกษตรกรในหมู่บ้านกับภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรียกโดยย่อว่า “อกม.” มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

3.6.2 บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ดังนี้

- 1) จัดเก็บ รวบรวม และรายงานข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร
- 2) ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน
- 3) ประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรและการสหกรณ์ของเกษตรกรในหมู่บ้าน
- 4) ติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้าน และรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5) ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร และชุมชน หรือตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือหน่วยงานอื่นขอความช่วยเหลือ

3.6.3 การคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตรกร พ.ศ. 2563 กำหนดให้อาสาสมัครเกษตร (อกษ.) คัดเลือกตัวแทนในระดับหมู่บ้าน ๑ ละ 1 คน เพื่อเข้าไปเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

โดยดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ได้ตามขั้นตอนในภาคผนวกข้อ 3 (หน้า 30 - 40) ตามคู่มือเอกสารการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) และอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ปี 2566

3.6.4 คุณสมบัติของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.)

- 1) เป็นอาสาสมัครเกษตรกร
- 2) อายุไม่เกิน 65 ปี บริบูรณ์ ในวันที่ได้รับการคัดเลือก
- 3) การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าขึ้นไป
- 4) ขึ้นทะเบียนความเป็นเกษตรกรกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 5) ผ่านหลักเกณฑ์และคุณสมบัติเกษตรกรปราดเปรื่อง

3.6.5 การพัฒนาสภาพการเป็นอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.)

สภาพภาพของ อกม. สิ้นสุดลงได้โดยเหตุหนึ่งเหตุใด ดังนี้

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 5) ได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ

โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

6) มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อันทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของอาสาสมัครเกษตรกร โดยคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรตำบล มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด ทั้งนี้ ในกรณีที่อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้อาสาสมัครเกษตรกรในหมู่บ้านนั้น คัดเลือกผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านเหลืออยู่ไม่ถึง 90 วัน จะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านแทนก็ได้

3.6.6 การแต่งตั้งคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกร

หลังจากการคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตรกร พ.ศ. 2563 จะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรในระดับต่าง ๆ

องค์ประกอบคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรระดับต่าง ๆ ของจังหวัด

1. คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรตำบล เรียกโดยย่อว่า **"อกษต."** โดยมีนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งประกอบด้วย

- 1.1 อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน
- 1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน
- 1.3 ที่ปรึกษา จำนวน 2 คน

2. คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรอำเภอ เรียกโดยย่อว่า **"อกษอ."** โดยมีนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งประกอบด้วย

- 2.1 ผู้แทนคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรตำบลในอำเภอนั้น คณะละ 1 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน

2.3 ที่ปรึกษา จำนวน 2 คน

3. คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรจังหวัดเรียกโดยย่อว่า **"อกษจ."** ประกอบด้วย โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง

3.1 ผู้แทนคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรอำเภอในจังหวัดนั้น จำนวนคณะละ 1 คน

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน

3.3 ที่ปรึกษา จำนวน 2 คน

องค์ประกอบคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรระดับต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

1. คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรเขต เฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีความพร้อม เรียกโดยย่อว่า **"อกษข."** โดยให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้แต่งตั้ง ประกอบด้วย

1.1 อาสาสมัครเกษตรเขต จำนวนไม่เกิน 15 คน

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน

1.3 ที่ปรึกษา จำนวน 2 คน

2. คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรุงเทพมหานคร เรียกโดยย่อว่า **"อกษ.กทม."** โดยให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้แต่งตั้ง ประกอบด้วย

2.1 ผู้แทนคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรเขตที่มีความพร้อม คณะละ 2 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน

2.3 ที่ปรึกษา จำนวน 2 คน

ทั้งนี้ วิธีการเลือกประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการเสนอที่ปรึกษาให้ดำเนินการให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตร พ.ศ. 2563

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตร

คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรทุกระดับ มีหน้าที่และอำนาจภายในพื้นที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

1. เป็นเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข้อมูลการแจ้งเตือนภัยธรรมชาติ

2. เป็นเครือข่ายประสานงาน ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ของตนกับคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตร ทั้งในระดับเหนือขึ้นและระดับล่างลงไปหนึ่งระดับ

3. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการให้บริการด้านการเกษตร การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนพัฒนาความรู้ประสบการณ์ระหว่างอาสาสมัครเกษตรพื้นที่ต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็ง

4. เป็นศูนย์ประสานงานในรูปแบบประชารัฐระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์กรภาคเอกชนในการแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

5. ร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพันตำแหน่งตามวาระแล้ว คณะกรรมการในระดับ อกษต./อกษอ./อกษข./อกษจ./อกษ.กทม./อกษ.กษ. และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา ในคณะกรรมการนโยบายอาสาสมัครเกษตรที่ตั้งขึ้นตาม

ระเบียบนี้ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
 2. ลาออก
 3. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 4. เป็นบุคคลล้มละลาย
 5. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
 6. มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอันทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของอาสาสมัครเกษตร โดยคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรระดับเหนือขึ้นหนึ่งระดับ มีมติให้ออก ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด เว้นแต่ ออช.กษ. ให้อยู่ในดุลยพินิจและอำนาจปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ทั้งนี้ ในกรณีที่กรรมการในคณะกรรมการชุดใดพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการคัดเลือกกรรมการดังกล่าวคัดเลือกผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการนั้นเหลืออยู่ไม่ถึง 90 วัน จะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

3.6.7 ลักษณะของตราสัญลักษณ์อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

เป็นรูปวงกลมสีเขียวซ้อนกันสองวง มีรูปพระพิรุณทรงนาคอยู่ในวงกลมชั้นใน มีรูปคนจับมือกันแปดคนอยู่ในวงกลมระหว่างวงกลมชั้นในกับชั้นนอก ระหว่างรูปคนแต่ละคนสลับด้วยรูปดอกราชพฤกษ์สีเหลืองจำนวนแปดดอก อยู่ในวงกลมชั้นนอก และมีอักษรสีเขียว คำว่า “อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)” อยู่ด้านล่างนอกวงกลม

ความหมายของตราสัญลักษณ์

พระพิรุณทรงนาค หมายถึง การเกษตรของประเทศไทย
 วงกลมชั้นนอก หมายถึง การร่วมมืออย่างสามัคคีในทุกพื้นที่
 วงกลมชั้นใน หมายถึง ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
 รูปคนหลายสี หมายถึง อาสาสมัครเกษตรจากหลากหลายสาขา
 จำนวนคน 8 คน หมายถึง อาสาสมัครเกษตรจากแปดทิศ (ทั่วทุกทิศ)
 ดอกราชพฤกษ์ หมายถึง อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ยึดหลักการทำงานตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“อาสาสมัครเกษตร” ประสานงาน ประสานภูมิปัญญา ด้วยจิตอาสา เพื่อพัฒนาเกษตรกรไทย

3.6.8 แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1) วัตถุประสงค์

- พัฒนาทักษะและศักยภาพ อกม.
- เสริมเครือข่ายและความร่วมมือในพื้นที่
- สร้างการรับรู้บทบาทอาสาสมัครเกษตรต่อสาธารณะ
- ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และสร้างขวัญกำลังใจให้ อกม.
- พัฒนากลไกขับเคลื่อนงานผ่านคณะกรรมการ
- พัฒนารฐานข้อมูล

- สนับสนุนสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ

2) ข้อมูลปี 2568

- เกษตรหมู่บ้าน (กม.) จำนวน 5,744 ราย
- อกม. จำนวน 8,195 ราย

3) แผนปฏิบัติงาน (ไตรมาส)

- ต.ค.-ธ.ค. 67 : เตรียมความพร้อม วางแผน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อกม.
- ม.ค.-มี.ค. 68 : เวทีเครือข่ายระดับจังหวัดและอำเภอ ประชุมคณะกรรมการ
- เม.ย.-มิ.ย. 68 : รวบรวมข้อมูลความเสี่ยงและแนวทางการจัดการ
- ก.ค. - ส.ค. 68 : จัดส่งรายงานสรุปโครงการให้กรมส่งเสริมการเกษตร

4) กิจกรรมหลัก

- การขับเคลื่อนงานอาสาสมัครเกษตร เช่น ประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัด
- การพัฒนาศักยภาพ ผ่านการอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนา 5 ทักษะที่จำเป็นต่อเกษตรกร (Growth Mindset & Anti Fragile, Learning Skill, Digital Literacy, Financial Literacy, ESG Literacy)
- การเสริมสร้างเครือข่าย จัดเวทีระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงภาคการเกษตร และจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยง
- การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลงานและยกย่อง อกม. ต้นแบบ
- การบริหารจัดการโครงการ ติดตามและประชุมคณะทำงาน

5) ประเด็นเน้นย้ำ (TO DO)

- ปรับปรุงฐานข้อมูล อกษ. ให้ทันสมัย
- บันทึกผลดำเนินงานและการใช้จ่ายในระบบ e-Project ทันท่วงทีหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม
- รายงานผลให้กรมภายใน 60 วันตามระเบียบการเงิน
- บันทึกข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการในระบบ RBM
- จังหวัดต้องส่งรายงานสรุปโครงการภายในให้ทันตามที่กำหนด

6) ตัวชี้วัดสำคัญ

- เชิงปริมาณ : อกม. 8,820 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้
- เชิงคุณภาพ : ร้อยละ 70 ของ อกม. สามารถสนับสนุนงานภาครัฐและบริการเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) หน่วยงานรับผิดชอบ : กองพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร

8) ระบบฐานข้อมูลอาสาสมัครเกษตร : <https://asa-center.doae.go.th/>

User name : asa0001

Password : asa0001

ความหมาย

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

คือ ตัวแทนอาสาสมัครเกษตรกรทุกประเภทที่มีในตำบลหมู่บ้าน มาประชุมคัดเลือกกันเองหมู่บ้านละ 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเกษตรกรในหมู่บ้านกับภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

คุณสมบัติ

1. เป็นอาสาสมัครเกษตรกร
2. อายุไม่เกิน 65 ปี บริบูรณ์ ในวันที่ได้รับการคัดเลือก
3. การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าขึ้นไป
4. ขึ้นทะเบียนความเป็นเกษตรกรกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. ผ่านหลักเกณฑ์และคุณสมบัติเกษตรกรปราดเปรื่อง

บทบาทหน้าที่

1. จัดเก็บ รวบรวม และรายงานข้อมูลพื้นฐานด้านเกษตร
2. ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน
3. ประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรและการพัฒนาเกษตรกรในหมู่บ้าน
4. ติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้าน และรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร และชุมชน หรือตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด

การคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ดังนี้

ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตร พ.ศ. 2563

กำหนดให้อาสาสมัครเกษตร (อกม.) คัดเลือกตัวแทนในระดับหมู่บ้าน 1 คน เพื่อเข้าไปเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด

วาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

โดยดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ได้ตามขั้นตอนในคู่มือภาคผนวกข้อ 3 (หน้า 30 - 40)

การพัฒนภาพ

1. สาย
2. คานอวก
3. เป็นคนใจดีมีความสามารถหรือคนเสมือนใจความสามารถ
4. บุคคลล้มละลาย
5. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อควรพิจารณาไม่เหมาะสม ถ้าทำให้เสียชื่อเสียงเสียหน้าอาสาสมัครเกษตรกรโดยคณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรกรตำบลมีมติให้ถอดตัวคนคนเสียชื่อไม่อยู่กว่า 3 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อดี ในการมีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเป็นจากตำแหน่งก่อนการคัดเลือกมีคุณสมบัติด้านเกษตรและให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และให้ช่วยเหลือเกษตรกรอยู่ตลอดเวลา เว้นแต่การถอดออกโดยคณะกรรมการหมู่บ้านเหลืออยู่ไม่ถึง 30 วัน จะดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งอกม. แทนก็ได้

จัดทำโดย กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 จ. ชัยนาท

SCAN ME

ระเบียบ/ประกาศ/คำสั่ง/และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรหมู่บ้านและอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ศิริวรรณ สุทธิโกมินทร์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

กรณีศึกษาความสำเร็จของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้นแบบ

ขวัญชัย แดงทอง อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้นแบบ อกม. ระดับเขต (อาสาสมัครเกษตรจังหวัดชัยนาท)

นายขวัญชัย แดงทอง เดิมไม่มีความรู้ด้านการเกษตร เนื่องจากประกอบอาชีพเป็นนักดนตรี ซึ่งเห็นว่าเป็นอาชีพที่ค่อนข้างจะต้องอดหลับอดนอน รายได้ไม่แน่นอน จึงมีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองมาประกอบอาชีพการเกษตร พอได้ทดลองทำการเกษตรแล้ว จึงประสบปัญหาระหว่างทางค่อนข้างมาก เนื่องจากขาดความรู้ด้านการเกษตร ขาดความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช และพยายามเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเข้าร่วมอบรมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ซึ่งผมมีอาชีพทำนาเป็นหลัก ในการทำนาใน 1 ฤดูกาลผลิต ต้องใช้เวลาถึง 120 วัน/4 เดือน และการทำงานเป็นรายได้ทางเดียว ซึ่งใช้เวลานานกว่าจะได้ผลผลิต และมีรายได้เข้ามาจนเกือบครบครัว

ในปี พ.ศ. 2553 - ถึงปัจจุบัน ได้ริเริ่มน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 แนวพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้และลงมือปฏิบัติในพื้นที่การเกษตรของตนเอง โดยการจัดการพื้นที่ ดิน เพื่อการอยู่อาศัยและมีชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมีการแบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆ ได้แก่ พื้นที่ น้ำ พื้นที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่ดินสำหรับปลูกพืชไร่/พืชสวนนานาพันธุ์ และสำหรับอยู่อาศัยและเลี้ยง สัตว์ ในอัตราส่วน 30:30:30:10 เป็นหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถปลูกพืชผสมผสาน สร้างรายได้หมุนเวียน ต่อยอดสินค้าเกษตรเพิ่มมูลค่าในพื้นที่ของตนเอง สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ เลี้ยงวัว เพื่อที่จะสร้างมีรายได้ รายวัน รายเดือน รายปี และสามารถดำรงชีวิตในการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน

การเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และขยายผลไปสู่พี่น้องเกษตรกรในชุมชน รวมถึงสะท้อนปัญหาของพี่น้องเกษตรกรมานำเสนอให้กับหน่วยงานราชการภาครัฐและภาคเอกชน ในเวทีประชุมต่างๆ เพื่อที่จะบูรณาการร่วมกันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป ผมรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ในการนำนวัตกรรมและองค์ความรู้ต่างๆ มาช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่พี่น้องเกษตรกรในพื้นที่ เห็นพี่น้องเกษตรกรมีความสุข มีรอยยิ้มกินดีอยู่ดีทำให้รู้สึกสุขใจที่ได้เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน”

ผลงานและความสำเร็จ

เทคโนโลยีและนวัตกรรมเด่น ด้านการผลิตข้าวแบบลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต

ปัจจัยความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีการผลิตและนวัตกรรมต่างๆประยุกต์ใช้ด้านการผลิตข้าว ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้ ดังนี้

1. ด้านการใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีการผลิตข้าว เช่น รถไถ รถดำนา โดรน เครื่องอัดฟาง การปรับพื้นที่นาโดยใช้เลเซอร์ เพื่อประหยัดแรงงาน และทำงานได้รวดเร็วขึ้น

2. ด้านการจัดการดินและปุ๋ย ดังนี้

2.1 การทำนาแบบไม่เผาฟาง โดยการใช้น้ำหมักชีวภาพ (น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย/น้ำหมักสับปะรด/น้ำหมักข้าว/น้ำหมักชีวภาพอื่นๆ) ฉีดพ่นอัตรา 5 ลิตรต่อไร่ ย่ำหมักทิ้งไว้ประมาณ 14 วัน แล้วจึงทำการไถนาและทำเทือก/ปักดำ ประโยชน์การไม่เผาฟาง ช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน ได้รับธาตุอาหารพืชจากการย่อยสลายฟางข้าว ทำให้ข้าวแข็งแรงเจริญเติบโตดี ช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี

2.2 การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกจะมีการวิเคราะห์ปริมาณธาตุอาหารหลัก (N, P, K) และค่า pH ในดิน

2.3 การปลูกปอเทืองเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

2.4 การเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้า และใช้หว่านในนาข้าว ช่วยเพิ่มธาตุอาหารไนโตรเจนให้แก่ดิน

2.5 การใช้ปุ๋ยชีวภาพ PGPR II

3. ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าว เช่น การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก รวมทั้งการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง ช่วยลดปริมาณการใช้น้ำลง ไม่ต้องสูบน้ำบ่อย กระตุ้นให้รากและลำต้นของต้นข้าวแข็งแรงขึ้น

4. ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน สร้างระบบนิเวศน์ให้สมดุลใช้ศัตรูธรรมชาติควบคุมศัตรูพืช โดยใช้วิธีการป้องกันและควบคุมศัตรูพืช มิให้มีปริมาณมากจนก่อให้เกิดความเสียหาย

5. ด้านการแปรรูปข้าว และเศษวัสดุเหลือใช้จาก (ฟางข้าว) เช่น แปรรูปข้าวสารบรรจุถุง และการนำฟางข้าว

มาแปรรูปเพิ่มมูลค่า อีกทั้งนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร โดยใช้คลุมแปลงผัก คลุมโคนต้นไม้ และใช้เป็นอาหารสัตว์

6. ด้านการใช้ระบบพลังงานแสงอาทิตย์/โซลาร์เซลล์เพื่อทดแทนพลังงานไฟฟ้า ในการสูบน้ำใช้ในสวนเกษตรผสมผสาน

7. ด้านทักษะการพูดและความสามารถในการเป็นวิทยากรบรรยาย/สาธิตในเรื่องความรู้ด้านการผลิตข้าว/ด้านการเกษตรผสมผสาน และด้านการแปรรูปเศษวัสดุเหลือใช้จาก (ฟางข้าว) เพื่อขยายผลความรู้ เกิดการพัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าว

บุกเบิกแนวคิดการแปรรูปเศษวัสดุเหลือใช้จาก (ฟางข้าว) เพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้

วิทยากรประจำสถานีเรียนรู้ : ห้องปฏิบัติการสร้างมูลค่าวัสดุเหลือใช้ ในการจัดงาน Field day ระดับเขต เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2568 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยนาท

แนวคิดการพัฒนาวิธีการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปเพิ่มมูลค่า ซึ่งได้ประสานงานความร่วมมือจากอาจารย์มหาวิทยาลัยอัญบุรี คิดค้นนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าจากฟางข้าว เป็นสิ่งที่แตกต่างและต่อยอดเพิ่มมูลค่าโดยการนำฟางข้าวมาแปรรูปเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ ช่วยลดการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร ลดมลพิษฝุ่นละออง PM 2.5 และลดคาร์บอน โดยนำมาผลิตเป็นกระดาษฟางข้าว กล่องบรรจุภัณฑ์ ภาชนะใส่ของ สมุดบันทึก แผ่นผนังบอร์ด กระดาษต้นไม้ ถังกระดาษ และผลิตภัณฑ์อื่นๆ โดยฟางหนึ่งก้อนสามารถผลิตกระดาษได้ประมาณ 300 แผ่น จำหน่ายแผ่นละ 10 บาท เป็นเงิน 3,000 บาท จากเดิมที่ขายฟางได้ก้อนละ 30 บาท ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้มากขึ้นเป็น 100 เท่า ในปัจจุบันสามารถพัฒนาแปรรูปฟางเป็นแผ่นอัดฟาง/แผ่นผนังบอร์ด) และในอนาคตสามารถพัฒนาต่อยอดนำมาประยุกต์ทำเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งได้หลายรูปแบบหรือเฟอร์นิเจอร์ไว้สำหรับใช้งานได้ นอกจากนี้มีบริษัทส่งออกเข้ามาสั่งซื้อวัตถุดิบ ทำให้เกิดการจ้างงานกับเกษตรกร ผู้ที่สนใจ/ผู้สูงอายุในชุมชน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

“อาสาสมัครเกษตรไทย ก้าวไกลนวัตกรรม ผู้นำการเกษตรยั่งยืน” ประจำปี 2568

ตารางแสดงรายงานสรุปจำนวนอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ตามสาขา ในพื้นที่ 9 จังหวัด

รายงานสรุปจำนวนอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ตามสาขา																		
ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2568																		
จังหวัด : ชัยนาท																		
																	หน่วย : ราย	
อำเภอ	ครูบุญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรกรม	อาสาสมัคร รเกษตร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตรกร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตรกร อาสา	หมอน ใหม่ อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)
รวมทั้งสิ้น	9	98	6	1	0	11	0	66	22	0	19	6	505	38	0	13	794	505
เมืองชัยนาท	1	19	1	0	0	0	0	10	8	0	4	1	82	7	0	1	134	82
มโนรมย์	2	11	0	0	0	0	0	5	3	0	3	0	40	2	0	2	68	40
วัดสิงห์	0	7	1	0	0	2	0	9	0	0	1	0	47	1	0	1	69	47
สรรพยา	0	7	0	0	0	0	0	15	1	0	1	0	55	3	0	0	82	55
สรรคบุรี	1	16	2	0	0	0	0	3	2	0	6	1	92	6	0	4	133	92
หันคา	2	24	1	1	0	0	0	0	5	0	4	1	100	6	0	3	147	100
หนองมะโมง	1	8	0	0	0	5	0	12	0	0	0	1	41	8	0	2	78	41
เนินขาม	2	6	1	0	0	4	0	12	3	0	0	2	48	5	0	0	83	48

จังหวัด : ลพบุรี																		
																	หน่วย : ราย	
อำเภอ	ครูบุญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรกรม	อาสาสมัคร รเกษตร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตรกร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตรกร อาสา	หมอน ใหม่ อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)
รวมทั้งสิ้น	11	139	8	2	0	17	0	12	11	2	15	2	1,111	49	0	0	1,379	1,113
เมืองลพบุรี	1	29	2	1	0	0	0	2	1	0	4	0	208	17	0	0	265	208
พัฒนานิคม	0	9	0	0	0	3	0	2	1	0	1	0	89	0	0	0	105	89
โคกสำโรง	3	15	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	135	0	0	0	157	137
ชัยบาดาล	1	18	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0	136	15	0	0	174	136
ท่าม่วง	3	14	2	0	0	0	0	1	0	0	6	1	128	3	0	0	158	128
บ้านหมี่	2	22	1	0	0	3	0	1	1	0	2	1	156	6	0	0	195	156
ท่าหลวง	0	7	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	57	45
สระโบสถ์	0	3	0	0	0	0	0	2	2	1	0	0	46	0	0	0	54	46
โคกเจริญ	0	8	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	53	1	0	0	66	53
ลำสนธิ	1	10	0	1	0	5	0	0	1	0	0	0	49	6	0	0	73	49
หนองม่วง	0	4	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	66	1	0	0	75	66

จังหวัด : สระบุรี																		หน่วย : ราย	
อำเภอ	ครูบุญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิบัติ เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประ ท	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หมอน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)	
รวมทั้งสิ้น	30	203	16	5	1	34	0	259	17	2	16	1	963	26	1	0	1,574	971	
เมืองสระบุรี	4	14	2	0	0	0	0	28	1	0	2	0	81	0	0	0	132	81	
แก่งคอย	2	11	0	1	1	2	0	5	3	0	1	0	117	1	0	0	144	117	
หนองแค	3	67	2	0	0	1	0	52	1	1	7	0	180	2	0	0	316	180	
วิหารแดง	1	13	0	1	0	0	0	12	2	1	0	1	54	2	0	0	87	54	
หนองแซง	2	12	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	61	0	0	0	78	63	
บ้านหมอ	1	16	0	0	0	0	0	27	1	0	0	0	77	4	0	0	126	77	
ดอนพุด	3	2	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	28	0	0	0	38	28	
หนองโดน	1	0	1	1	0	0	0	4	0	0	2	0	34	0	0	0	43	34	
พระพุทธบาท	2	12	1	1	0	0	0	15	2	0	1	0	68	8	0	0	110	72	
เสาไห้	4	26	5	1	0	0	0	64	2	0	2	0	102	7	0	0	213	102	
มวกเหล็ก	3	13	3	0	0	26	0	19	1	0	0	0	79	0	1	0	145	79	
วังม่วง	2	7	2	0	0	5	0	5	1	0	1	0	30	1	0	0	54	31	
เฉลิมพระ เกียรติ	2	10	0	0	0	0	0	21	2	0	0	0	52	1	0	0	88	53	

จังหวัด : สิงห์บุรี																			หน่วย : ราย	
อำเภอ	ครูบุญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิบัติ เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประ ท	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หมอน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)		
รวมทั้งสิ้น	19	81	15	2	0	1	0	23	12	7	7	2	380	27	0	0	576	383		
เมืองสิงห์บุรี	5	12	2	1	0	0	0	0	3	1	3	1	58	4	0	0	90	58		
บางระจัน	3	15	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0	76	3	0	0	103	76		
ค่าย บางระจัน	3	14	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	58	5	0	0	82	60		
พรหมบุรี	3	6	1	0	0	0	0	2	3	2	1	1	42	7	0	0	68	43		
ท่าช้าง	1	4	2	0	0	0	0	19	1	2	0	0	40	3	0	0	72	40		
อินทร์บุรี	4	30	8	0	0	0	0	0	4	1	2	0	105	5	0	0	159	105		

จังหวัด : พระนครศรีอยุธยา																			หน่วย : ราย	
อำเภอ	ครูบัญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร รเกษตร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หมอน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)		
รวมทั้งสิ้น	13	276	19	7	0	10	0	18	11	5	27	5	1,382	36	0	7	1,816	1,401		
พระนครศรี อยุธยา	1	13	2	0	0	1	0	0	2	1	0	0	61	1	0	0	82	61		
ท่าเรือ	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	77	0	0	0	89	77		
นครหลวง	1	12	1	1	0	0	0	1	0	0	4	1	74	2	0	0	97	76		
บางไทร	1	29	2	0	0	2	0	0	0	0	2	0	136	1	0	1	174	136		
บางบาล	1	23	0	1	0	0	0	3	0	0	2	0	111	0	0	0	141	111		
บางปะอิน	2	24	3	1	0	1	0	0	2	2	0	1	148	1	0	2	187	149		
บางปะหัน	0	16	1	0	0	0	0	2	1	0	2	0	91	6	0	0	119	94		
ผักไห่	3	11	2	0	0	0	0	1	0	0	5	0	120	0	0	1	143	120		
ภาชี	1	17	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	65	17	0	0	103	70		
ลาดบัว	1	14	3	0	0	2	0	0	2	0	0	0	57	3	0	1	83	58		
วังน้อย	0	12	1	1	0	1	0	0	1	0	2	1	68	1	0	0	88	68		
เสนา	1	43	2	1	0	2	0	7	2	1	2	1	134	1	0	1	198	135		
บางซ้าย	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	53	0	0	1	67	53		
อุทัย	0	23	2	1	0	0	0	1	0	0	3	1	103	1	0	0	135	107		
มหาราช	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	58	1	0	0	70	58		
บ้านแพรก	1	6	0	0	0	0	0	3	0	1	0	0	25	1	0	0	37	27		

จังหวัด : อำเภอง																				
																	หน่วย : ราย			
อำเภอ	ครูบัญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร รเกษตร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หมอน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)		
รวมทั้งสิ้น	15	97	19	1	0	0	0	74	14	4	13	2	512	23	0	0	774	519		
เมือง	0	15	1	0	0	0	0	7	3	1	3	0	81	1	0	0	112	81		
ไชโย	2	9	2	0	0	0	0	4	3	2	0	1	51	0	0	0	74	51		
ป่าโมก	1	8	3	1	0	0	0	1	3	0	1	0	51	3	0	0	72	53		
โพธิ์ทอง	2	14	2	0	0	0	0	19	1	0	3	1	109	14	0	0	165	110		
แสวงหา	1	14	2	0	0	0	0	5	2	0	0	0	61	2	0	0	87	61		
วิเศษชัย	6	25	8	0	0	0	0	29	1	1	4	0	126	2	0	0	202	126		
สามโก้	3	12	1	0	0	0	0	9	1	0	2	0	33	1	0	0	62	37		

จังหวัด : นนทบุรี																		
หน่วย : ราย																		
อำเภอ	ครูบัญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร รเกษตร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หมอน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)
รวมทั้งสิ้น	12	46	13	0	0	0	0	9	11	9	0	1	308	18	0	0	427	317
เมือง นนทบุรี	2	6	0	0	0	0	0	2	0	3	0	0	25	0	0	0	38	29
บางกรวย	5	8	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	44	0	0	0	58	45
บางใหญ่	3	10	1	0	0	0	0	1	2	3	0	1	66	4	0	0	91	66
บางบัวทอง	1	12	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	58	5	0	0	82	61
ไทรน้อย	0	3	9	0	0	0	0	4	1	1	0	0	66	9	0	0	93	66
ปากเกร็ด	1	7	0	0	0	0	0	1	5	2	0	0	49	0	0	0	65	50

จังหวัด : ปทุมธานี																		
หน่วย : ราย																		
อำเภอ	ครูบัญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร รเกษตร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หมอน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)
รวมทั้งสิ้น	6	89	15	1	0	17	0	20	14	3	8	1	388	10	0	0	572	410
เมือง ปทุมธานี	0	9	0	0	0	0	0	5	1	0	0	0	43	0	0	0	58	43
คลองหลวง	1	17	5	0	0	4	0	2	5	1	2	0	76	0	0	0	113	77
ชัยบุรี	2	2	1	0	0	0	0	3	1	0	0	1	14	1	0	0	25	16
หนองเสือ	0	15	4	0	0	13	0	0	1	1	6	0	51	1	0	0	92	69
ลาดหลุม แก้ว	1	11	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	61	8	0	0	86	61
ลำลูกกา	1	31	3	1	0	0	0	5	3	1	0	0	93	0	0	0	138	93
สามโคก	1	4	0	0	0	0	0	4	1	0	0	0	50	0	0	0	60	51

จังหวัด : กรุงเทพมหานคร																		
หน่วย : ราย																		
เขต	ครูบัญชี	หมอ ดิน อาสา	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	ครู ยาง	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน เพื่อ เกษตรกรรม	อาสาสมัคร และ สหกรณ์	อาสา ปศุสัตว์	อาสา ฝน หลวง	อาสาสมัคร สหกรณ์	อาสาสมัคร ชลประทาน	ชาวนา อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สารวัตร เกษตร อาสา	หม่อน ไหม อาสา	Q อาสา	รวม สาขา (นับซ้ำ)	รวม บุคคล (ไม่นับ ซ้ำ)
รวมทั้งสิ้น	10	42	22	3	0	0	0	4	3	2	2	0	195	0	0	0	283	200
เขตหนองจอก	3	16	4	1	0	0	0	1	2	0	2	0	65	0	0	0	94	68
เขตบางเขน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	2
เขตบางกะปิ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	2
เขตมีนบุรี	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0	0	0	12	10
เขตลาดกระบัง	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	18	14
เขตคลองสาน	1	8	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	12	0	0	0	23	13
เขตบางขุนเทียน	0	1	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	30	17
เขตภาษีเจริญ	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	7	4
เขตหนองแขม	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	4	3
เขตราชบุรีบูรณะ	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	4	2
เขตบึงกุ่ม	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
เขตประเวศ	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	6	5
เขตสวนหลวง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
เขตจอมทอง	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6	0	0	0	8	6
เขตดอนเมือง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
เขตลาดพร้าว	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
เขตบางแค	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	11	8
เขตสายไหม	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	4	3
เขตคันนายาว	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	1
เขตสะพานสูง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
เขตวังทองหลาง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
เขตคลองสามวา	1	2	2	0	0	0	0	1	1	1	0	0	21	0	0	0	29	22
เขตทวีวัฒนา	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	7	6
เขตทุ่งครุ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3	3
เขตบางบอน	0	4	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	5	0	0	0	11	5

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลอาสาสมัครเกษตร <https://sasa-center.doe.go.th/report-91>

ตารางแสดงรายงานสรุปจำนวนอาสาสมัครเกษตร (อกษ.) (นับคนซ้ำ)

รวมจำนวนอาสาสมัครเกษตร 267,175 ราย (ไม่นับคนซ้ำ)

รวมจำนวนอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน 75,047 ราย (ไม่นับคนซ้ำ)

ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2568 เจื่อนไข รายงานสรุปทุกสาขา ทั้งประเทศ

สาขาอาสาสมัครเกษตร	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	จำนวน อกษ. (ราย)	จำนวน อกม. (ราย)
รวมทั้งสิ้น		310,142	98,121
ครูบัญชีอาสา	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	7,116	1,029
หมอดินอาสา	กรมพัฒนาที่ดิน	77,028	9,743
ประมงอาสา	กรมประมง	7,341	1,019
เศรษฐกิจกิจการเกษตร	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	999	266
ครูยางอาสา	การยางแห่งประเทศไทย	3,946	409
อาสาสมัครปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม	7,171	939
อาสาสมัครเกษตรและสหกรณ์	สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	289	103
อาสาปศุสัตว์	กรมปศุสัตว์	53,684	5,228
อาสาสมัครฝนหลวง	กรมฝนหลวงและการบินเกษตร	4,303	757
อาสาสมัครสหกรณ์	กรมส่งเสริมสหกรณ์	5,487	355
อาสาสมัครชลประทาน	กรมชลประทาน	5,101	498
ชาวนาอาสา	กรมการข้าว	426	115
เกษตรหมู่บ้าน	กรมส่งเสริมการเกษตร	120,881	74,349
สารวัตรเกษตรอาสา	กรมวิชาการเกษตร	14,536	3,106
หม่อนไหมอาสา	กรมหม่อนไหม	1,180	60
Q อาสา	มกอช.	654	145

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลอาสาสมัครเกษตร <https://sasa-center.doae.go.th/report-9>

3.7 กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร

ความเป็นมา การรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นมาจากการรวมตัวของ "กลุ่มชาวนา" ในปี พ.ศ. 2498 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่อมา ในปี พ.ศ. 2510 กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับการจัดตั้งขึ้นและรับผิดชอบงานด้านนี้ โดยขยายผลให้ครอบคลุม เกษตรกรทุกประเภท ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งเน้นส่งเสริม "กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร" ซึ่งเป็นกลุ่ม ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้และพึ่งพาตนเอง

นิยาม "กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร" คือ องค์กรเกษตรกรที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการ อาจเกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติหรือจากการส่งเสริมของหน่วยงาน มีโครงสร้างและข้อบังคับที่ชัดเจน แต่ไม่มีกฎหมายรองรับ สมาชิก อาจประกอบอาชีพเดียวกันหรือกิจกรรมที่เกี่ยวพันกัน และต้องยื่นขอจดทะเบียนที่สำนักงานเกษตรอำเภอ

1. แนวทางการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดแนวทางการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร โดยการสนับสนุนให้เกษตรกร มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรขึ้นในระดับ หมู่บ้านหรือตำบลหรือพื้นที่ใกล้เคียงโดยสมัครใจ ดังนี้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการประกอบกิจกรรมด้านการเกษตร
- 2) เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรร่วมกันแก้ไขปัญหาการผลิต การแปรรูป การตลาด
- 3) เพื่อเป็นศูนย์กลางรับความรู้ในการถ่ายทอดวิชาการไปสู่เกษตรกร
- 4) เพื่อใช้กระบวนการกลุ่มในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความ มั่นคงในการประกอบอาชีพและสามารถ

พึ่งพาตนเองได้

2. โครงสร้างและการดำเนินงาน

- ชื่อกลุ่ม ต้องขึ้นต้นด้วยคำว่า "กลุ่ม" ตามด้วยชื่อกิจกรรมหรือวัตถุประสงค์
- โครงสร้าง ประกอบด้วยอย่างน้อย 2 ส่วน คือ คณะกรรมการและสมาชิก
- สมาชิกของกลุ่ม

○ คุณสมบัติ ต้องประกอบอาชีพเกษตรในตำบลเดียวกันหรือใกล้เคียง มีปัญหาหรือความต้องการ คล้ายกัน และเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

○ บทบาท เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมกลุ่ม และปฏิบัติตาม ระเบียบของกลุ่ม

- คณะกรรมการ

○ องค์ประกอบ ควรมีอย่างน้อย 3 คน ประกอบด้วยประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก และอาจมีตำแหน่งอื่น ๆ ตามมติที่ประชุมกลุ่ม

○ การคัดเลือก ใช้หลักประชาธิปไตยโดยสมาชิกเป็นผู้คัดเลือก รวมทั้งควรกำหนดวาระการเป็น กรรมการ เช่น คราวละ 2 ปีหรือเป็นไปตามมติที่ประชุมกำหนด

○ บทบาท มีหน้าที่ร่างระเบียบ กฎ ข้อบังคับกลุ่ม ให้ความเห็นชอบของสมาชิก จัดให้สมาชิก มาประชุมแสดงความคิดเห็น และวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม จัดให้มีบริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เช่น ปัจจัย การผลิต โครงการ ข้อมูล ข่าวสาร และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

○ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่ง

(1) บทบาทหน้าที่ของประธาน

- เป็นประธานในที่ประชุม
- จัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกับคณะกรรมการ โดยความเห็นชอบของสมาชิก
- กระจายข่าวสารไปสู่สมาชิก
- ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ปฏิบัติตามมติที่ประชุม

(2) บทบาทหน้าที่ของเลขานุการ

- จัดทำรายงานการประชุมและจดบันทึกต่าง ๆ
- ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามที่ประธานและที่ประชุมกลุ่ม

มอบหมาย

(3) บทบาทหน้าที่ของเหรัญญิก

- จัดทำบัญชีการรับ - รายจ่าย เงินของสมาชิก
- เก็บรักษาเงินของกลุ่ม
- ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ประชุมมอบหมาย

การดำเนินงานของกลุ่ม สนับสนุนกลุ่มให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- 1) มีแผนงานกิจกรรมการแก้ปัญหาด้านการเกษตรของกลุ่ม ให้การสนับสนุนเวทีการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่ม ในการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการด้านการเกษตร และจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม
- 2) มีการสะสมทุนของกลุ่ม สนับสนุนให้เกิดการสะสมทุนของกลุ่ม เพื่อใช้เป็น แหล่งทรัพยากรหลักในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม เช่น การออกหุ้น รับบริจาค จัดหาแหล่งเงินทุน การอุดหนุน เป็นต้น
- 3) มีการพัฒนาความสามารถของสมาชิก สนับสนุนให้กลุ่มจัดกิจกรรมการศึกษาดูงาน จัดประชุม อบรม หรือจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่สมาชิก

4) การประชุมของกลุ่ม

(1) ให้มีการประชุมสมาชิกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ตามความเหมาะสมเพื่อ

- รับทราบรายรับ - รายจ่ายและสถานการณ์การเงินของกลุ่ม
- อภิปรายปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมอาชีพการเกษตร
- วางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม
- คัดเลือกกรรมการดำเนินงาน
- รับทราบการรับสมาชิกใหม่และการออกจากกลุ่ม

(2) กรณีที่กลุ่มมีขนาดใหญ่ อาจแบ่งการประชุมออกเป็น 2 ระดับ คือ

- การประชุมคณะกรรมการ
- การประชุมสมาชิก ให้มีเนื้อหาครอบคลุมตามข้อ(1)

ข้อบังคับกลุ่ม

สนับสนุนให้กลุ่มมีการจัดทำข้อบังคับกลุ่มหรือข้อตกลง หรือข้อกำหนด (ใช้ชื่ออะไรก็ได้) โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร โดยใช้ชื่อขึ้นต้นด้วย คำว่า “กลุ่ม” ตามด้วยชื่อกิจกรรม หรือวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

2) ที่ตั้งกลุ่ม เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงาน อื่นหรือองค์กรอื่น ๆ โดยอาจใช้บ้านของประชาชน หรือสถานที่ที่สามารถติดต่อกับกลุ่มได้

3) วัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยสมาชิกช่วยกันกำหนดขึ้น เพื่อเป็นกรอบหรือบอกทิศทางการทำงานของกลุ่ม วัตถุประสงค์อาจมีเพียงอย่างเดียว หรือมากกว่าก็ได้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของกลุ่ม

4) วิธีรับสมาชิกและให้สมาชิกออกจากกลุ่ม

5) คณะกรรมการ วิธีการคัดเลือก จำนวนคณะกรรมการ วาระการอยู่ในตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งการจดทะเบียนและการยกเลิก

3. การจัดตั้งและการขอใบรับรอง

3.1 การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร อาจเกิดขึ้นภายหลัง การจัดเวทีเรียนรู้หรือเกิดจากความต้องการของเกษตรกรเอง

3.2 กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรที่มีการจัดตั้งอยู่แล้วหรือจัดตั้งขึ้นใหม่ มีความประสงค์จะขอใบรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ให้กลุ่มที่มี การรวมตัวตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ยื่นคำขอใบรับรองต่อเกษตรอำเภอผ่านนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลที่กลุ่มตั้งอยู่ พร้อมเอกสาร ดังต่อไปนี้

1) หนังสือคำขอใบรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ตามแบบฟอร์มที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด

2) ข้อบังคับกลุ่มหรือข้อตกลงร่วม หรือข้อกำหนด

3) รายชื่อคณะกรรมการกลุ่ม

4) บัญชีรายชื่อสมาชิกกลุ่ม

5) แผนงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม เช่น แผนการประชุมกลุ่ม และคณะกรรมการ หรือแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

3.3 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล พิจารณาตรวจสอบเอกสาร เสนอเกษตรอำเภอ เพื่อขอออกใบรับรองการจัดตั้งกลุ่ม

3.4 ให้เกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอ เป็นผู้ลงนามในใบรับรองการจัดตั้งกลุ่ม

** สำหรับกลุ่มที่มีใบรับรองการจัดตั้งกลุ่มแบบเดิมที่มีนายอำเภอและเกษตรอำเภอ เป็นผู้ลงนาม สามารถใช้ฉบับเดิมได้โดยไม่ต้องขอใบรับรองใหม่ **

4. การขอยกเลิกกลุ่ม สามารถขอยกเลิกได้ในกรณีต่อไปนี้

- กลุ่มไม่มีการดำเนินกิจกรรมหรือประชุมติดต่อกัน 2 ปี
- มีสมาชิกเหลือน้อยกว่า 10 คน เป็นเวลามากกว่า 10 ปี
- ที่ประชุมกลุ่มมีมติให้เลิกกลุ่ม

เมื่อกลุ่มนั้นประสงค์จะขอยกเลิก ให้ดำเนินการดังนี้

1) ผู้แทนกลุ่มฯ ยื่นและแสดงหลักฐานการขอยกเลิกกลุ่มให้สำนักงานเกษตรอำเภอ เช่น รายงานการประชุมกลุ่มที่มีมติให้ยกเลิก หนังสือจากคณะกรรมการกลุ่มแสดงความจำนงขอยกเลิกกลุ่ม รายงานผลการดำเนินการกลุ่ม เป็นต้น

2) สำนักงานเกษตรอำเภอจัดเก็บเอกสารหลักฐานการขอยกเลิกกลุ่ม ยกเลิกใบรับรองกลุ่ม และลบรายชื่อออกจากฐานข้อมูลกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรของอำเภอ พร้อมทำหนังสือแจ้งสำนักงานเกษตรจังหวัดเพื่อทราบต่อไป

3) สำนักงานเกษตรจังหวัดลบรายชื่อออกจากฐานข้อมูลกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรของจังหวัด

และแจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบต่อไป

5. การรายงานการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร

สำนักงานเกษตรอำเภอรายงานให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทราบ และสำนักงานเกษตรจังหวัดรายงานกรมส่งเสริมการเกษตร ตามระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารข้อมูลสถาบันเกษตรกร หลังจากการออกใบรับรองการจัดตั้งกลุ่มแล้ว และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันของแต่ละปีงบประมาณ

6. การพัฒนากลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร กลุ่ม "Smart Group"

กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดแนวทางในการพัฒนาโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตร สามารถวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มให้สอดคล้องกับสินค้าและพื้นที่ โดยใช้กระบวนการกลุ่มและจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ เพื่อขับเคลื่อนงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การเป็น Smart Group ใช้เกณฑ์พิจารณาความเข้มแข็งของกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีแผนงานชัดเจน มีการเลือกตั้งคณะกรรมการ มีการระดมทุน มีการประชุมสม่ำเสมอ และมีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร มีการระดมทุน มีเงินทุนหมุนเวียนและเงินออม และมีระบบบัญชีที่ตรวจสอบได้

3) ด้านการพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก มีกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ มีการนำภูมิปัญญาหรือนวัตกรรมมาใช้, และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้

4) ด้านกระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับตลาด มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมากกว่า ร้อยละ 70 มาใช้ในการผลิต มีการควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐาน, และมีตลาดรองรับผลผลิต

5) ด้านสาธารณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากร มีการสร้างจิตสำนึกเพื่อชุมชน, มีกิจกรรมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม ทั้งนี้ สามารถพิจารณาระดับความเข้มแข็งของกลุ่มได้จากหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์กรเกษตรกร (3ก) โดยมีหลักเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ดังนี้ ระดับดี (75-100 คะแนน) ระดับปานกลาง (50-74 คะแนน) และปรับปรุง (0-49 คะแนน)

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะของสมาชิกให้เป็นผู้ประกอบการในด้านการเกษตรโดยส่งเสริมให้จัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (Individual Farm Production: IFPP) ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และทราบรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกัน รวมไปถึงให้เกิดการสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศ และระหว่างประเทศ เพื่อให้เห็นผลสำเร็จจากการปฏิบัติจริง และนำมาประยุกต์ใช้กับกิจการ จนสามารถพัฒนาศักยภาพกลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตรให้มีความพร้อมในการเป็นจุดเรียนรู้ต้นแบบด้านการบริหารจัดการ กลุ่มให้กับชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็น Smart Product ทำให้มีรายได้อย่างต่อเนื่อง สามารถลดต้นทุน หรือเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก สามารถพัฒนาศักยภาพของสมาชิกไปสู่การเป็น Smart Farmer และเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรในทุกกระดับ และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาอาชีพการเกษตรในด้านต่าง ๆ ให้กับเกษตรกรทั่วไป และผู้ที่สนใจได้

3.8 เกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)

Smart Farmer คือ เกษตรกรผู้มีความภูมิใจในอาชีพ มีความรอบรู้ในระบบการผลิตเกษตรในสาขาของตนเอง สามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยง และบริหารจัดการการผลิตและการตลาดโดยใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ทั้งยังคำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค รวมถึงรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

คุณสมบัติของ Smart Farmer ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัดหลัก และ 15 ข้อบ่งชี้ย่อย ดังนี้

1. การมีความรู้
 - 1.1 สามารถถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาได้
 - 1.2 เป็นจุดเรียนรู้ด้านการเกษตร
2. การเข้าถึงข้อมูลและการใช้ประโยชน์
 - 2.1 สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้
 - 2.2 การบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์
 - 2.3 สามารถนำข้อมูลที่มีมาใช้ประโยชน์ได้
3. การบริหารจัดการการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน
 - 3.1 สามารถบริหารจัดการปัจจัยการผลิตได้ดี
 - 3.2 สามารถเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดได้
 - 3.3 สามารถจัดการของเหลือจากการผลิตได้
4. ตระหนักถึงคุณภาพและความปลอดภัย
 - 4.1 มีการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
 - 4.2 มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน
5. รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
 - 5.1 มีกระบวนการผลิตไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
 - 5.2 มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง
6. มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร
 - 6.1 มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร
 - 6.2 รักและหวงแหนในพื้นที่ทำการเกษตรให้รุ่นต่อไป
 - 6.3 มีความสุขและความพึงพอใจในการประกอบอาชีพ

การประชาสัมพันธ์การรับสมัครอบรม

กรมส่งเสริมการเกษตร เปิดรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ประจำปี 2568 โดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 จังหวัดชัยนาท ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์การรับสมัครเกษตรกรเข้ารับการอบรม ในปีงบประมาณ พ.ศ.2568 ผ่านสื่อออนไลน์ ช่องทาง facebook : เกษตรเขต หนึ่ง ชัยนาท ซึ่งมีสำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานเกษตรจังหวัด ในพื้นที่รับผิดชอบ 8 จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดำเนินการรับสมัครเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายตามโครงการฯ ที่เกี่ยวข้อง

Smart Farmer
โครงการพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการ
ธุรกิจเกษตร (เกษตรกรปราดเปรื่อง-SMART
FARMER) ประจำปี 2568

กิจกรรมพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer

ปรับเปลี่ยนแนวคิด

- วางแผนการพัฒนาตนเอง
- อบรมเสริมทักษะด้านการเกษตร
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกร

คุณสมบัติผู้สมัคร

- เกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือมีรายได้หลักจากอาชีพการเกษตร
- เกษตรกรที่สนใจที่จะพัฒนาตนเองให้เป็น Smart Farmer

การรับสมัคร

- เอกสารหลักฐานที่ขอ : บัตรประชาชนประจำตัวประชาชน
- สถานที่รับสมัคร : สำนักงานเกษตรอำเภอ

dev.smart@doae.go.th

สงวนลิขสิทธิ์

เปิดรับสมัครรอบ >>> เกษตรกรเป้าหมาย 80 ราย

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเกษตร

โครงการพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร
กิจกรรม การพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร ประจำปี 2568

ระหว่างวันที่ 26 - 28 พฤษภาคม 2568

คุณสมบัติผู้สมัคร

- เป็น Smart Farmer & Young Smart Farmer ของทางสำนักงานเกษตร
- มีแนวคิดในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจเกษตร มีการวางแผนการทำการเกษตร และพร้อมจะพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มรายได้
- มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงการพัฒนาเครือข่าย Smart Farmer & Young Smart Farmer ในพื้นที่
- มีสินค้า/ผลิตภัณฑ์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสินค้าเกษตรมูลค่าสูง

หัวข้ออบรม

- การพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการเกษตร
- กลยุทธ์ในการประกอบธุรกิจเกษตร
- การพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการเกษตร
- การพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการเกษตร
- การพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการเกษตร
- การพัฒนากิจการและแนวคิดผู้ประกอบการเกษตร

สมัครอบรมได้ตั้งแต่ วันที่ 20 พ.ค. 2568

สมัครอบรมได้ที่ : สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ

Infographic ข้อมูลการประชาสัมพันธ์รับสมัคร Smart Farmer

1. คุณสมบัติผู้สมัคร และรายละเอียดการเข้าร่วมอบรม ดังนี้

- (1) ขึ้นทะเบียนเกษตรกร/เป็นสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร
- (2) เกษตรกรทั่วไป หรือเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ที่ยังไม่เคยได้รับการพัฒนา
- (3) เกษตรกรที่เคยได้รับการพัฒนาศักยภาพแล้วแต่ยังไม่ผ่านการประเมินคุณสมบัติเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) เนื่องจากยังไม่ผ่านคุณสมบัติพื้นฐานหลัก (ตัวชี้วัด) ครบทั้ง 6 ข้อ
- (4) มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร ต้องการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตตนเอง สมัครใจเข้าร่วมโครงการและต้องเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาโครงการ
- (5) ตรวจสอบคุณสมบัติเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer จากระบบฐานข้อมูลเกษตรกรปราดเปรื่อง (<https://ffgdev.doae.go.th>)
- (6) ประเมินผลวัดความรู้พื้นฐานของเกษตรกร (Pre-test) ก่อนอบรม ตามแบบประเมินฯ ที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด (รายละเอียดตาม QR Code ท้ายคู่มือฯ)
- (7) สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินการให้เกษตรกรจัดทำใบสมัคร และแบบประเมินคุณสมบัติเกษตรกรปราดเปรื่องในช่อง “ก่อน” การอบรม และดำเนินการบันทึกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลเกษตรกรปราดเปรื่อง (<https://ffgdev.doae.go.th>) และใช้ข้อมูลจากใบสมัครประกอบการวิเคราะห์ความต้องการและสมรรถนะของเกษตรกรสำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร
- (8) สำนักงานเกษตรอำเภอ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยดำเนินการอย่างน้อยจำนวน 2 ครั้ง ๆ ละ 1 วัน

2. เอกสารการสมัคร และสถานที่รับสมัคร

- บัตรประจำตัวประชาชน
- สถานที่รับสมัคร สำนักงานเกษตรอำเภอใกล้บ้านท่าน
- สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักงานเกษตรจังหวัดทุกจังหวัด

3. กระบวนการและแนวทางการพัฒนา การพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็น Smart Farmer มีกระบวนการ 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

- 1) การประเมินและวางแผน เกษตรกรวิเคราะห์ศักยภาพตนเองและจัดทำแผนพัฒนาตนเอง
- 2) การอบรมและพัฒนา พัฒนาทักษะความรู้ตามแผนที่วางไว้ พร้อมมีการติดตามและให้คำแนะนำ
- 3) การทบทวนและประเมินผล ทบทวนการดำเนินงานและประเมินผลเพื่อยกระดับสู่การเป็น

Smart Farmer

ระดับการพัฒนา Smart Farmer แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 1) พัฒนา Smart Farmer สู่ผู้ประกอบการ พัฒนา YSF/SF ที่มีศักยภาพสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร
- 2) พัฒนา Smart Farmer สู่ Smart Farmer Model ต่อยอดความสำเร็จสู่การเป็นเกษตรกรต้นแบบ (Smart Farmer Model) ในการขยายผล
- 3) พัฒนาเกษตรกรทั่วไป เป็น Smart Farmer ปรับแนวคิดด้านการผลิตและการตลาดเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer

- 1) พัฒนาเกษตรกรให้มีภูมิคุ้มกัน เกิดการวิเคราะห์ตนเองพร้อมทำแผนพัฒนาตนเอง
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทักษะตามแผนพัฒนาตนเอง ปรับแนวคิดการทำงาน
- 3) เสริมสร้างให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ พัฒนาการทำงานได้ตามแผนของตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) ส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร เพื่อเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด
- 5) สนับสนุนประสานความร่วมมือการวิจัยพัฒนาต่าง ๆ เพื่อยอดนวัตกรรม
- 6) ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างโอกาสการต่อช่องทางธุรกิจและความเข้มแข็งของชุมชน
- 7) จัดทำข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่และประโยชน์วางแผนการพัฒนาระบบ

สารสนเทศเกษตรกรปราดเปรื่อง (SF/YSF/3ก)

แหล่งข้อมูลและเครือข่ายสนับสนุน

การปฏิบัติการกิจของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรให้บรรลุผลสำเร็งนั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และช่องทางการติดต่อของหน่วยงานเหล่านี้ จะช่วยให้นักวิชาการฯ สามารถเชื่อมโยงการสนับสนุนและทรัพยากรที่จำเป็นไปสู่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการประสานงานหรือหาแหล่งข้อมูลอ้างอิง ดังนี้

- กรมส่งเสริมการเกษตร (Department of Agricultural Extension - DOAE) เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร, องค์กรเกษตรกร, วิสาหกิจชุมชน, และรับผิดชอบงานถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืช

- กรมการข้าว (Rice Department): รับผิดชอบงานวิจัย พัฒนา และส่งเสริมเทคโนโลยีด้านข้าวโดยเฉพาะ รวมถึงการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี
- กรมพัฒนาที่ดิน (Land Development Department): ให้บริการด้านการวิเคราะห์ดิน, การอนุรักษ์ดินและน้ำ, และการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารปรับปรุงบำรุงดิน
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Cooperative Auditing Department): ให้บริการสอนและบริหารจัดการทำบัญชีแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างระบบการเงินที่โปร่งใสและตรวจสอบได้
- กรมส่งเสริมสหกรณ์ (Cooperative Promotion Department): รับผิดชอบการส่งเสริม, พัฒนา, และกำกับดูแลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์. รวมถึงเป็นผู้ดูแล กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร
- กรมวิชาการเกษตร (Department of Agriculture): รับผิดชอบงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพืช, การควบคุมปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย, วัตถุอันตราย), และการรับรองมาตรฐาน GAP
- กรมปศุสัตว์ (Department of Livestock Development): รับผิดชอบการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเลี้ยงสัตว์, การป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์
- กรมประมง (Department of Fisheries): รับผิดชอบการส่งเสริมและพัฒนาด้านการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) (National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards - ACFS): กำหนดและควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ (มาตรฐาน มกษ.)
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) (Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives - BAAC): เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่ให้บริการสินเชื่อและบริการทางการเงินแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

หน่วยงานภาคอื่นๆ

นอกเหนือจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ แล้ว ยังมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกร

- กรมการพัฒนาชุมชน (Community Development Department - CDD): สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และรับผิดชอบการคัดสรรและให้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP
- กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce): มีบทบาทในการส่งเสริมการตลาดทั้งในและต่างประเทศ, การพัฒนาผู้ประกอบการ, และการเจรจาการค้า
- กระทรวงอุตสาหกรรม (Ministry of Industry): สนับสนุนการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) และการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูป
- สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย: มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ เป็นแหล่งองค์ความรู้, งานวิจัย

และนวัตกรรมที่สามารถนำมาต่อยอดในการพัฒนาการเกษตรได้

- ภาคเอกชน: บริษัทที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต, ผู้รับซื้อผลผลิต, โรงงานแปรรูป, และแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ ล้วนเป็นพันธมิตรที่สำคัญในห่วงโซ่อุปทานการเกษตร

ตารางที่ 1: ตารางเปรียบเทียบภาพรวมองค์กรเกษตรกรรูปแบบต่างๆ

มิติการเปรียบเทียบ	วิสาหกิจชุมชน	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตร	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กลุ่มยุวเกษตรกร
วัตถุประสงค์หลัก	สร้างรายได้ พึ่งพา ตนเอง พัฒนา เศรษฐกิจชุมชน	พัฒนาทักษะ อาชีพ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ แก้ปัญหา ร่วมกัน	สร้างรายได้เสริมให้ ครัวเรือน ใช้เวลาว่าง ให้เกิดประโยชน์ แปรรูป ผลผลิต	บ่มเพาะทายาท เกษตรกร เรียนรู้ เกษตรผ่านการปฏิบัติ
เกณฑ์สมาชิกขั้นต่ำ	7 คน (ไม่เป็น ครอบครัวเดียวกัน)	10 คน	10 คน (สตรี)	15-30 คน (เยาวชน 10-25 ปี)
สถานะทางกฎหมาย	เลือกได้: ไม่เป็นนิติ บุคคล หรือ เป็นนิติ บุคคล	ไม่เป็นนิติบุคคล (ได้รับการรับรอง จาก กสก.)	ไม่เป็นนิติบุคคล (ได้รับการรับรองจาก กสก.)	ไม่เป็นนิติบุคคล (ได้รับการรับรองจาก กสก.)
กฎหมาย/ระเบียบหลัก	พ.ร.บ. ส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	แนวทางการ ดำเนินงานของ กรมส่งเสริม การเกษตร	แนวทางการ ดำเนินงานของกรม ส่งเสริมการเกษตร	แนวทางการ ดำเนินงานของกรม ส่งเสริมการเกษตร
หน่วยงานหลัก	กรมส่งเสริม การเกษตร (รับจด ทะเบียน)	กรมส่งเสริม การเกษตร (รับรอง)	กรมส่งเสริม การเกษตร (รับรอง)	กรมส่งเสริม การเกษตร (รับรอง)
โฟกัสหลักของกิจกรรม	การประกอบ "กิจการ" เชิงธุรกิจ (ผลิต/บริการ)	การพัฒนา "อาชีพ" และ ทักษะเฉพาะทาง	การแปรรูปผลผลิต และ "เศรษฐกิจใน ครัวเรือน"	การ "เรียนรู้และฝึก ปฏิบัติ" ด้าน การเกษตร

บทที่ 4

การพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

การเปลี่ยนผ่านจาก "เกษตรกรผู้ผลิต" สู่ "ผู้ประกอบการเกษตร" ที่ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาศักยภาพในหลากหลายมิติ ไม่ใช่เพียงแค่ความรู้ด้านการผลิตอีกต่อไป บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้ขยายขอบเขตจากการส่งเสริมกิจกรรมในไร่นา (On-farm) ไปสู่การส่งเสริมตลอดทั้งห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ตั้งแต่การวางแผน การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน การตลาด การสร้างเครือข่าย ไปจนถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกิจนี้เรียกร้องให้นักวิชาการฯ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเชิงธุรกิจและการตลาดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำและเชื่อมโยงเกษตรกรเข้ากับระบบนิเวศทางธุรกิจได้อย่างครบวงจร บทนี้จึงได้รวบรวมองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ 4 ด้าน เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับนักวิชาการฯ ในการยกระดับศักยภาพของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ

4.1 การบริหารจัดการกลุ่มอย่างมืออาชีพ (Professional Group Management)

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพคือกระดูกสันหลังขององค์กรเกษตรกรที่เข้มแข็ง หากปราศจากระบบการจัดการที่ดี แม้จะมีผลิตภัณฑ์ที่ยอดเยียมก็อาจไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน. ประเด็นสำคัญที่นักวิชาการฯ ต้องเข้าไปส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่

- ภาวะผู้นำและการบริหาร กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเสียสละ และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมจากสมาชิกได้ นักวิชาการฯ ควรส่งเสริมให้มีการกำหนดโครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน รวมถึงการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวางแผนและติดตามงานร่วมกัน
- การบริหารจัดการการเงินและบัญชี ความโปร่งใสทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความไว้วางใจภายในกลุ่ม ต้องส่งเสริมให้มีการจัดทำ ระบบบัญชี ที่เป็นมาตรฐาน สามารถบันทึกรายรับ-รายจ่ายได้อย่างถูกต้อง และสามารถ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต เพื่อใช้ในการวางแผนและกำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสม การมีข้อมูลทางบัญชีที่ชัดเจนยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน
- การบริหารจัดการกองทุน กลุ่มหลายแห่งมีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือสมาชิก นักวิชาการฯ ควรให้คำแนะนำในการกำหนดระเบียบการใช้กองทุนที่ชัดเจน เช่น หลักเกณฑ์การให้กู้ยืม, วงเงิน, ระยะเวลาการส่งคืน, และการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกองทุน เพื่อให้กองทุนสามารถเติบโตและสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืน
- การพัฒนาสู่ Smart Group เป้าหมายสูงสุดของการบริหารจัดการกลุ่มคือการยกระดับสู่การเป็น "Smart Group". นักวิชาการฯ ควรใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้สมาชิกร่วมกันประเมินศักยภาพของตนเอง ตามเกณฑ์ Smart Group และจัดทำแผนพัฒนาเพื่อยกระดับการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน

4.2 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Development and Standardization)

ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง คุณภาพและมาตรฐานของสินค้าคือปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกต่างและความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค การส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาผลิตภัณฑ์และขอการรับรองมาตรฐานจึงเป็นภารกิจที่ขาดไม่ได้

- มาตรฐานสินค้าเกษตร (Agricultural Standards)
 - GAP (Good Agricultural Practices) เป็นมาตรฐานระบบการผลิตที่สำคัญที่สุดสำหรับสินค้าเกษตรสด GAP คือแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และกระบวนการผลิตต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาตรฐานนี้ครอบคลุมตั้งแต่แหล่งน้ำ, พื้นที่ปลูก, การจัดการศัตรูพืช, การเก็บเกี่ยว, ไปจนถึงการขนส่ง นักวิชาการฯ ต้องให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกรในการเตรียมความพร้อมของแปลงเพื่อขอรับรองมาตรฐาน GAP
 - เกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) เป็นมาตรฐานที่สูงขึ้นไปอีกระดับ เน้นกระบวนการผลิตที่ยั่งยืน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด รวมถึงปุ๋ยเคมีและวัตถุอันตรายทางการเกษตร และห้ามใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่มาจากการดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs)
 - มาตรฐานอื่นๆ สำหรับสินค้าแปรรูป ยังมีมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น GMP (Good Manufacturing Practice), HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point) ซึ่งเป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยของอาหาร, และ Halal สำหรับตลาดผู้บริโภคชาวมุสลิม
- มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)
 - แนวคิด OTOP 4.0 เป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP โดยการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาสินค้าให้ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดโลก แต่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่น
 - การขอใช้เครื่องหมายผลิตภัณฑ์ OTOP กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการขอใช้เครื่องหมายผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ชัดเจน ซึ่งนักวิชาการฯ ควรศึกษาและให้คำแนะนำแก่กลุ่มได้เครื่องหมายจะแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตามศักยภาพของผลิตภัณฑ์
 1. สีทอง (Premium) สำหรับผลิตภัณฑ์คุณภาพสูง มีศักยภาพในการแข่งขันสู่สากล
 2. สีเงิน (Classic) สำหรับผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงที่เป็นงานหัตถกรรมประณีต มีเอกลักษณ์ และผลิตได้จำนวนน้อย
 3. สีแดง (Standard) สำหรับผลิตภัณฑ์คุณภาพตามมาตรฐานพื้นฐาน ผลิตได้จำนวนมาก และแข่งขันในตลาดทั่วไปได้
 4. สีน้ำเงิน (Rising Star) สำหรับผลิตภัณฑ์ดาวรุ่งที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน แต่มีศักยภาพในการพัฒนา

4.3 การตลาดและการสร้างเครือข่ายธุรกิจ (Marketing and Business Networking)

การผลิตสินค้าที่ดีเป็นเพียงจุดเริ่มต้น ความท้าทายที่สำคัญกว่าคือ "จะขายที่ไหนและขายอย่างไร" ในยุคดิจิทัล ภูมิทัศน์ทางการตลาดได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง นักวิชาการฯ ต้องติดตามความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่ให้กับเกษตรกร

- การตลาดดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย การใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, LINE และ TikTok ได้กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ทรงพลังและต้นทุนต่ำ นักวิชาการฯ ควรสอนให้เกษตรกรสามารถใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้ในการ สร้างแบรนด์ (Branding), การเล่าเรื่องราว (Storytelling) เพื่อสร้างความผูกพันกับลูกค้า, และการโปรโมตสินค้าเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้โดยตรง
- แพลตฟอร์ม E-Commerce สำหรับสินค้าเกษตร ปัจจุบันมีแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ออกแบบมาเพื่อสินค้าเกษตรโดยเฉพาะเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งช่วยลดบทบาทของพ่อค้าคนกลางและทำให้เกษตรกรได้รับส่วนแบ่งรายได้ที่ยุติธรรมมากขึ้น นักวิชาการฯ ควรรู้จักและแนะนำแพลตฟอร์มเหล่านี้ให้แก่กลุ่มที่มีความพร้อม เช่น Farmto (เน้นเกษตรกรอินทรีย์) Fresh Market (รวบรวมผลผลิตสดทั่วประเทศ) Green Deal (เน้นผลิตภัณฑ์รักษ์โลก) และ FarmGo (เน้นสินค้าเกษตรแปรรูป)
- การสร้างเครือข่ายธุรกิจ นอกจากการตลาดออนไลน์แล้ว การสร้างเครือข่ายและพันธมิตรทางธุรกิจยังคงมีความสำคัญ นักวิชาการฯ ควรช่วยเชื่อมโยงกลุ่มเกษตรกรกับผู้ซื้อที่มีศักยภาพ เช่น โรงแรม, ร้านอาหาร, โรงพยาบาล หรือผู้ส่งออก และส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจในระยะยาว

4.4 การเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนทางการเงิน (Access to Finance)

เงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและขยายกิจการ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรจำนวนมากยังขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ บทบาทของนักวิชาการฯ คือการเป็นผู้ชี้ช่องและให้คำแนะนำในการเตรียมความพร้อมเพื่อขอรับการสนับสนุนทางการเงิน

- แหล่งทุนสำคัญสำหรับเกษตรกร
 - ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินหลักของภาคเกษตร มีผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โครงการสินเชื่อที่น่าสนใจในปัจจุบันคือ สินเชื่อตามแนวทาง BCG Model ซึ่งสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์, การผลิตอาหารปลอดภัย, การใช้พลังงานสะอาด และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร เป็นกองทุนของรัฐภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนช่วยเหลือและส่งเสริมเกษตรกร โครงการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรเพื่อเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการผลิตและการตลาด เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ กลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล สามารถขอกู้ยืมเงินจากกองทุนได้

- บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์, คุณสมบัติของผู้กู้ และขั้นตอนการขอกู้ยืมจากแหล่งทุนต่างๆ หน้าที่สำคัญคือการช่วยกลุ่มเกษตรกรเตรียมความพร้อมด้านเอกสาร เช่น แผนธุรกิจ, ข้อมูลบัญชี, และมติที่ประชุมกลุ่ม เพื่อประกอบการยื่นขอสินเชื่อ ซึ่งจะช่วยให้มีโอกาสในการได้รับการอนุมัติ

ตารางที่ 2: ตารางสรุปแหล่งทุนสำคัญสำหรับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

ชื่อแหล่งทุน/ โครงการ	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ประเภทผู้มีสิทธิ์	วัตถุประสงค์หลัก ของการสนับสนุน	ตัวอย่างเงื่อนไข/ วงเงิน	ช่องทางติดต่อ/ ข้อมูลเพิ่มเติม
สินเชื่อธุรกิจ ชุมชนสร้างไทย	ธ.ก.ส.	วิสาหกิจชุมชน, กลุ่มเกษตรกร, สหกรณ์ การเกษตร	เป็นทุนหมุนเวียน ในการดำเนินธุรกิจ, จัดหาปัจจัยการ ผลิต, พัฒนาและ แปรรูปผลิตภัณฑ์	วงเงินขึ้นอยู่กับ การประเมิน ศักยภาพของกลุ่ม	ธ.ก.ส. ทุกสาขา ทั่วประเทศ หรือ Call Center 02- 555-0555 ⁵⁷
สินเชื่อตาม แนวทาง BCG Model	ธ.ก.ส.	เกษตรกร, บุคคล, นิติบุคคล, วิสาหกิจชุมชน, สหกรณ์ฯ	สนับสนุนการทำ เกษตรอินทรีย์, อาหารปลอดภัย, พลังงานสะอาด, การท่องเที่ยวเชิง เกษตร, อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	เงื่อนไขและอัตรา ดอกเบี้ยเป็นไป ตามประกาศของ ธนาคาร	ธ.ก.ส. ทุกสาขา ทั่วประเทศ หรือ Call Center 02- 555-0555 ⁵⁷
กองทุนสงเคราะห์ เกษตรกร (โครงการสร้าง ความเข้มแข็งฯ)	กรมส่งเสริม สหกรณ์ (ผู้ดูแล กองทุน)	กลุ่มเกษตรกร, วิสาหกิจชุมชน (ที่ ไม่เป็นนิติบุคคล)	เป็นทุนหมุนเวียน เพื่อเข้าถึงแหล่งทุน ในการผลิตและ การตลาด	ต้องยื่นคำขอผ่าน สำนักงานสหกรณ์ จังหวัด, มี ระเบียบและ ขั้นตอนการ พิจารณาที่ชัดเจน	สำนักงานเกษตร และสหกรณ์ จังหวัด หรือ กรม ส่งเสริมสหกรณ์ ⁵⁸

บทที่ 5

เครื่องมือและเทคนิคสำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

เพื่อปฏิบัติการกิจที่ซับซ้อนและหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จำเป็นต้องมี "กล่องเครื่องมือ" (Toolkit) ที่ประกอบด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่ทันสมัย สามารถนำไปปรับใช้ได้ ตามสถานการณ์และบริบทของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน. การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมไม่เพียงแต่จะช่วยให้ การทำงานราบรื่นขึ้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของของเกษตรกร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จที่ยั่งยืน

5.1 เครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพ (Potential Analysis Tools)

ก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุดคือการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ ศักยภาพ, บริบท, และปัญหาของกลุ่มเป้าหมายและชุมชน

- การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือพื้นฐานและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ SWOT ย่อมาจาก Strengths (จุดแข็ง), Weaknesses (จุดอ่อน), Opportunities (โอกาส), และ Threats (อุปสรรค) การวิเคราะห์จะแบ่งปัจจัยออกเป็นปัจจัยภายใน (จุดแข็ง, จุดอ่อน) ซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรสามารถควบคุมได้ และปัจจัยภายนอก (โอกาส, อุปสรรค) ซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้แต่ส่งผลกระทบต่อองค์กร กระบวนการนี้ช่วยให้กลุ่มมองเห็นภาพรวมของตนเองและสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม
- การวิเคราะห์ SOAR (SOAR Analysis): เป็นเครื่องมือทางเลือกที่ปรับมุมมองจากการวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นปัญหา (Problem-focused) ไปสู่มุมมองเชิงบวกและเน้นการดึงศักยภาพ (Strength-based) SOAR ย่อมาจาก Strengths (จุดแข็ง), Opportunities (โอกาส), Aspirations (แรงบันดาลใจ/ความปรารถนา) และ Results (ผลลัพธ์ที่ต้องการ) เครื่องมือนี้จะเริ่มต้นจากการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดที่มีอยู่ (จุดแข็ง) และโอกาสที่มีอยู่รอบตัว จากนั้นจึงชวนให้กลุ่มร่วมกันสร้างภาพฝันถึงอนาคตที่ต้องการ (แรงบันดาลใจ) และกำหนดผลลัพธ์ที่วัดผลได้ SOAR เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างพลังบวกและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน
- สุนทรียสนทนา (Appreciative Inquiry - AI) เป็นปรัชญาและกระบวนการทำงานที่เน้นการ "สืบค้นคุณค่า" หรือการตั้งคำถามเชิงบวก เพื่อค้นหาและขยายผล "พลังชีวิต" ที่มีอยู่แล้วในองค์กรหรือชุมชน แทนที่จะเริ่มต้นด้วยคำถามว่า "ปัญหาคืออะไร" AI จะเริ่มต้นด้วยคำถามว่า "ช่วงเวลาที่ดีที่สุดที่เราารู้สึกภาคภูมิใจคือเมื่อไหร่ และเราทำได้อย่างไร" กระบวนการของ AI ที่รู้จักกันดีคือ วงจร 4-D
 1. Discovery (ค้นพบ) การสืบค้นและชื่นชมสิ่งที่ดีที่สุดที่มีอยู่ หรือ "What gives life?"
 2. Dream (ฝัน) การจินตนาการถึงอนาคตที่ปรารถนา หรือ "What might be?"
 3. Design (ออกแบบ) การร่วมกันออกแบบโครงสร้างและกระบวนการที่จะนำไปสู่ความฝันนั้น หรือ "What should be?"

4. Destiny/Deliver (ลงมือทำ) การสร้างสรรค์และลงมือปฏิบัติเพื่อทำความฝันให้เป็นจริง หรือ "What will be?".

การนำเสนอเครื่องมืออย่าง SOAR และ AI ควบคู่ไปกับ SWOT แบบดั้งเดิม ถือเป็นการยกระดับการทำงานของนักวิชาการฯ ให้สามารถเลือกใช้แนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ เช่น การใช้ AI ในการเริ่มต้นทำงานกับกลุ่มใหม่เพื่อสร้างความไว้วางใจและพลังบวก หรือการใช้ SWOT ในการวางแผนธุรกิจที่ต้องการการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างรอบด้าน จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้น

5.2 เทคนิคการอบรมและถ่ายทอดความรู้ (Training and Knowledge Transfer Techniques)

การจัดอบรมยังคงเป็นกิจกรรมหลักในการส่งเสริมการเกษตร แต่รูปแบบและเทคนิคต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- หลักการออกแบบหลักสูตรสำหรับเกษตรกร หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้
 - ตรงตามความต้องการ เนื้อหาต้องมาจากความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการประกอบอาชีพได้
 - ปฏิบัติได้จริง เน้นเนื้อหาที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที และควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน
 - เหมาะสมกับเวลา จัดในช่วงเวลาที่เกษตรกรสะดวกและเหมาะสมกับฤดูกาลเพาะปลูก
 - กระชับและจำเป็น ไม่บรรจุเนื้อหาพื้นฐานมากเกินไปจนความจำเป็น เพื่อให้เกษตรกรเบื่อหน่าย
- เทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การอบรมมีชีวิตชีวาและเกิดการเรียนรู้สูงสุด นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรผสมผสานเทคนิคที่หลากหลาย ไม่จำกัดอยู่แค่การบรรยาย
 - การบรรยาย (Lecture) เหมาะสำหรับการให้ข้อมูลภาพรวมหรือความรู้เชิงหลักการในเวลาสั้นๆ
 - การใช้สื่อผสม (Multimedia) การใช้วีดิทัศน์, สไลด์, หรือ Infographic ช่วยให้เนื้อหาน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น
 - การระดมสมอง (Brainstorming) ใช้เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหามาจากสมาชิกทุกคน
 - การทำงานกลุ่ม (Group Work/Workshop) แบ่งกลุ่มให้ผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันวิเคราะห์กรณีศึกษา, วางแผน หรือลงมือทำกิจกรรมบางอย่าง แล้วนำเสนอผลงาน
 - การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การพูดคุยในประเด็นเฉพาะเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก
 - การใช้บัตรคำ (Card Technique) ช่วยให้ผู้ที่ไม่กล้าแสดงออกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และช่วยในการจัดกลุ่มความคิดได้อย่างเป็นระบบ

5.3 การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริม (Using Technology and Innovation)

นโยบายภาครัฐมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัล (Digital Transformation) อย่างชัดเจน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็น "ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล" (Digital Change Agent) ให้กับเกษตรกร

- แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มภาครัฐ มีเครื่องมือดิจิทัลจำนวนมากที่ภาครัฐพัฒนาขึ้นเพื่อบริการเกษตรกร ซึ่งนักวิชาการฯ ต้องรู้จักและสามารถสอนให้เกษตรกรใช้งานได้ ตัวอย่างเช่น
 - Agri-Map แอปพลิเคชันแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ช่วยให้เกษตรกรทราบว่าพื้นที่ของตนเหมาะสมกับการปลูกพืชชนิดใด
 - LDD Soil Guide (“กตดูรู้ดิน”) แอปพลิเคชันของกรมพัฒนาที่ดิน สำหรับตรวจสอบข้อมูลชุดดินในแปลงของตนเอง
 - WMSC แอปพลิเคชันของกรมชลประทาน สำหรับติดตามสถานการณ์น้ำ
 - TMD SmartSim / Thai Weather แอปพลิเคชันของกรมอุตุนิยมวิทยา สำหรับตรวจสอบสภาพภูมิอากาศ
- เทคโนโลยีฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farming) คือการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน นักวิชาการฯ ควรมีความรู้เบื้องต้นและสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ เช่น การใช้โดรนเพื่อการเกษตร ในการพ่นปุ๋ยหรือสารชีวภัณฑ์, การใช้ระบบเซ็นเซอร์ตรวจวัดความชื้นในดิน, หรือการใช้ IoT (Internet of Things) ในการควบคุมระบบน้ำในโรงเรือนอัจฉริยะ
- หลักการนำเทคโนโลยีไปใช้ให้สำเร็จ ประสบการณ์จากต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีที่จะได้รับการยอมรับและใช้งานอย่างยั่งยืนในภาคเกษตร ต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ ง่าย (Simplicity), ทำซ้ำได้ (Replicability), ขยายผลได้ (Scalability), และ ยั่งยืน (Sustainability) นักวิชาการฯ ควรใช้หลักการนี้ในการพิจารณาเลือกเทคโนโลยีที่จะนำไปส่งเสริมให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร

กรณีศึกษาที่ 1 การต่อยอดมูลค่าเพิ่ม - กลุ่มแปลงใหญ่ส้มโอขาวแตงกวา และ Young Smart Farmer จังหวัดชัยนาท

- เรื่องราวและเส้นทาง ส้มโอขาวแตงกวาเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชัยนาท เกษตรกรในพื้นที่สามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็น กลุ่มแปลงใหญ่ส้มโอขาวแตงกวาสรรคบุรี ซึ่งช่วยให้สามารถลดต้นทุนการผลิต, เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างรายได้รวมให้กับกลุ่มเป็นมูลค่าสูง นอกจากนี้ เรื่องราวของนายสุทธิพงษ์ เชื้ออภัยวงศ์ สถาปนิกที่ผันตัวมาเป็น Young Smart Farmer ในช่วงวิกฤตโควิด-19 ได้จุดประกายการพัฒนาไปอีกขั้น เขากลับมายังบ้านเกิดและนำความรู้สมัยใหม่มาต่อยอดสวนส้มโอของครอบครัว โดยมุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด
- ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
 - การรวมกลุ่มสร้างอำนาจต่อรอง การรวมตัวในรูปแบบแปลงใหญ่ช่วยให้เกษตรกรมีอำนาจในการจัดการและต่อรองมากขึ้น
 - การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า (Value Addition) การนำผลผลิตสดมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น น้ำส้มโอสกัดเย็น, ไอศกรีม, แยม, หรือแม้แต่วิตามินเม็ดฟู่ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มมหาศาลและทำให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตส่วนเกินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การนำความรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ การที่คนรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) นำความรู้ด้านการออกแบบ, การตลาด, และแนวคิดธุรกิจสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนทำให้เกิดผลิตภัณฑ์และรูปแบบธุรกิจใหม่ๆ ที่น่าสนใจ

กรณีศึกษาที่ 2 ต้นแบบแห่งการปฏิบัติ - Smart Farmer และ Young Smart Farmer

- เรื่องราวและเส้นทาง มีตัวอย่าง Smart Farmer และ Young Smart Farmer จำนวนมากที่ประสบความสำเร็จและกลายเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ เช่น นายบุญฤทธิ์ หอมจันทร์ ชาวนาต้นแบบจังหวัดชัยนาท นางนิสกร ภูนาหลวง Smart Farmer ต้นแบบด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว และนายนิรุจน์ หอมชะเอม จาก จังหวัดสิงห์บุรี ที่ผันตัวจากพนักงานบริษัทมาเป็นเจ้าของฟาร์มมะเดื่อฝรั่งที่ประสบความสำเร็จ
- ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
 - การบริหารจัดการฟาร์มอย่างเป็นระบบ มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ เช่น ระบบน้ำสปริงเกอร์, การใช้ข้อมูลสภาพอากาศในการวางแผน, และการจัดบันทึกข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ต้นทุน-ผลผลิต
 - การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองและใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อลดการใช้สารเคมีซึ่งช่วยลดต้นทุนและสร้างจุดขายด้านความปลอดภัย
 - การเป็นต้นแบบและวิทยากร เกษตรกรเหล่านี้ไม่ได้เก็บความรู้ไว้กับตัว แต่ได้พัฒนาแปลงของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับเกษตรกรรายอื่น ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้กับชุมชน
 - การสร้างแบรนด์และการตลาด มีการวางแผนการตลาด, หาช่องทางจำหน่ายที่ให้ราคาสูง, และสร้างแบรนด์ของตนเองให้เป็นที่รู้จัก

บทเรียนจากกรณีศึกษาทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จไม่ได้มีสูตรสำเร็จเพียงหนึ่งเดียว แต่เกิดจากการผสมผสานของปัจจัยหลายอย่าง ทั้งภาวะผู้นำ, การมีส่วนร่วมของสมาชิก, การบริหารจัดการที่ดี, การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้, การสร้างเครือข่าย, และการได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากหน่วยงานส่งเสริม

บทที่ 6

แหล่งข้อมูลและเครือข่ายสนับสนุน

การปฏิบัติการกิจของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรให้บรรลุผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน. การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และช่องทางการติดต่อของหน่วยงานเหล่านี้ จะช่วยให้นักวิชาการฯ สามารถเชื่อมโยงการสนับสนุนและทรัพยากรที่จำเป็นไปสู่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ. บทนี้ได้รวบรวมรายชื่อหน่วยงานและแหล่งข้อมูลที่สำคัญเพื่อเป็นคู่มืออ้างอิงในการประสานงาน

6.1 หน่วยงานภาครัฐในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจโดยตรงในการพัฒนาภาคการเกษตรในมิติต่างๆ นักวิชาการฯ ควรทำความรู้จักและสร้างเครือข่ายการทำงานกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเหล่านี้

- กรมส่งเสริมการเกษตร (Department of Agricultural Extension - DOAE) เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร, องค์กรเกษตรกร, วิสาหกิจชุมชน, และรับผิดชอบงานถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืช
- กรมการข้าว (Rice Department) รับผิดชอบงานวิจัย พัฒนา และส่งเสริมเทคโนโลยีด้านข้าวโดยเฉพาะรวมถึงการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี
- กรมพัฒนาที่ดิน (Land Development Department) ให้บริการด้านการวิเคราะห์ดิน, การอนุรักษ์ดินและน้ำ, และการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารปรับปรุงบำรุงดิน
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Cooperative Auditing Department) ให้บริการสอนแนะนำการจัดทำบัญชีแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างระบบการเงินที่โปร่งใสและตรวจสอบได้
- กรมส่งเสริมสหกรณ์ (Cooperative Promotion Department) รับผิดชอบการส่งเสริม, พัฒนา, และกำกับดูแลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ รวมถึงเป็นผู้ดูแล กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร
- กรมวิชาการเกษตร (Department of Agriculture) รับผิดชอบงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพืช, การควบคุมปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย, วัตถุอันตราย), และการรับรองมาตรฐาน GAP
- กรมปศุสัตว์ (Department of Livestock Development) รับผิดชอบการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเลี้ยงสัตว์, การป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์
- กรมประมง (Department of Fisheries) รับผิดชอบการส่งเสริมและพัฒนาด้านการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) (National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards - ACFS) กำหนดและควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ (มาตรฐาน มกษ.)

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) (Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives - BAAC) เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่ให้บริการสินเชื่อและบริการทางการเงินแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

6.2 หน่วยงานภาคอื่นๆ

นอกเหนือจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ แล้ว ยังมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกร

- กรมการพัฒนาชุมชน (Community Development Department - CDD) สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และรับผิดชอบการคัดสรรและให้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP
- กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce) มีบทบาทในการส่งเสริมการตลาดทั้งในและต่างประเทศ, การพัฒนาผู้ประกอบการ, และการเจรจาการค้า
- กระทรวงอุตสาหกรรม (Ministry of Industry) สนับสนุนการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) และการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูป
- สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ เป็นแหล่งองค์ความรู้, งานวิจัย และนวัตกรรมที่สามารถนำมาต่อยอดในการพัฒนาการเกษตรได้
- ภาคเอกชน บริษัทที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต, ผู้รับซื้อผลผลิต, โรงงานแปรรูป และแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ ล้วนเป็นพันธมิตรที่สำคัญในห่วงโซ่อุปทานการเกษตร

6.3 เว็บไซต์และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็นประโยชน์

นักวิชาการฯ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลดิจิทัล เพื่อเข้าถึงข้อมูลและความรู้ได้อย่างรวดเร็ว

- เว็บไซต์หน่วยงานภาครัฐ
 - กรมส่งเสริมการเกษตร: www.doae.go.th
 - ศูนย์วิทยบริการเพื่อส่งเสริมการเกษตร (แหล่งรวมคู่มือและสื่อความรู้): esc.doae.go.th
 - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์: www.moac.go.th
 - กรมการพัฒนาชุมชน (ข้อมูล OTOP): www.cdd.go.th
- แอปพลิเคชันเพื่อการเกษตร
 - Agri-Map (แผนที่เกษตร)
 - LDD Soil Guide (ข้อมูลดิน)
 - WMSC (ข้อมูลน้ำ)
 - Protect Plants (ข้อมูลอารักขาพืช)
- แพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ (ตัวอย่าง)

- ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com (ของกรมส่งเสริมการเกษตร)
- Farmto (www.farmto.co)
- Fresh Market
- Orgafeed.com
- แหล่งข้อมูลด้านการเงิน
 - ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.): www.baac.or.th
 - กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร (ข้อมูลผ่านเว็บไซต์กรมส่งเสริมสหกรณ์): www.cpd.go.th

การสร้างและรักษาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานเหล่านี้ จะเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรสามารถปฏิบัติงานในการสนับสนุนเกษตรกรได้อย่างเต็มศักยภาพและรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

1. แผนปฏิบัติราชการ กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) (ฉบับ แก้ไข เพิ่มเติม) - Cloudfront.net, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://d29iw4c1csrw3q.cloudfront.net/wp-content/uploads/2024/09/masterplan66-70revision.pdf>
2. คู่มือการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2563
3. แผนปฏิบัติราชการประจำปี2568 ของกรมส่งเสริมการเกษตร - Cloudfront.net, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://d29iw4c1csrw3q.cloudfront.net/wp-content/uploads/2024/07/actionplandoae68.pdf>
4. ยุทธศาสตร์ / แผนงาน / ผลการดำเนินงาน - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 https://www.moac.go.th/about-strategic_plan_cost
5. บทที่ 4 บทบาทและคุณสมบัติของนักส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://shorturl.asia/AbT9s>
6. คู่มือเอกสารการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้าน (กม.) และอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) ปี 2566
7. เอกสารอ้างอิง คู่มือแนวทางการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ปี 2564 https://mediatank.doae.go.th/medias/file_upload/08-2022/3-1741842130590874.pdf
8. คู่มือโครงการพัฒนาทักษะและแนวคิดผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร (เกษตรกรปราดเปื่อง (Smart Farmer)) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568
9. กลุ่มพัฒนาเกษตรกรและอาสาสมัครเกษตรกร กองพัฒนาเกษตรกร (ข้อมูล ณ วันที่ 9 ตุลาคม 2566) <https://www.opsmoac.go.th/surin-news-files-452791791174>
10. บทบาทและคุณสมบัติของนักส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 https://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/Course/352721/352721_update/4_%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203%20%20352721.pdf
11. การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) – DOAE K-STATION, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://k-station.doae.go.th/?p=4114>
12. คู่มือการส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://shorturl.asia/LFHyu>
13. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย ในงานส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://shorturl.asia/x2XLs>
14. กลุ่มและเครือข่ายในงานส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://agri.stou.ac.th/UploadedFile/91720-11.pdf>
15. การดำเนินงานและการประสานงาน ส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://shorturl.asia/ADo3y>
16. การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน | ศูนย์วิทยบริการเพื่อส่งเสริมการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://shorturl.asia/L7zOB>
17. การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาห, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://www.baac.or.th/km/wp-content/uploads/2015/01/pdf12>
18. แนวทางการดำเนินงาน-กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร - Flip eBook Pages 1 ..., เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://anyflip.com/smaie/tzfx/basic>
19. 1 หลักเกณฑ์และแนวทาง การใช้เครื่องหมายผลิตภัณฑ์OTOP กรมการพัฒนา ..., เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8,

- 2025 <https://shorturl.asia/Aaqk0>
20. แนวโน้มการใช้ E-Commerce ในแวดวงเกษตร, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
<https://bizidea.co.th/article-detail?id=157>
 21. การวิเคราะห์ SWOT Analysis คืออะไร? พร้อมยกตัวอย่างการวิเคราะห์ - Enable Survey, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://www.enablesurvey.com/article-detail/b8244f25-731a-46b7-8881-cc2fbdca7607/swot>
 22. SOAR Analysis เครื่องมือวิเคราะห์จุดแข็งและเป้าหมายขององค์กร - TRIS Corporation, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://www.tris.co.th/soar-analysis-2/>
 23. 4 Appreciative Inquiry Tools, Exercises and Activities, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
<https://positivepsychology.com/appreciative-inquiry-tools/>
 24. ตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ Appreciative Inquiry (AI) - Civil Society Development Institute, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://shorturl.asia/n32V9>
 25. Appreciative inquiry - Wikipedia, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
https://en.wikipedia.org/wiki/Appreciative_inquiry
 26. 'กลุ่มแปลงใหญ่ส้มโอชาวแตงกวาสรรคบุรี' จ.ชัยนาท ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต โกยรายได้ปีละ40ล้านบาท, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 https://www.khaosod.co.th/technologychaoban/techno/plants-vegetables-fruit/article_307325
 27. Young Smart Farmer หนุ่มสถาปนิก พลิกวิกฤตโควิดเป็นโอกาส สร้างรายได้ จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ส้มโอชาวแตงกวา จ.ชัยนาท - Thaiptst.net, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
<https://www.thaipost.net/main/detail/112648>
 28. สสจ.1 จ.ชัยนาท ชู Young Smart Farmer หนุนแนวคิด สร้างโอกาสทำเงินจากผลิตภัณฑ์แปรรูป, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://www.naewna.com/local/593410>
 29. Smart Rice Thai Farmer ปี 2567 บุญฤทธิ หอมจันทร์ ชาวนาต้นแบบ จ.ชัยนาท - YouTube, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025 <https://www.youtube.com/watch?v=Frn9y-yjp6M>
 30. นางนิสากร ภูนาหลวง Smart Farmer ต้นแบบ ด้าน เมล็ดพันธุ์ข้าว, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
<https://shorturl.asia/037lv>
 31. พลิกชีวิตมนุษย์เงินเดือน สู่ Young Smart Farmer มะเดื่อฝรั่ง - สยามรัฐ, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
<https://siamrath.co.th/n/102495>
 32. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง – สภาเกษตรกรแห่งชาติ, เข้าถึงเมื่อ กรกฎาคม 8, 2025
<https://shorturl.asia/NWrxL>

